

Remigrācijas politika Eiropā un citās valstīs

Inese Šūpule, Linda Apine, Liene Salmiņa,
Ieva Kārklīņa, Līva Krieķe

Baltic
Institute
of Social
Sciences

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**
ANNO 1919

Latvijas Universitātes
Diasporas un migrācijas
pētījumu centrs

Ārlietu ministrija

Latvijas Universitātes Diasporas un migrācijas pētījumu centrs

Inese Šūpule, Linda Apine, Liene Salmiņa,
Ieva Kārkliņa, Līva Krieķe

Remigrācijas politika Eiropā un citās valstīs

LU Akadēmiskais apgāds

Inese Šūpule, Linda Apine, Liene Salmiņa, Ieva Kārklīņa, Līva Krieķe. Remigrācijas politika Eiropā un citās valstīs. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2016. 86 lpp.

Krājuma atbildīgā redaktore **Inta Mieriņa**

Literārā redaktore **Ruta Puriņa**

Angļu tekstu redaktore **Andra Damberga**

Maketu veidojusi **Andra Liepiņa**

© Latvijas Universitāte, 2016

© Inese Šūpule, Linda Apine,
Liene Salmiņa, Ieva Kārklīņa,
Līva Krieķe, 2016

ISBN 978-9934-18-203-7

SATURS

Anotācija	5
Ievads	6
Politikas institucionālā organizācija	7
Atbildīgās institūcijas	7
Politikas plānošanas dokumenti	9
Politika kultūras un valodas saglabāšanai	11
Atbalsts diasporas pasākumu organizēšanai	11
Atbalsts valodas apguvei: valodas apguves kursi, nedēļas nogales skolas, tālmācība	11
Sadarbība ar diasporas jauniešiem, nometnes ar diasporas pārstāvju piedalīšanos, <i>go-and-see</i> vizītes	12
Sadarbība ar diasporas organizācijām: iesaiste to lēmumu pieņemšanas procesā	13
Sadarbība ar diasporas organizācijām: pieejams valsts finansējums NVO darbības nodrošināšanai	14
Remigrācijas politika	15
Dubultpilsonība	15
Ārvalstīs iegūtās izglītības atzīšana	16
Mentoringa programmas, lai veicinātu zināšanu pārnei starp dažādu nozaru speciālistiem pasaulē un izcelsmes valsti	17
Informācijas un konsultāciju sniegšana jautājumos par personas pārcelšanos uz izcelsmes valsti	18
Atbalsts skolēniem, kas atgriežas, kā arī šo skolēnu vecākiem	19
Materiāls atbalsts, remigrantiem atgriežoties izcelsmes valstī	20
Atbalsts tām grupām, kas atgriežas un bez atbalsta varbūt neatgrieztos	21
Secinājumi	23
Politikas institucionālā organizācija	24
Politika kultūras un valodas saglabāšanai	24
Remigrācijas politika	24
Summary	25
The institutional organisation of the diaspora policy	26
Policy for preserving culture and language	26
Return migration policy	26

Valstu pieredzes apkopojums	28
Latvija	28
Lietuva	35
Igaunija	41
Polija	47
Bulgārija	51
Rumānija	53
Ungārija	56
Albānija	59
Īrija	62
Turcija	66
Izraēla	69
Kazahstāna	72
Ekvadora	74
Diasporas un remigrācijas veicināšanas politika Eiropas Padomes valstīs	76
Bāzes rādītāji par valstīm	78
Literatūras saraksts	80

ANOTĀCIJA

Grāmatā aprakstīti pētījuma “Remigrācijas politikas salīdzinoša analīze” rezultāti. Tajā apkopota informācija par remigrācijas un diasporas politiku Latvijā un citās valstīs, pārsvarā pievēršoties Eiropas, un īpaši Centrāleiropas un Austrumeiropas, valstu pieredzei. Padziļināti analizētas 13 valstis, kurās tiek īstenota aktīva politika vai nu sadarbībai ar diasporu, vai remigrācijas veicināšanai, tostarp Lietuva, Igaunija, Polija, Bulgārija, Izraēla, Turcija un citas valstis. Informācija apkopota gan no sekundārajiem datu avotiem (politikas dokumenti, valsts iestāžu mājaslapas, zinātniskas publikācijas), gan arī tieši kontaktējoties ar atbildīgo institūciju pārstāvjiem.

Grāmatā aplūkota dažādu valstu pieredze par trim politikas novirzieniem:

- 1) sadarbības ar diasporu un remigrācijas politikas institucionālā organizācija, t.sk. apkopojums par institūcijām, kuras atbildīgas par politikas īstenošanu, un kopsavilkums par nozīmīgākajiem politikas plānošanas dokumentiem;
- 2) sadarbības ar diasporu politika, t.sk. atbalsts diasporas pasākumu organizēšanai un valodas apguvei: valodas kursi, nedēļas nogales skolas, sadarbība ar diasporas jauniešiem, diasporas noņemtnes, “atbraukt un redzēt” (*go-and-see*) vizītes, sadarbība ar diasporas organizācijām;
- 3) remigrācijas veicināšanas politikas aktivitātes, t.sk. dubultpilsonība, ārvalstīs iegūtās izglītības atzīšana, mentoringa programmas, informācijas un konsultāciju sniegšana, konsultējošas iestādes nodrošināšana, lai sniegtu informāciju tiem, kas vēlas atgriezties, valodas apmācība remigrantiem, atbalsts skolēniem, iekļaujoties izcelsmes valsts izglītības sistēmā, materiāls atbalsts, remigrantiem atgriežoties.

Pētījums noslēdzas ar rekomendācijām turpmākai remigrācijas politikas attīstībai Latvijā.

Pētījums realizēts, Diasporas un migrācijas centram sadarbojoties ar nodibinājumu *Baltic Institute of Social Sciences*, ar Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas finansiālu atbalstu.

IEVADS

Pētījums “Remigrācijas politikas salīdzinoša analīze” ir veikts, Diasporas un migrācijas centram sadarbojoties ar nodibinājumu *Baltic Institute of Social Sciences*.

Šajā ziņojumā atgriešanās process izcelsmes valstī apzīmēts, izmantojot jēdzienu “remigrācija”, un cilvēki, kuri pēc dzīves ārvalstīs atgriežas savā izcelsmes zemē, tiek apzīmēti ar jēdzienu “remigranti”. Šo jēdzienu izvēles pamatojums pretstatā “re-emigrācijas” vai “re-emigrācijas” jēdzienam sniegts zinātniskajā monogrāfijā “Latvijas emigrantu kopienas: cerību diaspora” (Mieriņa 2015), 7. lpp. Izņēmums ir atsauce uz Reemigrācijas atbalsta pasākumu plānu 2013.–2016. gadam.

Pētījuma uzdevums bija veikt salīdzinošu Eiropas un citu valstu politikas un prakses analīzi par remigrācijas veicināšanu un atbalsta sniegšanu tiem, kuri vēlas atgriezties savā izcelsmes valstī, un sagatavot atbilstošu zinātniski analītisku ziņojumu par remigrācijas politiku Eiropas un citās valstīs.

Pētījums ir balstīts uz padziļinātu 13 valstu diasporas un remigrācijas veicināšanas politiku analīzi. Pētījumā galvenā uzmanība ir pievērsta tieši valstu izstrādātām un koordinētām politikām šajās jomās, vienlaikus iespēju robežās īsumā raksturotas arī tādas politikas, kas balstītas uz privāto iniciatīvu vai arī ir konkrētu kopienu/pašvaldību iniciētas.

Pētījumā remigrācijas politikas analīze ir strukturēta trīs daļās. Pirmajā daļā ir apkopota informācija par sadarbības ar diasporu un remigrācijas politikas institucionālo organizāciju, kas ietver apkopojumu par institūcijām, kuras atbildīgas par politikas īstenošanu, kā arī dots kopsavilkums par politikas īstenošanā nozīmīgākajiem politikas plānošanas dokumentiem. Otrajā daļā par sadarbības ar diasporu politiku ir aplūkotas šādas apakštēmas: atbalsts diasporas pasākumu organizēšanai, atbalsts valodas apguvei: valodas kursi, nedēļas nogales skolas, atbalsts valodas apguvei, izmantojot tālmācības pieeju, sadarbība ar diasporas jauniešiem, noņemtnes ar diasporas pārstāvju piedalīšanos, “atbraukt un redzēt” (go-and-see) vizītes,

sadarbība ar diasporas organizācijām: to iesaiste lēmumu pieņemšanas procesā, valsts finansējums NVO darbības nodrošināšanai. Savukārt trešā daļa ir veltīta remigrācijas veicināšanas politikas aktivitāšu analīzei un ietver šādas tēmas: dubultpilsonība, ārvalstīs iegūtās izglītības atzīšana, mentoringa programmas (lai veicinātu zināšanu pārnēsi starp dažādu nozaru speciālistiem pasaulē un izcelsmes valstī), informācijas un konsultāciju sniegšana jautājumos par personas pārcelšanos uz izcelsmes valsti un uzturēšanos tajā, konsultējošas iestādes nodrošināšana, lai sniegtu informāciju tiem, kas vēlas atgriezties izcelsmes valstī, valodas apmācība remigrantiem, atbalsts skolēniem, kas atgriežas un iekļaujas izcelsmes valsts izglītības sistēmā, kā arī atbalsts šo skolēnu vecākiem, materiāls atbalsts, remigrantiem atgriežoties.

Pētījumā padziļināti nav aplūkotas tādas tēmas kā diasporas politiskās pārstāvniecības modeļi citās valstīs, diasporas mediji un diasporas pētniecība, jo šīs tēmas ir aplūkotas iepriekšējos Diasporas un migrācijas pētījuma centra veiktajos pētījumos (Lulle, Kļave, Reire, Birka, Ungure, 2015). Padziļināti nav analizēti arī diasporas bērnu un jauniešu izglītības jautājums, jo tas arī ir skatīts iepriekšējos pētījumos (Kļave, Lulle, 2015).

Padziļinātai analīzei ir izvēlētas šādas valstis: Latvija, Lietuva, Igaunija, Polija, Bulgārija, Rumānija, Ungārija, Albānija, Īrija, Turcija, Izraēla, Kazahstāna, Ekvadora. Izvēles pamatā ir sākotnējā izpēte par to, ka šajās valstīs tiek īstenota aktīva politika vai nu sadarbībai ar diasporu, vai remigrācijas veicināšanai, vai abas šīs politikas, kas bieži vien nav viena no otras nodalītas, bet tiek īstenotas kā kompleksa programma. Pētījuma pielikumā ir apkopota arī vispārīga informācija par remigrācijas politiku 47 Eiropas reģiona valstīs.

Pētījuma veikšanas laiks: 2016. gada 15. novembris – 2016. gada 15. decembris. Pētījuma autores: Inese Šūpule, Linda Apine, Liene Salmiņa, Ieva Kārklīņa, Līva Kriekle. Pētījums realizēts ar Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas finansiālu atbalstu.

POLITIKAS INSTITUCIONĀLĀ ORGANIZĀCIJA

Atbildīgās institūcijas

Padziļinātai analīzei izvēlētajās valstīs ir liela daudzveidība attiecībā uz politikas institucionālo organizāciju. Vairākās valstīs sadarbības ar diasporu un remigrācijas politika ir definēta kā horizontāla politika, kas jāuzņemas vairākām (Latvijas, Igaunijas, Albānijas) ministrijām. Lietuvā un Polijā sadarbību ar diasporu koordinē Ārlietu ministrija, kas noteikta kā galvenā koordinējošā ministrija. Līdzīgi tas ir organizēts arī Turcijā, Rumānijā un Ekvadorā. Ungārijā atbildīgā ministrija par sadarbības ar diasporu un remigrācijas politiku ir Ungārijas Valsts pārvaldes un tieslietu ministrija. Bulgārijā sadarbības ar diasporu un remigrācijas politikas īstenošanai ir speciāli izveidota valsts iestāde – Aģentūra bulgāriem ārzemēs. Īrijā ir izveidota Īrijas Diasporas lietu ministrija, arī Izraēlā jau kopš valsts izveides 1948. gadā ir ministrija migrācijas jautājumiem. Kazahstānā diasporas politikas īstenošanai ir izveidota nevalstiska organizācija “Pasaules kazaku asociācija”, kas saņem valdības finansējumu. Turpinājumā izvērstāk par katras valsts sadarbības ar diasporu un remigrācijas politikas institucionālo organizāciju.

Latvijā galvenās valsts iestādes, kas atbildīgas par sadarbības ar diasporu un remigrācijas politiku ir Ārlietu ministrija, Ekonomikas ministrija, Kultūras ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija un Pārresoru koordinācijas centrs. Ekonomikas ministrija koordinē Reemigrācijas atbalsta pasākumu plāna 2013.–2016. gadam īstenošanas gaitu, Ārlietu ministrija koordinē sadarbību ar diasporu, Kultūras ministrija – vidēja termiņa plānošanas dokumenta “Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.–2018. gadam” īstenošanu, savukārt Pārresoru koordinācijas centrs monitorē Nacionālā attīstības plāna īstenošanu, kur viens no veicamajiem uzdevumiem ir [341] 5. *Reemigrācijas veicināšana un ārzemēs dzīvojošo Latvijai piederīgo*

identitātes uzturēšana, t.sk. globālā tīkla attīstība, pasākumi Latvijā, izglītības un kultūras pieejamība ārzemēs un atbalsta pasākumi reemigrācijas veicināšanai.

Igaunijā “Programma tautiešiem, 2014–2020” ir formulēta kā horizontāla politika, un tās ieviešanā sadarbojas Igaunijas Kultūras ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, Ārlietu ministrija, Iekšlietu ministrija, Igaunu valodas institūts, Tartu Universitāte u.c. institūcijas. Igaunijā ir izveidots Integrācijas un migrācijas fonds “Mūsu cilvēki”, kas pakļauts Kultūras ministrijai, un tā uzdevums ir attīstības plāna “Programma tautiešiem 2014–2020” ieviešana, kas veicama, izmantojot valsts budžeta un Eiropas struktūrfondu līdzekļus.

Lietuvas diasporas politikas un tās programmu koordinācija un ieviešana kopš 2010. gada ir Ārlietu ministrijas pārziņā, bet programmas īstenošanā tiek iesaistītas arī citas valsts un nevalstiskās institūcijas. Nozīmīgākās no tām ir Lietuvas Izglītības ministrija, Nodarbinātības un sociālās drošības ministrija, Kultūras ministrija un Ekonomikas ministrija.

Polijā sadarbību ar diasporu koordinē Ārlietu ministrija. Politikas uzmanības centrā ir remigrācijas kampaņu organizēšana un konsultāciju sniegšana tiem, kas vēlas atgriezties. Polijas gadījumā īpaši jāizceļ tas, ka Polijā ir bijušas vairākas pašvaldību iniciatīvas remigrācijas veicināšanai, kā arī uz privātu iniciatīvu balstītas programmas. Vienlaikus jāatzīmē, ka pašvaldību un privāto programmu efektivitāte netiek vērtēta viennozīmīgi (Kaczmarczyk, 2012).

Bulgārijas politika uzmanību pievērš tieši kvalificēto strādnieku turpmākajām darba iespējām, viņiem atgriežoties Bulgārijā, kā arī ārzemēs esošo bulgāru labklājībai un tiesību ievērošanai. Politikā svarīga loma ir atvēlēta komunikācijas uzturēšanai ar Bulgārijas diasporu ārvalstīs, lai veidotu ilgtermiņa attiecības ar emigrantiem un viņu organizācijām ārpus Bulgārijas (Ivanova,

2015). Sadarbības ar diasporu un remigrācijas politiku īsteno speciāli izveidota valsts iestāde – Aģentūra bulgāriem ārzemēs (*The State Agency for the Bulgarians Abroad*). Migrācijas politikas nacionālā padome koordinē ministriju un citu aģentūru darbu saistībā ar migrācijas politiku Bulgārijā, iesaistītas ir šādas ministrijas un valsts iestādes: Bulgārijas Iekšlietu ministrija, Darba un sociālās politikas ministrija, Darba aģentūra.

Rumānijā par sadarbības ar diasporu un remigrācijas politiku atbildīga ir Rumānijas Ārlietu ministrija, konkrēti, Departaments rumāņiem ārvalstīs, kas izveidots 1995. gadā.

Īrijā diasporas politikas īstenošana kā atsevišķa sadaļa valdības darba kārtībā ir uzticēta speciāli izveidotai ministrijai – Īrijas Diasporas lietu ministrijai. Savukārt Īrijas valdības Ārlietu un tirdzniecības departamenta uzraudzībā ir Konsulārais departaments (dienests).

Turcijas remigrācijas politika īpašu uzmanību pievērš sadarbībai un atbalsta sniegšanai diasporai ārvalstīs. Valstī pastāv vairākas iestādes, kas atbild par šīs sadarbības un komunikācijas uzturēšanu, kā arī dažādu juridisku, sociālu un kultūras jautājumu risināšanu pilsoņiem ārzemēs. Par Turcijas diasporas integrācijas procesiem saistībā ar izglītību, kultūru, nodarbinātību un politisko līdzdalību atbild Ārlietu ministrija. Turcijas Darba un sociālās drošības ministrija atbild par Turcijas viesstrādniekiem, kas dzīvo ārvalstīs, un sociālās drošības nodrošinājumu, kas aizsargā viņu tiesības. Darba un sociālās drošības ministrija sadarbībā ar Sociālās drošības aģentūru aizstāv ārzemēs strādājošo turku tiesības un intereses. Ministrijas pakļautībā ir Ārlietu un ārvalstīs esošā darba-spēka ģenerāldirektorāts.

Ekvadorā par sadarbības ar diasporu un remigrācijas politiku atbildīgs ir Valsts sekretariāts migrantiem (*Secretaría Nacional del Migrante* (SENAMI)) un Ekvadoras Ārlietu ministrija. Sekretariāts ir veidots kā atsevišķa valsts iestāde, kas Ekvadorā atbild par migrantiem un ar to saistītiem jautājumiem un darbojas Ekvadoras Ārlietu ministrijas pārraudzībā.

Kazahstāna diasporas politikas īstenošanai ir izveidojusi nevalstisko organizāciju “Pasaules kazaku asociācija” (*World Association of Kazakhs*), kas pēta vēsturiskos, kultūras un valodas jautājumus un sniedz informāciju par aktualitātēm Kazahstānā un lietām, kas attiecas uz diasporu. Šo funkciju īstenošanai Pasaules kazaku asociācija saņem finansējumu no valdības. Kazahstānas Republikas Iekšlietu ministrija un Kazahstānas Ārlietu ministrija ir galvenie informācijas sniedzēji sociālajos, juridiskajos un ekonomiskajos jautājumos, kas saistīti ar atgriešanos Kazahstānā. Ministrijas atbild par valsts piešķirto kvotu sadalīšanu starp remigrantiem un pilsonības jautājumu kārtošanu.

Izraēlā jau valsts izveides pašā sākumā 1948. gadā tika izveidota ministrija, kas nodarbojas ar migrācijas jautājumiem un atbild par palīdzības sniegšanu migrantiem – ebrejiem, kas pārceļas uz Izraēlu. Palīdzība migrantiem ietver šādus palīdzības veidus: finansiāla palīdzība, uzņēmējdarbības atbalstīšana, kultūras un izglītības attīstīšana un programmu veidošana, iekļaušana darba tirgū, izglītības veicināšana un atbalsts studentiem, mājokļa nodrošināšanas jautājumi, integrācija, sociālā labklājība, migrantu konsultēšana, sadarbības un komunikācijas nostiprināšana ar diasporu un ebrejiem ārvalstīs.

Albānijā par sadarbības ar diasporu un remigrācijas politiku atbildīgas ir Albānijas Iekšlietu ministrija, Albānijas Ārlietu ministrija un Albānijas Darba, sociālo lietu un vienlīdzīgu iespēju ministrija. Pēdējā koordinē vēl citas institūcijas, kas atbild par Albānijas migrācijas politiku, piemēram, Migrācijas politikas direktorātu, Valsts nodarbinātības dienestu un Valsts sociālo dienestu.

Ungārijā atbildīgā ministrija par sadarbības ar diasporu un remigrācijas politiku ir Ungārijas Valsts pārvaldes un tieslietu ministrija sadarbībā ar Nacionālās kohēzijas komiteju, kas izveidota 2010. gadā, un Ungārijas Diasporas padomi. Ungārijas Valsts pārvaldes un tieslietu ministrija vada Sekretariātu Ungārijas kopienām ārvalstīs (*Secretariat for Hungarians Living Abroad*, 1990).

Politikas plānošanas dokumenti

Vairākām aplūkotajām valstīm sadarbība ar diasporu ir uzsvērtā valstu pamatlikumā – konstitūcijā. Tādas valstis ir Īrija, Turcija, Ekvadora un Ungārija. Remigrācijas veicināšana ir minēta Turcijas un Ekvadoras konstitūcijā. Vairākās citās valstīs sadarbības ar diasporu un remigrācijas politika ir regulēta pilsonības un migrācijas likumos. Šādi piemēri ir Izraēla, Albānija un Kazahstāna. Centrālaustumeiropas reģionā galvenie plānošanas dokumenti, kas nosaka sadarbības ar diasporu un remigrācijas politikas mērķus un uzdevumus, ir vidēja termiņa plānošanas dokumenti (stratēģijas, pamatnostādnes, programmas), kuras papildina rīcības plāni. Pie šo valstu grupas pieder Latvija, Lietuva, Igaunija, Polija, Rumānija un Bulgārija. Turpinājumā izvērstāk par katras valsts pieeju sadarbības ar diasporu un remigrācijas politikas normatīvajā regulējumā.

Igaunijā ir izstrādāta “Programma tautiešiem, 2014–2020”, kas turpina līdzīgas programmas – “Programma tautiešiem, 2009–2013” – īstenošanu. Tās mērķis ir atbalstīt ārvalstīs dzīvojošos igauņus, palīdzēt viņiem saglabāt savas igauņu valodas prasmes, uzturēt igauņu nacionālo kultūru un identitāti, kā arī sniegt atbalstu tiem, kas apsver atgriešanos Igaunijā. Programmā ir aktivitātes abām trimdas paaudzēm – gan tiem, kuri devušies prom no Igaunijas jau pirms ilga laika, un šo emigrantu bērniem, no kuriem daļa nerunā igauņu valodā, gan arī nesējaiem emigrantiem. Programmā būtisks atbalsta apjoms paredzēts izglītības pasākumiem, apzinoties, ka tieši valodas zināšanas ir viens no priekšnosacījumiem, lai atgrieztos Igaunijā, iekļautos izglītības sistēmā un aktīvi līdzdarbotos Igaunijas kultūras telpā.

Lietuvā galvenais plānošanas dokuments sadarbības ar diasporu un remigrācijas politikas mērķu un uzdevumu noteikšanā ir programma “Globālā Lietuva 2011–2019” (*Global Lithuania programme for 2011–2019*) un rīcības plāns programmas īstenošanai. Programmas galvenais mērķis ir iekļaut emigrantus Lietuvas norisēs, attīstīt sadarbību ar lietuviešu diasporu, kā arī veicināt

to, lai augsti izglītoti profesionāļi atgrieztos Lietuvā.

Polijā pēdējo 10 gadu laikā ir bijušas vairākas gan valsts, gan pašvaldību, gan arī NVO iniciētas programmas sadarbībai ar diasporu un remigrācijas veicināšanai. Šobrīd aktuālais plānošanas dokuments šajā jomā ir “Valdības programma sadarbībai ar poļu diasporu 2015.–2020. gadam”, kuras mērķis ir stiprināt Polijas tēlu, poļu diasporas identitāti ārvalstīs, atbalstīt izglītību poļu valodā, nostiprināt poļu diasporu un atbalstīt un iedrošināt tos cilvēkus, kuri vēlētos atgriezties Polijā.

Bulgārijas Republikas “Migrācijas un integrācijas stratēģijas 2008–2015” ietvaros ir izstrādāta programma, lai veicinātu Bulgārijas pilsoņu, kuri dzīvo ārzemēs, pastāvīgu atgriešanos Bulgārijā. Programma vērsta uz jauniem kvalificētiem cilvēkiem, lai radītu šai grupai pēc iespējas labvēlīgākus atgriešanās nosacījumus. Programma ietver dažādas aktivitātes: (1) pētīt, ar kādām psiholoģiskām, sociālām, kultūras, ekonomiskām un cita veida problēmām saskaras kvalificētie Bulgārijas emigranti; (2) piesaistīt Bulgārijas jaunatnes un biznesa organizācijas ārzemēs konsultācijām un biznesa attiecībām Bulgārijā; (3) veicināt kontaktus starp jaunajiem Bulgārijas emigrantiem un uzņēmumiem Bulgārijā. Aģentūra bulgāriem ārzemēs (*The State Agency for the Bulgarians Abroad*) izveidojusi datubāzi, kurā tiek uzskaitīti Bulgārijas studenti, kas šobrīd studē ārzemēs. Valsts stratēģija migrācijas, patvēruma un integrācijas jomā (2011–2020) turpina “Migrācijas un integrācijas stratēģijas 2008–2015” uzsāktās iniciatīvas šajā jomā.

Rumānijā galvenais plānošanas dokuments šajā jomā ir “Nacionālā imigrācijas stratēģija 2015. gada – 2018. gada periodam”. Rumānijas politika darbam ar diasporu ir vērsta uz divpusējas sadarbības veidošanu ar citām Eiropas Savienības valstīm, it īpaši tajās valstīs, kuras ir populārākie rumāņu migrantu galamērķi.

Ungārijā sadarbības ar diasporu nozīme ir uzsvērtā valsts pamatlikumā – Ungārijas konstitūcijā (1989). Konstitūcijā ir noteikts, ka Ungārijas Republika izjūt atbildību par

ungāru likteni ārvalstīs, veicinās viņu saikni ar Ungāriju, attīstīs viņu kopienu un nostiprinās viņu identitāti. Politikas plānošanas dokumentu līmenī politiku nosaka 2011. gadā izstrādāts dokuments – “Politika ungāru kopienām ārvalstīs, 2012–2020” (*Policy For Hungarian Communities Abroad, 2012–2020*).

Arī **Turcijā** sadarbības ar diasporu nozīme ir uzsvēta Turcijas konstitūcijā (1982). Turcijas konstitūcijas 62. pants noteic, ka “valsts veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu ģimenes vienotību, izglītību bērniem, kultūras vajadzības un sociālo drošību Turcijas pilsoņiem, kuri strādā ārzemēs, aizsargātu viņu saikni ar dzimteni un palīdzētu viņiem atgriezties mājās”.

Vēl viena valsts, kur diasporas loma uzsvēta konstitūcijā, ir **Īrija**. Īrijas konstitūcijas (1937) 2. pants noteic, ka “īkvienam, kurš dzimis Īrijā, ieskaitot tos, kas dzimuši uz tai piederošajām salām, ir tiesības būt par daļu no Īrijas tautas. Tādas tiesības ir arī tiem, kuri pēc likuma var būt Īrijas pilsoņi. Īrijas nācija lolo tās īpašo radniecību ar cilvēkiem ārvalstīs, kuriem ir īru izcelsme un kuri dalās ar savu kultūras identitāti un mantojumu”. Īrijā ir izveidota Emigrantu atbalsta programma (*Emigrant Support Programme*), kas piešķir finansējumu brīvprātīgo biedrībām un nevalstiskajām organizācijām ārvalstīs, un tās prioritāte ir īru izcelsmes migrantu labklājība. No atvēlētajiem 12 595 miljoniem EUR Īrijas valdība 11 595 miljonus EUR piešķīra Emigrantu atbalsta programmai un atlikušo 1 miljonu EUR citiem diasporas projektiem un iniciatīvām.

Salīdzinoši nesen pieņemtās **Ekvadoras Republikas** konstitūcijas (2008) 40. pants arī noteic, ka Ekvadoras valsts rūpēsies un palīdzēs saviem pilsoņiem ārvalstīs neatkarīgi no

viņu migrācijas statusa, aizsargās viņu tiesības, veicinās brīvprātīgu atgriešanos un ģimeņu atkal apvienošanas.

Kazahstānas politika ir vērsta uz sociālas un ekonomiskas palīdzības sniegšanu tiem, kuri vēlas atgriezties dzimtenē. Izstrādājot valsts kvotu sistēmu, Kazahstāna kontrolē migrācijas plūsmu, lai ar remigrantu atgriešanos varētu uzlabot arī valsts vispārējo migrācijas, darba tirgus, ekonomisko un sociālo situāciju. Šo politiku nosaka Kazahstānas migrācijas likums (2011).

Izraēlas politika attiecībā uz sadarbību ar diasporu un migrācijas uz Izraēlu veicināšanu ir noteikta 1952. gadā pieņemtajā Izraēlas Pilsonības likumā. Šim likumam ir pakārtots Atgriešanās likums (*Law of Return*, 1970), kas ļauj ebrejiem atgriezties Izraēlā un iegūt tādas pašas tiesības, kādas ir Izraēlas pilsoņiem (lai gan viņiem nav pilsoņa statusa).

Albānijas politiku sadarbības ar diasporu un remigrācijas veicināšanai nosaka Albānijas Pilsonības likums (1998), kurā ir noteikta sadaļa, kas ļauj piešķirt pilsonību etniskajiem albāņiem un viņu pēctečiem ES valstīs un ASV. Iepriekšējā periodā, 2010.–2015. gadā, nozīmīga bija arī Reintegrācijas stratēģija Albānijas remigrantiem (*Strategy on Reintegration of Returned Albanian citizens 2010–2015*), kas izstrādāta 2010. gadā, lai palīdzētu Albānijas remigrantiem neatkarīgi no brīvprātīgas vai piespiedu migrācijas integrēties Albānijas sabiedrībā. Stratēģijas rīcības plāns paredz, ka tiek izplatīta informācija par atgriešanos valstī, kā arī izveidoti piemēroti integrācijas mehānismi, īstenotas programmas mazajiem un lielajiem uzņēmējiem un veicināta darba tirgus pieejamība.

POLITIKA KULTŪRAS UN VALODAS SAGLABĀŠANAI

Atbalsts diasporas pasākumu organizēšanai

Politika kultūras un valodas saglabāšanai saskaņā ar Alana Gamlena (Gamlen, 2006) tipoloģiju attiecas uz kapacitātes veidošanas politiku sadarbībai ar diasporu un, pirmkārt, ir vērsta uz diasporas apziņas veidošanu, radot un uzturot kopību ar izcelsmes valsti. Kopīgu svētku svinēšana, kultūras pasākumu organizēšana, izcelsmes valsts valodas mācīšana ir pasākumi, kuru mērķis ir stiprināt ideju par vienotu nāciju, kur diaspora ir vienotās nācijas daļa. Daudzu valstu gadījumā, arī Latvijas, valsts dialogu ar diasporu uztur vēstniecības, jo daudzos gadījumos tās ir vienīgās izcelsmes valsts iestādes, kas atrodas ārzemēs. Parasti to uzdevums ir izcelsmes valsts pilsoņu un nepilsoņu interešu aizstāvības ārvalstīs, kā arī komunikācijas ar diasporu veidošana. Latvijas Republikai ir 47 diplomātiskās un konsulārās pārstāvniecības: 37 vēstniecības, 6 pastāvīgās pārstāvniecības, 1 ģenerālkonsulāts un 2 konsulāti, 1 konsulārā nodaļa (Kaļiņingradā). Latvijas diplomātisko un konsulāro pārstāvniecību uzdevums ir arī dažādu pasākumu organizēšana, kuru mērķgrupa ir diaspora. Pasākumu klāsts ietver valsts svētku pieņemšanas, izstādes, koncertus, Jāņu un Ziemassvētku, un citu Latvijai nozīmīgu svētku svinēšanu. Minēto pasākumu organizēšanā iesaistās diasporas organizācijas. Līdzīga pieeja ir arī citās valstīs, kas aplūkotas pētījumā. Sadarbības veidošanā ietilpst arī dažādi goda apbalvojumi. Goda apbalvojumu pasniegšana ir vēl viens iemesls diasporas pasākumu organizēšanai. Goda apbalvojumi tiek pasniegti daudzās valstīs. Piemēram, Īrijā katru gadu tiek apbalvots kāds ārzemēs dzīvojošs īrs. Apbalvojumu piešķir par lojālu attieksmi un ieguldījumu Īrijas labā, esot ārpus Īrijas.

Vēl kā piemērus diasporas pasākumu organizēšanas atbalstam var minēt nacionālos svētkus, kas saistīti ar etnisko piederību.

Piemēram, Polijas parlaments ir noteicis 2. maiju par Poļu diasporas un ārzemēs dzīvojošo poļu dienu par godu poļu diasporas gadsimtiem seniem sasniegumiem un ieguldījumiem Polijas neatkarības iegūšanā, patriotiskai piederībai poļu kultūrai un palīdzības sniegšanai valstij tās grūtākajos mirkļos. Ārzemēs dzīvojošo poļu diena tiek svinēta, sākot ar 2002. gadu. Īrijas gadījumā līdzīgu funkciju pilda īru nacionālie svētki – Svētā Patrika diena 17. martā, kas plaši tiek svinēta arī ārpus Īrijas un ir uzskatāma par īru kultūras popularizēšanas aktivitāti, vienlaikus tā veicina arī diasporas kopienas saišu stiprināšanu. Lietuva savukārt katru gadu jūlijā organizē ikgadēju sadziedāšanos visā pasaulē. Lietuvas Izglītības ministrija sniedz atbalstu komandu sportam un diasporas dalībai sporta notikumos jaunajās mītnes zemēs un reizi četros gados organizē Pasaules lietuviešu sporta spēles. Līdzīgi kā vairākas citas valstis, Lietuva piešķir apbalvojumus ārzemēs dzīvojošiem Lietuvas zinātniekiem un akadēmiķiem par izciliem sasniegumiem, tā sniedzot viņiem atzinību.

Citu valstu pieredze pasākumu organizēšanā un atbalsta sniegšanā nevalstisko organizāciju projektiem ir aprakstīta sadaļā “Sadarbība ar diasporas organizācijām: pieejams valsts finansējums NVO darbības nodrošināšanai”.

Atbalsts valodas apguvei: valodas apguves kursi, nedēļas nogales skolas, tālmācība

Daudzas no aplūkotajām valstīm organizē valodas apguves kursus diasporai, kā arī sniedz atbalstu diasporas bērniem nedēļas nogales skolās. Pārsvarā kursi un nedēļas nogales skolu tiek organizētas, diasporas kopienām sadarbojoties ar vēstniecībām. Tādi piemēri ir Lietuvā, Kazahstānā, Ungārijā, Bulgārijā, Polijā. Rumānija savukārt nodrošina stipendijas rumāņu valodas apguvei

Rumānijā. Valsts sniegtais finansiālais atbalsts valodas apguves kursiem un nedēļas nogales skolām dažādās valstīs ir ļoti atšķirīgs. Piemēram, Polijā tiek organizēti projektu konkursi poļu valodas apguvei noteiktās valstīs. 2016. gadā pieejamais fonda finansējums valodas apmācības projektu īstenošanai bija 1 499 900,00 PLN jeb 351 511,60 EUR. Viens no konkursiem bija par poļu valodas mācīšanu Lietuvā un Latvijā ("Papildus atbalsts poļu izglītībai Lietuvā un Latvijā 2016. gadā"). Polijas Izglītības ministrijas kompetencē ir arī norīkot poļu valodas skolotājus darbam ārzemēs. Lietuvā izstrādātā diasporas politika paredz atbalstu nedēļas nogales skolām, gan finansējot skolotāju atalgojumu, gan citus ar skolotāju darbu saistītus izdevumus. Vidēji katru gadu apmēram 50 skolotājiem, kas strādā ar diasporas bērniem, tiek organizēti semināri. Igaunijā katru gadu tiek sniegts finansiāls atbalsts apmēram 100 igauņu valodas skolotājiem 80 ārvalstu skolās. Īpaši tiek akcentēts apmācību kurss *Keeleklikk*, kas iepazīstina ar Igaunijas vēsturi un kultūru, uzlabo igauņu valodas zināšanas jaunajiem igauņiem ārvalstīs, lai palīdzētu viņiem iekļauties Igaunijas izglītības sistēmā, ja tāda iespēja vai nepieciešamība radīsies. Ungārijā savukārt ir pieejamas stipendijas vieslektoru līdzdalībai (misijai) nedēļas nogales skolās valodas un tradicionālās kultūras apguvei. 2016.–2017. gadā no valsts budžeta Ungārijā tika nodrošināti 100 stipendiāti. Arī Īrija starptautiski atbalsta iniciatīvas īru valodas apguvei. Īru valodas apguves programmas īsteno dažādās izglītības iestādēs Ziemeļamerikā un Eiropā.

Līdzīgi kā Latvijā, daudzās valstīs valodas mācīšanā ir attīstīta tālmācības pieeja, kur par valsts līdzekļiem valodas apguvei ir izveidota daudzfunkcionāla platforma internetā. Piemēram, Polijā ir radīta daudzfunkcionāla platforma poļu valodas un kultūras apguvei, kas iekļauj poļu valodas apguves programmu pa vecumposmiem. Tālmācības pieejas ir ļoti attīstītas Izraēlā. Valodas apguves iespējas, izmantojot tālmācības pieeju, tiek piedāvātas Igaunijā, Albānijā, Rumānijā, Ungārijā un Īrijā. Igaunijā programmas tautiešiem pasākumu ietvaros 6–10 gadus veciem igauņu bērniem izstrādāts e-apmācību

kurss, kas pieejams interneta vidē un balstīts uz Igaunijas nacionālo mācību saturu. Šī kursa mērķis ir sniegt atbalstu izglītības iegūšanai bērniem tām ģimenēm, kuras ārvalstīs dzīvo noteiktu laiku, lai tiktu uzturētas igauņu valodas un citu mācību priekšmetu zināšanas, atvieglojot integrēšanos Igaunijas vispārējās izglītības sistēmā pēc atgriešanās. Līdzīgi ārvalstīs dzīvojošiem Lietuvas valstspiederīgajiem bērniem, jo īpaši tiem, kuru ģimenes plāno atgriezties Lietuvā, tiek nodrošināta iespēja mācīties tālmācībā. Kopumā piecas vispārējās izglītības skolas Lietuvā piedāvā bērniem šādu pakalpojumu ar *Moodle* platformas starpniecību. Galvenā uzmanība apmācībās tiek pievērsta lietuviešu valodas un Lietuvas vēstures mācībām.

Sadarbība ar diasporas jauniešiem, nometnes ar diasporas pārstāvju piedalīšanos, *go-and-see* vizītes

Daudzu valstu diasporas politikā kā īpaša mērķgrupa ir izcelti jaunieši, jo daļa diasporas bērnu jau kopš dzimšanas dzīvo ārpus izcelsmes valsts vai arī ir devušies emigrācijā kopā ar vecākiem agrā bērnībā. Izvēsta sadarbības programma ar jauniešiem ir Izraēlā. Tā ietver gan ebreju studentu atbalsta programmas visā pasaulē (*Jewish identity and the bond with Israel*, ASV; valdības sadarbības programma ar Ebreju studentu apvienību), gan jauniešu atbalsta programmu 22–35 gadus veciem jauniešiem integrācijai darba tirgū, sniedzot inovatīvus risinājumus un profesionālās izaugsmes konsultācijas.

Arī Bulgārijas sadarbības ar diasporu veidošanas politika galveno uzmanību pievērš sadarbībai ar bulgāru izcelsmes jauniešiem. Pirmkārt, tiek nodrošināts atbalsts doktorantūras studentiem, lai viņi varētu strādāt pētniecībā zinātniskajos centros (atbalsts īpaši domāts jaunajām zinātniecēm). Otrkārt, tiek organizētas prakses vietas diasporas jauniešiem uzņēmumos Bulgārijā. Tāpat tiek organizēti dažādi jauniešu forumi.

Īrijā sadarbības ar diasporas jauniešiem veidošanā liela nozīme ir izglītības iestādēm. Universitātes un citas izglītības iestādes glabā un atjauno absolventu kontaktinformāciju, lai varētu sazināties ar absolventiem

arī pēc viņu pārceļšanās uz citām valstīm. Polija diasporas jauniešus atbalsta ar stipendijām poļu studentiem studijām gan Polijā, gan mītnes valstī. Kopumā puse no kopējā budžeta apjoma sadarbībai ar diasporu tiek novirzīta poļu diasporas studentu atbalstam.

Igaunijā darbs ar jauniešu diasporu tiek organizēts galvenokārt ar Integrācijas un migrācijas fonda “Mūsu cilvēki” organizēto nometņu aktivitātēm. Igaunija nometņu organizēšanu ar diasporas pārstāvju piedalīšanos nodrošina kopš 2000. gada. Nometņu un citu sadarbības pasākumu mērķis ir pilnveidot valodas zināšanas, informāciju par igauņu kultūru jauniešiem vecumā no 12 līdz 17 gadiem, kuri dzīvo ārvalstīs, tā sniedzot iespēju viņiem gan iepazīties ar vienaudžiem Igaunijā, gan vienlaikus mācīties dzimto valodu. Līdzīgi arī Īrijā ir jau ilgstoša tradīcija organizēt nometnes jauniešiem. Vispazīstamākā ir Pasaules īru vasaras nometne jauniešiem vecumā no 15 līdz 17 gadiem. Ungārija diasporas jauniešiem piedāvā stipendiju programmu *Csoma Sondra*, kuras mērķis ir nodrošināt izglītojošas un organizatoriskas aktivitātes ungāru diasporas jauniešiem nacionālās piederības un valodas prasmju saglabāšanai no 2016. līdz 2017. gadam. Dažas valstis organizē arī nometnes ar diasporas pārstāvju piedalīšanos, kas nav domātas tikai jauniešiem. Tomēr visbiežāk galvenā uzmanība ir pievērsta diasporas jauniešiem.

Izcelsmes valsts vīzīšu organizēšanā par vienu no labākajām tiek uzskatīta Izraēlas pieeja. Izraēla ir nospraudusi mērķi noorganizēt braucienus uz Izraēlu visiem ebreju izcelsmes jauniešiem, kas dzīvo ārpus tās. Šim mērķim 2000. gadā tika izveidota programma *Taglit-Birthright Israel*. Programma aicina ebreju jauniešus vecumā no 18 līdz 26 gadiem doties 10 dienu ceļojumā uz Izraēlu, lai mācītos par tās kultūru, tradīcijām un vēsturi. Kopš programmas sākuma tajā ir piedalījušies 260 tūkstoši jauniešu. Programma palīdz viņiem izjust ciešāku saikni ar Izraēlu. Šīs vizītes tiek ļoti rūpīgi gatavotas, lai iepazīstinātu ar Izraēlas kultūru un veidotu piederības sajūtu tai. Bez jauniešu mērķgrupas Izraēla ir arī uzskatījusi par nepieciešamu īpaši sadarboties ar diasporas sievietēm mātēm, un šim iemeslam

ir izveidota programma *Momentum*, kas nodrošina jauno ebreju māmiņu izglītojošos ceļojumus uz Izraēlu. Vienam programmas dalībniekam programmā *Momentum* ir paredzēti 2900 ASV dolāri. 2015. gadā ceļojumos uz Izraēlu piedalījās 1876 sievietes no 34 valstīm.

Sadarbība ar diasporas organizācijām: iesaiste to lēmumu pieņemšanas procesā

Visas aplūkotās valstis veido kādus konsultatīvos mehānismus, lai kaut kādā veidā iesaistītu diasporu lēmumu pieņemšanas procesā. Diemžēl šo mehānismu efektivitātes izvērtēšanai ir nepieciešama padziļināta izpēte (vairākas padziļinātās intervijas ar ekspertiem katrā konkrētajā valstī), jo, tikai balstoties uz dokumentu analīzi, nav iespējams pateikt, vai dažādas padomes, darba grupas un pētījumi reāli darbojas vai arī formāli iesaiste tiek nodrošināta, bet reālā satura diasporas iesaistei nav. Daži piemēri, kas raksturo izveidotos sadarbības mehānismus, ir šādi. Ungārijā 2011. gadā ir dibināta Ungārijas Diasporas padome, kas izstrādāja Ungārijas remigrācijas rīcībpolitiku. Padome rīko ikgadējas tikšanās, lai nodrošinātu iespēju savstarpējam dialogam, domu un pieredzes apmaiņai starp valsts un diasporas organizācijām. Bulgārijā diasporas iesaistei lēmumu pieņemšanā ir izveidota Valsts aģentūra bulgāriem ārzemēs (*State Agency of Bulgarians Abroad* (SABA)), kas sešas reizes gadā organizē tikšanās ar Nacionālo ekspertu konsultatīvajām padomēm (*National Advisory Council*). Interesanta pieredze šajā jautājumā ir Polijā, kas, iespējams, būtu arī padziļināti jāpēta. Lai Polijā uzlabotu publisko pakalpojumu sektora darbu, Polijas Ārlietu ministrija katru gadu organizē konkursu “Sadarbība ar poļu diasporu un poļiem ārzemēs”. Īrijā diasporas organizāciju virsorganizācija sarunās ar valdību ir *Global Irish Network*, kas sadarbojas ar citām nozaru NVO. Latvijā 2015. gada rudenī pēc ministru prezidentes Laimdotas Straujumas priekšlikuma Ministru prezidenta biroja paspārnē izveidota augsta līmeņa diasporas izcelsmes uzņēmēju konsultatīvā padome.

Sadarbība ar diasporas organizācijām: pieejams valsts finansējums NVO darbības nodrošināšanai

Valstu politikas finansējuma nodrošināšanā diasporas NVO atšķiras. Ir valstis, kur sniegtais atbalsts diasporas NVO ir minimāls, un ir valstis, kas ļoti aktīvi iesaista un finansē diasporas nevalstiskās organizācijas ar dažādu programmu un projektu konkursu organizēšanu. Piemēram, Polijā kopš 2012. gada Polijas Ārlietu ministrija organizē ikgadējus projektu konkursus “Sadarbība ar poļu diasporu un poļiem ārzemēs” poļu diasporas atbalstam. 2015. gadā šajā konkursā atbalstīja 144 projektus, kas vērsti uz izglītību, medijiem un infrastruktūras nodrošināšanu poļiem Ukrainā, Lietuvā, Baltkrievijā, Lielbritānijā, Īrijā, kopā sadalot finansējumu aptuveni 21,3 miljonu PLN apmērā. Arī Lietuvā katru gadu tiek sniegts finansciāls atbalsts diasporas NVO dažādu pasākumu organizēšanai. 2012. gadā kopumā tika īstenoti 97 projekti visā pasaulē ar ļoti plašu pasākumu tematiku: sports, kultūra, uzņēmējdarbība. Daži no īstenotajiem projektiem: starptautiskā mākslinieku darbnīca “Migrējošie putni”, starptautiskais mūzikas festivāls “Tie, kas atgriežas” (*Returns*), starptautiskais filmu festivāls “Lietuvieši ārzemēs”, ikgadēja sadziedāšanās visā pasaulē jūlijā. Izraēlā valdība finansciāli atbalsta vairākas nevalstiskās organizācijas, kas īsteno sadarbības ar diasporu projektus, piemēram, starptautisko ebreju organizāciju *Mosaic United*, Ebreju studentu apvienību, Ebreju sieviešu renesanses projektu (*Jewish Women's Renaissance Project*) un citas. Kazahstānā valsts finansciājumu saņem organizācija “Pasaules kazaku asociācija”, kas koordinē diasporas politiku.

Latvijā nav izveidots regulārs projektu konkurss, kas būtu pieejams tieši diasporas organizācijām, bet pēdējo gadu sasniegums ir tas, ka ir mazinātas administratīvās barjeras un uz projektu konkursiem var startēt arī diasporas organizācijas, ne tikai Latvijā reģistrētas nevalstiskās organizācijas. 2015. gadā tika nodrošināta iespēja diasporas organizācijām pieteikties finansciējumam Sabiedrības

integrācijas fonda projektu konkursu programmā “Pilsoniskās līdzdalības veicināšanas programma (atbalsta programma diasporas NVO darbības atbalstam)”. Programmas mērķis – saglabāt no Latvijas emigrējušo iedzīvotāju saikni ar Latviju, stiprināt viņu nacionālo identitāti, kā arī veicināt pilsonisko līdzdalību Latvijas sabiedriski politiskajā dzīvē. Programmā tika apstiprināti un īstenoti 16 projekti, no tiem 2 makrolīmeņa projekti (īstenošanas laiks – 3 gadi) un 14 viena gada projekti.

Diasporas organizācijām pieejams finansciējums arī no ĀM piešķirtajiem diasporas atbalsta līdzekļiem. ĀM izmantotais finansciējums diasporas projektu īstenošanai 2013. gadā bija 14 960 EUR (interneta vietnes uzturēšana ārzemju latviešiem – 2803 EUR, komunikācijas platformas stratēģijas izstrāde – 5080 EUR, atbalsts latviešu biedrībām un organizācijām ārzemēs – 7077 EUR). ĀM izmantotais finansciējums diasporas projektu īstenošanai 2014. gadā bija 146 002 EUR (Ārlietu ministrijas un vēstniecību īstenotie projekti kultūras, izglītības, zinātnes, ekonomikas un sporta jomā (projekti īstenoti Latvijā, ASV, Gruzijā, Krievijā, Īrijā, Spānijā, Beļģijā, Apvienotajā Karalistē, Zviedrijā) – 79 602 EUR, jauniešu foruma aktivitātes – 20 868 EUR, Latvijas Universitātes Diasporas un migrācijas pētījumu centra darbības nodrošināšana – 22 766 EUR, Konkurss par atbalstu diasporas medijiem – 22 766 EUR). ĀM izmantotais finansciējums diasporas projektu īstenošanai 2015. gadā bija 180 749 EUR (Ārlietu ministrijas un vēstniecību īstenotie projekti kultūras, izglītības, zinātnes, ekonomikas un sporta jomās (projekti īstenoti Latvijā, Vācijā, ASV, Īrijā, Apvienotajā Karalistē, Gruzijā, Beļģijā, Luksemburgā, Krievijā, Itālijā, Somijā, Austrālijā, Dānijā, Spānijā, Zviedrijā) – 83 248 EUR (ieskaitot atbalstu Eiropas latviešu kultūras svētkiem – 10 000 EUR), Pasaules latviešu ekonomikas un inovāciju foruma organizēšana – 38 981 EUR, Jauniešu foruma aktivitātes (Rīgā, Briselē, Londonā, Dublinā) – 12 754 EUR, Latvijas Universitātes Diasporas un migrācijas pētījumu centra darbības nodrošināšana – 22 766 EUR, konkurss par atbalstu diasporas medijiem – 23 000 EUR).

REMIGRĀCIJAS POLITIKA

Pētnieciskajā literatūrā ir identificēti daudzi remigrācijas politikas virzieni, un šajā analizē tiks izmantots Deivida Makenzija un Dīna Janga (*David McKenzie and Dean Yang*) piedāvātais dalījums (McKenzie & Yang, 2014). Saskaņā ar viņu pieeju remigrācijas politikā var izšķirt trīs veidu pasākumus:

- 1) dažādu šķēršļu, kas traucē atgriezties, mazināšana (birokrātisko procedūru mazināšana; informācijas nodrošināšana);
- 2) atbalsts tām grupām, kas citādi varbūt neatgrieztos (finansiāla un cita veida atbalsta pasākumi);
- 3) reintegrācijas atbalsta pasākumi.

Turpmākajā analizē par katru no politikas instrumentiem tiks norādīts, pie kuras pasākumu grupas tas pieder.

Dubultpilsonība

Viena no politikām, kas vērsta uz to, lai samazinātu dažādas administratīvās barjeras diasporas pārstāvjiem un viņi varētu atgriezties izcelsmes valstī, ir dubultpilsonības politikas īstenošana.

Padziļinātai analīzei iekļauto valstu izpēte parāda, ka dubultpilsonība tiek pieļauta daudzās valstīs (Latvijā, Polijā, Bulgārijā, Rumānijā, Ungārijā, Albānijā, Īrijā, Turcijā, Izraēlā, Kazahstānā, Ekvadorā). Lietuvā dubultpilsonība ir pieļauta tikai kā izņēmuma gadījumi (atsevišķām grupām: Lietuvas Republikas pilsonis tajā pašā laikā var būt citas valsts pilsonis, ja persona vai viņa ģimenes loceklis tika izsūtīts no Lietuvas līdz 1990. gada 11. martam, kā arī tad, ja persona Lietuvas Republikas pilsonību ir ieguvusi pirms 1940. gada 15. jūnija). Igaunijā dubultpilsonība nav leģitīmi pieejama. Kazahstānā dubultpilsonība nav atļauta, to nosaka Kazahstānas konstitūcijas 10. nodaļa.

Vairākās valstīs dubultpilsonība tiek pieļauta tikai ar noteiktām valstīm vai valstu

grupām. Tas attiecas arī uz Latviju. Latvijā 2013. gada 1. oktobrī spēkā stājās Pilsonības likuma grozījumi, kas pieļauj dubultpilsonības izveidošanos. Grozījumi paredz, ka Latvijas pilsonība ir saglabājama personām, kuras ir ieguvušas

- citas Eiropas Savienības dalībvalsts vai Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas dalībvalsts pilsonību;
- citas Ziemeļatlantijas līguma organizācijas (NATO) dalībvalsts pilsonību;
- Austrālijas Savienības, Brazīlijas Federatīvās Republikas vai Jaunzēlandes pilsonību;
- tādas valsts pilsonību, ar kuru Latvija ir noslēgusi līgumu par dubultās pilsonības atzīšanu (šobrīd neviens līgums nav noslēgts);
- iepriekš neminētas valsts pilsonību, ja saistībā ar svarīgām valsts interesēm būs saņemta Ministru kabineta atļauja saglabāt dubultpilsonību;
- iepriekš neminētas valsts pilsonību, ja tā iegūta automātiski (*ex lege*) – apprecoties vai adoptcijas dēļ.

Latvijas pilsoņu bērniem dubultpilsonība ir iespējama ar jebkuru valsti. Viena laikus, saskaņā ar Pilsonības likumā noteikto, Latvijas pilsonim, kuram līdz pilngadības sasniegšanai ir izveidojusies dubultpilsonība ar *neatļauto* valsti, pēc pilngadības sasniegšanas līdz 25 gadu vecumam būs jāizdara izvēle – saglabāt Latvijas vai *neatļautās* valsts pilsonību. Šis pienākums neattiecas uz Latvijas pilsoni, kam Latvijas pilsonība reģistrēta kā trimdinieku pēctecim vai arī dubultpilsonība izveidojusies ar *atļauto* valsti. Tāpat personas, kuras reģistrēs Latvijas pilsonību, jo ir latvieši vai līvi, vai arī trimdinieki, drīkstēs saglabāt dubultpilsonību ar jebkuru valsti.

Bulgārijā dubultpilsonība ir atļauta, taču tie pilsoņi, kuriem ir dubultpilsonība, nedrīkst piedalīties vēlēšanās kā politisko partiju kandidāti. Ungārijā 2010. gadā tika pieņemts likums, kas noteic, ka pilsonība

tiek piešķirta arī tiem ungāriem, kuri dzīvo ārvalstīs, tomēr viņiem ir jāpierāda ungāru valodas zināšanas. Turcijā, kur arī ir atļauta dubultpilsonība, ir speciāla karte – Zilā karte (*Mavi Kart*). Ja Turcijas pilsonis ir bijis spiests atteikties no Turcijas pilsonības valsti, kas neatļauj dubultpilsonību, bijušajam Turcijas pilsonim tiek piešķirta Zilā karte, kas ļauj saglabāt pilsoņa tiesības Turcijā, izņemot iespēju piedalīties vēlēšanās. Līdzīga karte pastāv arī Polijā. To piešķir cilvēkiem, kuriem nav Polijas pilsonības. Lai iegūtu karti, ir jāpierāda sava saistība ar Poliju (radniecība caur vecākiem, vecvecākiem, kuri ir bijuši Polijas pilsoņi), jābūt poļu valodas pamatzināšanām un izpratnei par Polijas kultūru un tradīcijām. Poļu kartes īpašniekam nav vajadzīga darba atļauja Polijā, ir tiesības veidot savu uzņēmumu, apmeklēt izglītības iestādes un veikt pētniecisko darbu ar iespēju saņemt stipendiju, izmantot veselības aprūpes pakalpojumus ārkārtas situācijās, iegūt 37% atlaidi sabiedriskajam transportam Polijā un bezmaksas ieeju valsts muzejos.

Ārvalstīs iegūtās izglītības atzīšana

Ārvalstīs iegūtās izglītības atzīšanas procedūras vienkāršošana arī ir viena no politikām, kas vērsta uz to, lai samazinātu dažādas administratīvās barjeras diasporas pārstāvjiem, kuri vēlas atgriezties izcelsmes valstī. Katrā no aplūkotajām valstīm pastāv kāda pieeja ārvalstīs iegūtās izglītības atzīšanas nodrošināšanai, tomēr jānorāda, ka, balstoties uz dokumentu analīzi, nav iespējams noteikt, cik sarežģītas vai vienkāršas ir šīs procedūras un vai tās ir šķērslis darba atrašanai izcelsmes valstī.

Latvijā izglītības likuma 11.1 pants regulē ārvalstīs iegūtās izglītības atzīšanas procesu Latvijā, un to īsteno Akadēmiskās informācijas centrs, un tas ir maksas pakalpojums. Lietuvā akadēmiskā atzīšana ārzemēs iegūtai kvalifikācijai ir atšķirīga dažādiem kvalifikācijas līmeņiem un to īsteno vairākas institūcijas – Viļņas Universitāte, Lietuvas Zinātnes padome, Izglītības un zinātnes ministrija, Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centrs. Polijā ārzemēs iegūto izglītību un kvalifikāciju atzīst Polijas

Izglītības un zinātnes ministrija sadarbībā ar Akadēmiskās informācijas centru. Arī Bulgārijā un Īrijā ārzemēs iegūto izglītību un kvalifikāciju atzīst Akadēmiskās informācijas centrs. Rumānijas pilsoņi var pieprasīt ārvalstīs iegūtās izglītības pielīdzināšanu Rumānijas izglītības līmeņiem. Šo procedūru veic Rumānijas Izglītības ministrija sadarbībā ar Nacionālo diplomu atzīšanas un ekvivalences centru. Ungārijā ārvalstīs iegūto diplomu pielīdzina Ungārijas izglītības sistēmas standartiem Ungārijas Ekvivalences un informācijas centrs sadarbībā ar Ungārijas Akadēmiskās informācijas centru, un tas ir maksas pakalpojums. Albānijā ar ārvalstīs iegūtas izglītības atzīšanu nodarbojas Albānijas Izglītības un sporta ministrija un tās pakļautībā esošā Augstākās izglītības akreditācijas aģentūra, un Akreditācijas padome. Turcijā ārzemēs iegūto izglītību un kvalifikāciju atzīst Turcijas Augstākās izglītības padome sadarbībā ar Akadēmiskās informācijas centru. Kazahstānā par to ir atbildīga Kazahstānas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas Izglītības un zinātnes kontroles komiteja un Nacionālais akreditācijas centrs, un tas ir maksas pakalpojums. Ekvadorā par ārvalstīs iegūtās izglītības atzīšanu un pielīdzināšanu Ekvadoras izglītības sistēmas standartiem ir atbildīgs Augstākās izglītības, zinātnes, tehnoloģiju un inovāciju sekretariāts. Izraēlā ar izglītības līmeņu noteikšanu un jautājumiem, kas ar to saistīti, nodarbojas Izraēlas Izglītības ministrija (*Misrad Hachinuch*), taču atkarībā no tā, kā vēlas izmantot iegūto izglītību, tiek piedāvāti trīs izvērtēšanas līmeņi. (1) Akadēmiskiem nolūkiem ārvalstīs iegūtais diploms jāiesniedz tajā augstākās izglītības iestādē, kurā plānots studēt. Attiecīgā universitāte vai augstskola izvērtē iegūto izglītību un pielīdzina to Izraēlas izglītības sistēmas standartiem. (2) Lai iegūtu vietējo kvalifikāciju vai licenci, ko apliecina ārvalstīs iegūtā izglītība, diploms un saistītie dokumenti, tie ir jāiesniedz attiecīgajai institūcijai, kas izsniedz konkrētas jomas licences un apstiprina kvalifikāciju. Piemēram, ārsta licenci izsniedz Veselības ministrija u.tml. (3) Ja indivīds strādā Izraēlas valsts sektorā un viņa iegūtā izglītība var mainīt viņa algas

lielumu, diploms ir jāiesniedz izvērtēšanai Ārvalstu zinātnisko grādu novērtēšanas filiālei (*Foreign Degree Evaluation Branch*), kas izsniedz sertifikātu, norādot ieguvēja vārdu, uzvārdu, grāda iegūšanas datumu, universitāti, valsti, akadēmiskā grāda līmeni un jomu. Šis sertifikāts ir derīgs, tikai kārtojot ar algu saistītos jautājumus, un neder kā apstiprinājums akadēmiskam līmenim.

Mentoringa programmas, lai veicinātu zināšanu pārnesei starp dažādu nozaru speciālistiem pasaulē un izcelsmes valstī

Mentoringa programmas, lai veicinātu zināšanu pārnesei starp dažādu nozaru speciālistiem pasaulē un izcelsmes valstī, ir vērstas uz ekonomiskās sadarbības ar diasporu veicināšanu. Vienlaikus šo programmu blakus mērķis ir veicināt augsta līmeņa profesionāļu piesaisti izcelsmes valstij cerībā, ka daļa šo profesionāļu arī atgriezīsies. Daļēji šīs programmas ir attiecināmas uz darbības virzienu – atbalsts, lai atgrieztos tās grupas, kas citādi varbūt neatgrieztos (finansiāla un cita veida atbalsta pasākumi). Raksturojot uzsāktās mentoringa programmas, ir sniegts īss ieskats arī citās aktivitātēs, kas attiecas uz ekonomisko sadarbību ar diasporu.

Latvijā nepieciešamība veicināt ekonomisko sadarbību ar diasporu ir apzināta tikai pēdējos gados. 2013. gada jūlijā Rīgā notika pirmais PBLA, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras un ĀM organizētais Pasaulē latviešu ekonomikas un inovāciju forums (PLEIF). Pirmajā forumā piedalījās 350 dalībnieku. 2015. gada vasarā notika jau otrais PLEIF, ko organizēja PBLA ar ĀM, sadarbojoties ar partneriem (ar LIAA, EM, Amerikas Tirdzniecības palātu Latvijā, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru, Rīgas Ekonomikas augstskolu un Latvijas Institūtu). Forumā piedalījās vairāk nekā 200 dalībnieku no 17 valstīm. 2015. gadā tika uzsākts pirmais pilotprojekts “Pasaulē latviešu mentoringa programma”, kuras mērķis ir veicināt zināšanu pārnesei starp dažādu nozaru speciālistiem pasaulē un jaunažiem profesionāļiem Latvijā, un izveidots iespējamo

mentoru saraksts. Vienlaikus Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (LIAA) nodrošina informāciju un sniedz konsultācijas ārvalstīs dzīvojošajiem potenciālajiem uzņēmējiem un investoriem par iespējām uzsākt uzņēmējdarbību, pieejamām atbalsta programmām un mehānismiem, kā arī organizē ekonomikas forumus, konferences, diskusijas Latvijā un ārvalstīs ar ārvalstīs dzīvojošajiem latviešu uzņēmējiem, t.sk. amatpersonu un uzņēmēju delegāciju vizīšu laikā.

Lietuvā ekonomiskai sadarbībai ar diasporu ir atvēlētas vairākas aktivitātes, šeit tiks pieminētas tikai nozīmīgākās. Pirmkārt, katru gadu tiek organizēts Lietuviešu ekonomikas forums, kas pulcē kopā ievērojamākos starptautiska un vietēja līmeņa uzņēmējus no dažādām nozarēm. Otrkārt, Lietuvā ir uzsākta mentoringa programma “Globālie lietuviešu līderi”, kas ietver arī profesionāļu datubāzes izveidi.

Bulgārijā arī katru gadu tiek rīkots forums “Karjera Bulgārijā. Kāpēc ne?”. Forumā laikā studenti un cilvēki ar augstu kvalifikāciju dalās savā pieredzē par darbu un studijām ārzemēs un Bulgārijā. Forumā piedalās vietējie uzņēmumi, lai kopīgi varētu rast vidusceļu par iespējām strādāt un palikt Bulgārijā, apvienojot bulgāru ārzemju darba un studiju pieredzi. Rumānijā 2016. gadā ir uzsākta diasporas *start-up* programma, kurā ārvalstīs dzīvojoši rumāņi var pieteikt projektu iespējai iegūt finansējumu un piedalīties interneta biznesa apmācību programmās. Albānijā 2005. gadā darbojās prakses programmas studentiem, kur Albānijas ministrijas, bankas un zinātniskie institūti piedāvāja prakses iespējas, lai iedvesmotu studentus palikt Albānijā. Uz 60 prakses vietām tika saņemti 550 pieteikumi. Programmas finansējumu nodrošināja Vācijas vēstniecība. Pētījumā netika iegūta informācija, vai šī programma tika tālāk turpināta.

Salīdzinoši ļoti izvērsta ekonomiskās sadarbības programma ar diasporu ir izstrādāta Īrijā. Īrijas diasporai ir daudz arī dažādu privātu iniciatīvu ekonomiskās sadarbības veidošanai. Piemēram, Īrijas tehnoloģiju līderu grupa, ko dibinājis Džons Hartnets (*John Hartnett*), darbojas, lai nodrošinātu Īriju kā stratēģisku mērķi ASV tehnoloģisko

uzņēmumu investīcijām un atbalstītu Īrijas tehnoloģiju kompāniju globālo izaugsmi un attīstību. Tā ir bezpeļņas organizācija, kas bāzējas Silīcija ielejā (*Silicon Valley*) un dibināta 2007. gadā, un domāta tehnoloģiju līderiem ar īru vai īru-amerikāņu izcelsmi. Īrijas tehnoloģiju līderu grupa ir tīkla organizācija Īrijas *start-up* un mazajiem uzņēmumiem, kuri vēlētos piesaistīt partnerus un finansējumu no ASV. Īrijas tehnoloģiju līderu grupā ir 1500 biedru, un tā organizē vizītes, seminārus un inovāciju balvu ceremonijas. 2009. gada jūlijā Īrijas tehnoloģiju līderu grupa parakstīja transatlantisku līgumu ar Sv. Trīsvienības universitāti Dublinā (*Trinity College Dublin*) un Universitātes koledžu (*University College Dublin*), lai radītu jaunas uzņēmējdarbības un inovāciju iespējas Īrijas uzņēmumiem. Viens no mērķiem ir veidot riska fondu tiem uzņēmumiem, kuri darbojas šo koledžu pētniecības centrā. Riska fonds paredzēts arī tam, lai potenciālie investori ar Īrijas valdības atbilstošu varētu ieguldīt savu naudu jaunajos uzņēmumos, kam nepieciešamas investīcijas. Cits piemērs ir biznesa tīklu veidošana ar tiešsaistes programmas *Irish Executive Mentoring Program* palīdzību, kurā cilvēki ar īru izcelsmi dalās savā pieredzē par uzņēmumu veidošanu un uzturēšanu, lai varētu atpazīt biznesa talantus diasporā.

Polijas, Igaunijas, Ungārijas, Turcijas, Kazahstānas, Ekvadoras un Turcijas pieredzes izpētē netika identificētas līdzīgas mentoringa programmas.

Informācijas un konsultāciju sniegšana jautājumos par personas pārcelšanos uz izcelsmes valsti

Informācijas un konsultāciju sniegšana jautājumos par personas atgriešanos izcelsmes valstī attiecas uz remigrācijas politikas darbības virzienu "Reintegrācijas atbalsta pasākumi". Informācijas un konsultāciju sniegšana var tikt nodrošināta gan attālināti (internetā), gan arī klātienē – kādā konkrētā iestādē. Abi konsultāciju veidi diasporas pārstāvjiem ir nozīmīgi. Padziļinātai izpētei iekļauto valstu pieredzes izpēte liecina, ka visas valstis cenšas nodrošināt diasporas

pārstāvjus ar nepieciešamo informāciju par personas pārcelšanos uz izcelsmes valsti un uzturēšanos tajā. Jāsecina, ka klātienes konsultācijas kopumā sekmīgāk var nodrošināt tās valstis (Lietuva, Igaunija), kurās izveidotas speciālas institūcijas diasporas un remigrācijas atbalstam. Citas valstis (Latvija) vairāk cenšas nodrošināt informāciju internetā. Turpinājumā – ieskats konkrēto valstu pieejās šim jautājumam.

Latvijā informācija par atgriešanos Latvijā ir izvietota vienotajā valsts un pašvaldību pakalpojumu portālā www.latvija.lv. Sadaļā "Atgriešanās Latvijā" ir aptvertas šādas tematiskās jomas: darbs, izglītība, uzņēmējdarbība, dzīvesvieta, veselība, repatriācija un pilsonība, kā arī sociālā aizsardzība. Tomēr tā nav vienīgā informācija par atgriešanos Latvijā, kas pieejama internetā. Latvijas Ārlietu ministrija ir izveidojusi ceļvedi "Tautiešiem ārzemēs", kas aptver informāciju par ĀM konsulāro atbalstu, kā arī apkopo dažādas noderīgas interneta saites par Latvijas institūciju sniegto praktisko atbalstu un pakalpojumiem. PMLP savā interneta vietnē regulāri atjauno informāciju par tādiem latviešu diasporu interesējošiem jautājumiem kā dubultpilsonība un repatriācija, kā arī iestādes sniegtajiem pakalpojumiem. Valsts kanceleja 2015. gadā portālā draugiem.lv ir izveidojusi interaktīvo spēli "Tavs ceļvedis par pārcelšanos uz Latviju". Vienlaikus jānorāda, ka tādas iestādes, kur varētu griezties ar šādiem jautājumiem klātienē, Latvijā nav.

Lietuvā konsultācijas tiem lietuviešiem, kuri atgriežas vai plāno atgriezties, sniedz Starptautiskās Migrācijas organizācijas Lietuvas filiāle. Konsultācija aptver jautājumus par darba meklēšanu, sociālo aizsardzību, izglītību, veselību un ģimenes locekļu atgriešanos. Pakalpojumā ir nodrošināta arī informatīva mājaslapa lietuviešu valodā. Igaunijā informatīvos pakalpojumus nodrošina Integrācijas un migrācijas fonds "Mūsu cilvēki" (MISA). Informāciju iespējams saņemt gan klātienē, gan konsultējoties ar telesakaru lietojumprogrammas *skype* vai e-pasta starpniecību. Informāciju un konsultācijas nodarbinātības jautājumos nodrošina elektroniskais portāls <http://www.workinestonia.com>. Polijā informācijas nodrošināšana tiek īstenota

galvenokārt ar interneta portāla starpniecību. 2011. gadā apvienojot divus servissus, Polijas Darba un sociālās politikas ministrija izveidoja interneta mājaslapu, kurā piedāvā informāciju un pakalpojumus poļiem, kuri ir tikko atgriezušies vai plāno atgriezties Polijā. Informācija mājaslapā ir par nodokļiem, pabalstiem, uzņēmējdarbību, īpašumu pārvaldību un darbavietām, ir iespēja arī uzdot jautājumus. Bulgārijā izveidotais portāls *Back2BG.com* ir radīts kvalificētiem bulgāru izcelsmes speciālistiem, lai palīdzētu apzināt profesionālās perspektīvas Bulgārijā. Projekta mājaslapa *Back2BG.com* veido kontaktus ar Bulgārijas uzņēmējiem un firmām, lai atrastu tām augsti kvalificētus darbiniekus, tādējādi veidojot ilgtspējīgas sadarbības iespējas un motivējot jaunos profesionāļus palikt Bulgārijā. Ungārijā ir izveidots Ungāru reģistrs (*Nemzeti Regiszter*), kas ir interneta lapa tieši ungāru diasporai. Lapā tiek izvietota informācija par jaunākajām aktualitātēm Ungārijā gan ungāru, gan angļu valodā, ungāru diasporas pārstāvjiem ir iespēja arī pašiem ievietot informāciju par viņiem aktuālajiem jautājumiem. Albānijas migrācijas biroji (*Migration Counters*) atrodas 36 Albānijas reģionos. Reģistrēšanās šajos birojos pēc atgriešanās Albānijā ir brīvprātīga un veicama tad, ja indivīds vēlas iegūt konsultāciju vai sociālu palīdzību. Šie biroji novērtē migrantu vajadzības un novirza viņus tālāk uz attiecīgajām iestādēm, piemēram, nodarbinātības, izglītības vai veselības aģentūrām.

Īrijas Diasporas lietu ministrija darbojas kā galvenais konsultāciju centrs, nodrošinot migrantiem daudzveidīgu informāciju par darba tirgu Īrijā, izglītību un attīstības iespējām atgriežoties. Informācija tiek nodota Īrijas kopienām starptautiskā mērogā, izmantojot internetu.

Turcijā pilsoņiem, kuri atrodas ārzemēs vai plāno atgriezties Turcijā, konsultācijas sniedz 2001. gadā dibinātais Dzimtenes konsultāciju birojs (*Yurt-Danis Burosu*). Izraēlā informatīvos, konsultatīvos un atbalsta pasākumus nodrošina migrācijas procesu veicināšanai speciāli izveidotā ministrija. Kazahstānā galvenie informācijas sniedzēji sociālajos, juridiskajos un ekonomiskajos jautājumos, kas saistīti ar atgriešanos Kazahstānā, ir

Iekšlietu ministrija un Ārlietu ministrija. Ekvadorā tādu brīvprātīgas atgriešanās politikas programmu veidošanu, kas piedāvā nodokļu atlaides, atbalstu uzņēmumu veidošanai un īpašas kredītu līnijas izstrādi tieši emigrantiem, kuri atgriežas dzimtenē, pārziņ Valsts sekretariāts migrantiem.

Pieejamā informācija par Rumānijas un Ungārijas remigrācijas politiku liecina, ka Rumānijā un Ungārijā ir visvājākais informatīvais nodrošinājums remigrantiem, salīdzinot ar citām valstīm, kas iekļautas padziļinātā izpētē.

Atbalsts skolēniem, kas atgriežas, kā arī šo skolēnu vecākiem

Atbalsts skolēniem, kas atgriežas, kā arī šo skolēnu vecākiem attiecas uz remigrācijas politikas darbības virzienu “Reintegrācijas atbalsta pasākumi”. Informācija par padziļinātā izpētē iekļauto valstu pieejām šajā jautājumā ir ļoti ierobežota. Pētījumā izdevās noskaidrot šo aktivitāšu vērtējumu tikai trīs Baltijas valstīs – Latvijā, Lietuvā un Igaunijā.

Latvijā “Reemigrācijas atbalsta pasākumu plāna 2013.–2016. gadam” ietvaros 2015. gadā ir izstrādāti Ministru kabineta noteikumi Nr. 591 “Kārtība, kādā izglītojamie tiek uzņemti vispārējās izglītības iestādēs un speciālajās pirmsskolas izglītības grupās un atskaitīti no tām, kā arī pārcelti uz nākamo klasi”, kas cita starpā nosaka arī kārtību, kādā skolēni, kas atgriežas no mācībām citā valstī, tiek uzņemti izglītības iestādēs. Lai Latvijas izglītības iestāžu pedagogi padziļinātu prasmes un zināšanas darbam ar skolēniem, kuri atgriezušies no mācībām ārzemēs, Latviešu valodas aģentūra pēdējo gadu laikā ir organizējusi pedagogu profesionālās pilnveides kursus, kuros 2013. gadā izglītoti 19, 2014. gadā – 36 pedagogi, savukārt 2015. gadā – 79 pedagogi.

Lietuvā valsts politika paredz, ka to skolēnu apmācībai, kas atgriežas un ārvalstīs ir pavadījuši vairāk nekā gadu, tiek paredzēts par 30% lielāks finansējums. Vienlaikus speciālisti atzīst, ka līdz šim skolēniem un viņu vecākiem sniegtais atbalsts nav bijis

pietiekami sistemātisks. Kā viens no iemesliem tiek minēts fakts, ka nav precīzu datu un informācijas par to, kāds ir patiesais tādu bērnu skaits, kuri atgriezušies Lietuvas skolās.

Igaunijā skolēniem–remigrantiem tiek izmantoti tie paši instrumenti, kurus lieto tad, kad cenšas integrēt izglītības sistēmā jauno imigrantu bērnus – katram bērnam tiek nodrošināta individuāla pieeja un pielāgots mācību plāns, kas atbilst viņa individuālajām vajadzībām.

Materiāls atbalsts, remigrantiem atgriežoties izcelsmes valstī

Materiālā atbalsta nodrošināšanas politikas īstenošana, remigrantiem atgriežoties, arī attiecas uz remigrācijas politikas darbības virzienu “Reintegrācijas atbalsta pasākumi”. Padziļinātā valstu izpēte liecina, ka daļā valstu (Igaunijā, Īrijā, Izraēlā, Kazahstānā) tiek nodrošināts materiālais atbalsts remigrantiem, bet daļā – ne (Latvijā, Lietuvā, Polijā, Bulgārijā, Rumānijā, Ungārijā, Albānijā, Turcijā, Ekvadoras gadījumā atbalstu remigrantiem no Spānijas sniedz Spānijas valdība divpusējā sadarbības līguma ietvaros). Vienlaikus atbalsta apjoms un nosacījumi dažādās valstīs būtiski atšķiras, tādēļ turpinājumā sniegts konkrēto valstu politikas apraksts šajā jautājumā.

Latvijā “Reemigrācijas atbalsta pasākumu plāns 2013.–2016. gadam” paredzēja aktivitāti “Personu loka paplašināšana, kuriem iespējams pretendēt uz repatrianta statusu” un līdz ar to arī uz materiālu atbalstu, atgriežoties Latvijā (uz daļēju ceļa izdevumu kompensēšanu, pabalstu bezdarba gadījumā un, ja nepieciešams, arī atbalstu valsts valodas apguvei). Izstrādātajā likumprojektā tika paredzētas izmaiņas, nosakot, ka materiālo palīdzību varēs sniegt repatriantam, kurš izceļojis no Latvijas ne mazāk kā desmit gadus pirms dokumentu iesniegšanas repatrianta statusa pieprasīšanai vai dzimis ārvalstī, vai izceļošanas laikā no Latvijas bijis nepilngadīgs (šis regulējums noteic, ka materiālo palīdzību ir tiesīgi saņemt repatrianti, kuri izceļojuši no Latvijas laikā līdz 1990. gada 4. maijam vai dzimuši ārvalstī, vai izceļojuši no Latvijas

pēc 1990. gada 4. maija un izceļošanas brīdī bijuši nepilngadīgi). Lai atbilstoši jaunajam regulējumam nodrošinātu materiālo palīdzību personām, kurām piešķirts repatrianta vai viņa ģimenes locekļa statuss, tika aprēķināts, ka 2015. gadā un turpmāk ik gadu būs nepieciešami 430 tūkst. EUR. Tomēr papildu finansējums likumprojektā “Repatriācijas likums” paredzētajiem pasākumiem netika piešķirts. Igaunijā finansiālais atbalsts, remigrantiem atgriežoties, tiek uzskatīts par vienu no galvenajiem atbalsta veidiem šai mērķgrupai. Pirmoreiz šāds pabalsts tika izmaksāts 2004. gadā, un šo gadu laikā pabalstu saņēmis nepilns tūkstošis emigrantu Igaunijā. Saskaņā ar Integrācijas un migrācijas fonda mājaslapā sniegto informāciju kopējais maksimālais atbalsta apjoms vienam pieaugušajam ir 2000 EUR, kas tiek ieskaitīts personas bankas kontā. Atgriešanās finansiālo atbalstu var piešķirt etniskajiem igauņiem un tiem Igaunijas pilsoņiem, kuri ir dzīvojuši ārpus Igaunijas 10 gadus un ilgāk un kuri atbilst šādiem nosacījumiem:

- ir emigrējis no Igaunijas vismaz pirms 10 gadiem vai ir dzimis ārvalstīs;
- ir atgriezies Igaunijā un pastāvīgi uzturējies Igaunijā pēdējos sešus mēnešus, un ir reģistrējis savu dzīvesvietu Igaunijas Republikas Iedzīvotāju reģistrā;
- ir saglabājis saikni ar igauņu kultūru, respektē Igaunijas valsti un tās konstitucionālo kārtību.

Novērtējot viņa ekonomisko un sociālo situāciju, tiek atzīts, ka konkrētai personai ir nepieciešams finansiāls atbalsts, lai atgrieztos Igaunijā.

Īrijā atbalsts un mājokļu nodrošinājums tiek piedāvāts tiem Īrijas vecākās paaudzes emigrantiem, kuri vēlētos atgriezties Īrijā vai ir nesen atgriezušies. To nodrošina *Safe Home* organizācija. Izraēlā par migrāciju atbildīgā ministrija izvērtē un nodrošina finansiālas un sociālas palīdzības sniegšanu remigrantiem. Kazahstānā ir izveidots sociālā pakalpojumu kopums *Oralmandal*, un tas piedāvā vairākas priekšrocības diasporas pārstāvjiem: (1) pilsonības iegūšanas periods samazināts no četriem līdz vienam gadam,

(2) atmaksātus ceļa izdevumus atgriežoties, atbalsts mājokļa īrei un tā privatizēšanai pēc piecu gadu perioda. Tomēr atbalsta saņemšanai ir jāievēro prasība piecus gadus uzturēties vienā no noteiktajiem Kazahstānas 14 reģioniem. Pārvākšanās gadījumā šie pakalpojumi tiek anulēti un pilsonība tiek atteikta. Tas tiek veikts tāpēc, lai varētu kontrolēt remigrācijas plūsmu un vienmērīgu izplatīšanos pa Kazahstānu. Ekvadorā ir izveidota programma “Sveicināti mājās: brīvprātīga, cienīga un pastāvīga atgriešanās”. Remigrantiem tiek dota iespēja pārvest savas mantas bez papildu nodokļiem, iegūt atbalstu nodarbinātībai un *start-up* projektiem. Spānija ekvadoriešiem, kas brīvprātīgi atgriežas Ekvadorā, piedāvā atmaksāt ceļa izdevumus un piešķirt finansiālu atbalstu pārejas posma laikā.

Lai gan Turcija un Polija nenodrošina materiālu atbalstu remigrantiem, tomēr šajās valstīs ir izveidotas speciālas kartes, lai atvieglotu ierašanos Polijā un Turcijā tiem diasporas pārstāvjiem, kam nav šo valstu pilsonības. Turcijas Zilā karte ļauj saglabāt pilsoņa tiesības Turcijā, izņemot iespēju piedalīties vēlēšanās. Poļu kartes īpašniekam nav vajadzīga darba atļauja Polijā, ir tiesības veidot savu uzņēmumu, apmeklēt izglītības iestādes un veikt pētniecisko darbu ar iespēju saņemt stipendiju, izmantot veselības aprūpes pakalpojumus ārkārtas situācijās, iegūt 37% atlaidi sabiedriskajam transportam Polijā un bezmaksas ieeju valsts muzejos.

Atbalsts tām grupām, kas atgriežas un bez atbalsta varbūt neatgrieztos

Valstu salīdzinošā analīze parāda, ka atbalsts paredzēts šādām trīs grupām: jaunajiem profesionāļiem (studentiem, kas ieguvuši augstāko izglītību ārzemēs), zinātniekiem un diasporas uzņēmējiem. Padziļinātā valstu izpēte parāda, ka programmas, kas vērstas uz atbalstu tām grupām, kas atgriežas un citādi varbūt neatgrieztos, lielākoties ir diezgan dārgas, mazskaitlīgas un nereti tiek uzskatītas par neefektīvām, lai gan labi domātām. Šīm programmām var būt nozīme atsevišķu indivīdu profesionālās karjeras

veidošanā izcelsmes valstī, bet lielākoties tām nav būtiska efekta valsts mērogā.

Latvijā šādas programmas piemērs ir Valsts kancelejas reemigrācijas programma “Darbs valsts pārvaldē”, kas tika uzsākta 2015. gadā. Programmas mērķis bija sekmēt jauno speciālistu, kuri augstāko izglītību ieguvuši ārzemēs, atgriešanos Latvijā, kā arī kopumā ieinteresēt jauniešus darbam valsts pārvaldē. Programmas ietvaros 2015. gadā laika posmā no 1. jūnija līdz 31. decembrim stažējās pieci jaunieši šādās valsts pārvaldes iestādēs: Konkurences padome, Fiskālās disciplīnas padome, Valsts administrācijas skola, Lauku atbalsta dienests un Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra. Pēc programmas noslēgšanās trīs jaunieši turpina darbu valsts pārvaldē, savukārt divi jaunieši ir uzsākuši darba gaitas privātajā sektorā. 2016. gadā stažējās septiņi jaunieši, bet 2017. gadā programmai nav piešķirts finansējums. Lietuvā ir īstenota līdzīga programma “Radi Lietuvai”, kas jauniešiem – jaunajiem profesionāļiem no ārzemēm – nodrošina viena gada praksi publiskajā sektorā. Igaunijā 2010. gadā Igaunijas tirdzniecības un rūpniecības kamera uzsāka programmu “Talantus atpakaļ mājās!” (*Talents Back Home!*), kas aicina atgriezties Igaunijā jaunos speciālistus. Šī programma tika finansēta galvenokārt no Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem. Programmas mērķis bija veicināt, lai Igaunijā atgrieztos igauņu studenti, kuri studē universitātēs ārvalstīs vai ir ieguvuši zinātnisko grādu ārvalstu universitātēs, bet ir Igaunijas valstspiederīgie ar ārvalstīs iegūtu profesionālo pieredzi. Programmas ietvaros dalībniekiem tika piedāvātas nodarbinātības un pašrealizācijas iespējas privātā vai publiskā sektorā Igaunijā. Lai gan sākotnēji ieinteresētība programmā bija lielāka, nekā cerēts, un jau drīz vien 220 augsti kvalificēti igauņi no 35 valstīm bija pierēģistrējušies speciāli izveidotajā portālā (www.talendidkoju.ee), tomēr projektu slēdza 2012. gadā un vairs neturpināja, jo tika secināts, ka programma nav sevi attaisnojusi – no kopumā apmēram 5000 igauņu studentu 2010. gadā, kuri studēja ārvalstīs, programmai noslēdzoties 2012. gadā, tikai apmēram 20 speciālistu pēc studijām ārvalstīs bija atgriezušies Igaunijā.

Bulgārijas Migrācijas un integrācijas stratēģijas ietvaros ir izstrādāta programma, lai veicinātu jaunu, kvalificētu, ārzemēs dzīvojošu Bulgārijas pilsoņu pastāvīgu atgriešanos Bulgārijā. Programma ietver tādas uzdevumus kā (1) pētīt, ar kādām psiholoģiskām, sociālām, kultūras, ekonomiskām un citām problēmām saskaras kvalificētie Bulgārijas emigranti, (2) piesaistīt Bulgārijas jaunatnes un biznesa organizācijas ārzemēs konsultācijām un biznesa attiecībām Bulgārijā, (3) veicināt kontaktus starp jaunažiem Bulgārijas

emigrantiem un uzņēmumiem Bulgārijā, (4) pētīt atbildīgo ārvalstu institūciju darbību, lai piesaistītu atpakaļ jaunos emigrantus. Precīzāka informācija par programmas īstenošanu Bulgārijā pētījuma veikšanas laikā nebija pieejama.

Polijas, Rumānijas, Ungārijas, Turcijas, Īrijas, Kazahstānas, Ekvadoras un Turcijas pieredzes izpētē netika identificētas līdzīgas programmas, kas sniegtu materiālu atbalstu tām grupām, kas atgriežas izcelsmes valstī un bez atbalsta varbūt neatgrieztos.

SECINĀJUMI

Katrai valstij ir sava pieeja diasporas un remigrācijas politikas veidošanā. Daļai valstu šādas politikas nav, citas ir sekmīgākas, citas mazāk sekmīgas, bet nav vienas ideālās receptes, kā veidot sadarbību ar diasporu un veicināt remigrāciju. Valstu pieredze parāda, ka ilgākā laika posmā tiek pamēģinātas dažādas programmas, no kurām saglabājas veiksmīgākās. Tās ir programmas, kas institucionāli un ekonomiski spēj darboties ilgtermiņā. Citu valstu pieredzes izpēte atklāj, ka daudzas labi domātas iniciatīvas nav bijušas veiksmīgas. Jāsecina, ka sadarbības ar diasporu veidošana un remigrācijas veicināšana nebūt nav vienkāršs uzdevums.

Padziļinātai analīzei izvēlētas valstis ir ļoti atšķirīgas. Dažās valstīs (Albānijā, Turcijā, Ungārijā) lielāka nozīme tiek piešķirta sadarbībai ar diasporu, citur (Polijā, Lietuvā, Igaunijā, Bulgārijā, Kazahstānā, Ekvadorā) galvenā uzmanība ir pievērsta remigrācijas veicināšanai. Izraēlā un Īrijā ir ilgstoša pieredze gan sadarbības ar diasporu realizēšanā, gan remigrācijas politikas īstenošanā. Tomēr dažādu valstu diasporas un remigrācijas politikas analīze ļauj secināt, ka Alana Gamlena (Gamlen 2006) identificētie trīs diasporas iesaistes politikas tipi ir konceptuāls pamats diasporas un remigrācijas politikas analīzē. Saskaņā ar viņa koncepciju pirmais posms diasporas politikas veidošanā ir kapacitātes veidošanas politika, un tām seko diasporas tiesību paplašināšanas politika un diasporas pienākumu veidošanas politika. **Kapacitātes veidošanas politika** paredz komunikācijas ar diasporu veidošanu, kas balstās uz vienotas nācības ideju. Tā paredz vienotu simbolu un zīmju izplatīšanu (piemēram, valsts svētku svinēšanu diasporā, valsts valodas mācīšanu diasporas pārstāvjiem, nacionālās kultūras pasākumi u.tml.). Tāpat kapacitātes veidošanas politikas uzdevums ir radīt institūcijas, institucionālas

struktūras, kas nodrošina komunikāciju ar diasporu. Nenoliedzami jebkuras sadarbības ar diasporu vai remigrācijas programmas pamatā ir sadarbības tīklu veidošana. Instrumenti, kas šiem mērķiem tiek izmantoti, ir dažādu diasporas mediju vai tīklošanās portālu veidošana un uzturēšana. Tie bieži vien tiek arī izmantoti diasporas mobilizēšanai noteiktām aktivitātēm, t.sk. valsts tēla veidošanai un remigrācijai. Sadarbības veidošanai tiek organizēti arī dažādi diasporas forumi vai konferences, un visu šo aktivitāšu mērķis ir veicināt emigrantu un viņu pēcteču piederības sajūtu diasporai. **Diasporas tiesību paplašināšanas politika** attiecas gan uz vēlēšanu tiesību paplašināšanu, iekļaujot tajā diasporas pārstāvjus, gan arī uz noteiktu identitātes karšu veidošanu (piemēram, Poļu karte, ungāru Zilā karte), kas nodrošina noteiktas tiesības vai privilēģijas, gan arī uz emigrantu tiesību aizsardzību ārzemēs. Sociālo pakalpojumu nodrošināšana diasporas pārstāvjiem kopumā ir vismazāk attīstītākā politika, jo saistīta ar lieliem izdevumiem un ir grūti pamatojama iedzīvotājiem, kas dzīvo savā izcelsmes valstī un maksā tur nodokļus. **Diasporas pienākumu veidošanas politika** parasti ir vērsta uz ekonomiskās sadarbības stiprināšanu, lai izcelsmes valsts gūtu jaunas investīcijas vai citu kapitālu, ko piesaista diasporas pārstāvji, tā ir arī nodokļu iekasēšana no emigrantiem, bet diasporai var būt arī liela nozīme politiskā lobija īstenošanā mītnes valstī (spilgtākie piemēri ir Izraēla, Krievija, Ungārija, bet jāpiemin arī Latvijas diasporas nozīme pēc Otrā pasaules kara). Daudzās valstīs politikas mērķgrupas ir sekmīgie uzņēmēji, zinātnieki vai augsti kvalificēti speciālisti, lai piesaistītu viņu zināšanas vai kapitālu izcelsmes valstij. Viņu mobilizēšanai tiek veidotas speciālas interneta platformas un dažādos veidos veicināta šo grupu tīklošanās. Spilgtākie piemēri šajā ziņā ir Īrija, Skotija un Indija.

Vairākās valstīs sadarbības ar diasporu politika ir vērsta uz to, lai sekmētu diasporas integrāciju mītnes zemē. Tādas valstis ir Kazahstāna un Ekvadora. Citās valstīs ir izvērstas aktivitātes nacionālās identitātes, valodas un kultūras saglabāšanai un nodošanai tālāk, bet nav izstrādātas politikas, lai aicinātu diasporas pārstāvjus atgriezties. Šāds raksturojums ir attiecināms uz Rumāniju un Ungāriju.

Izvērtējot citu valstu pieredzi sadarbības ar diasporu un remigrācijas politikas īstenošanā un skatot to Latvijas vēsturiskajā, tiesiskajā un sociālajā kontekstā, pētījums ļauj sniegt **ieteikumus turpmākās politikas veidošanā.**

Politikas institucionālā organizācija

1. Attiecībā uz politikas institucionālo organizāciju ir nepieciešams skaidri definēt vienu atbildīgo ministriju, kas koordinē gan sadarbības ar diasporu, gan remigrācijas veicināšanas politiku. Līdzšinējā politikas īstenošanas pieredze, ieskaitu kapacitāte un Ministru prezidentu politiskās nostādnēs ļauj sniegt ieteikumu, ka atbildīgās koordinējošās institūcijas loma ir jādeleģē Ārlietu ministrijai vai speciāli izveidotai struktūrvienībai, kas atrodas Ārlietu ministrijas pārraudzībā. Alternatīva ir veidot atsevišķu valsts pārvaldes iestādi, kas ir tiešā Ministru prezidenta pārraudzībā.
2. Politikas plānošanas dokumentu izstrādē vispirms ir nepieciešams vienoties par to, kura ministrija būs atbildīgā ministrija, un tad izstrādāt politikas plānošanas dokumentu sadarbības ar diasporu un remigrācijas veicināšanas politikas plānošanai. Politikas plānošanas dokumentu izstrādē vēlams izvairīties no līdz

šim novērotās politikas plānošanas dokumentu dublēšanās.

Politika kultūras un valodas saglabāšanai

3. Atbalstam diasporas pasākumu organizēšanai paredzēt papildu finansējumu tām Latvijas diplomātiskajām un konsulārajām pārstāvniecībām, kuras atrodas valstīs ar lielu latviešu diasporas īpatsvaru.
4. Turpināt nodrošināt atbalstu latviešu valodas apguvei, gan izmantojot tālmācības pieeju, gan atbalstot nedēļas nogales skolas un nodrošinot nedēļas nogales skolu sniegtās izglītības kvalitātes celšanu un atalgojumu nedēļas nogales skolu skolotājiem.
5. Turpināt un paplašināt uzsāktās aktivitātes jauniešu vasaras nometņu organizēšanā.
6. Attīstīt sadarbību ar diasporas jauniešiem, kas studē ārvalstīs, piedāvājot prakses vietas Latvijā.

Remigrācijas politika

7. Attīstīt ekonomisko sadarbību ar diasporas uzņēmējiem, zinātniekiem un profesionāļiem, iesaistot viņus dažādās mentoringa programmās, kas veicina zināšanu pārnesi starp dažādu nozaru speciālistiem pasaulē un izcelsmes valsti un potenciāli paātrina arī profesionāļu atgriešanos Latvijā.
8. Nodrošināt informācijas un konsultāciju sniegšanu jautājumos, kas attiecas uz remigrācijas procesiem.
9. Nodrošināt individuālu atbalstu skolēniem, kas atgriežas, kā arī šo skolēnu vecākiem.
10. Izvērtēt iespēju piešķirt finansējumu repatriācijai, paplašinot personu loku, kuras var pretendēt uz repatrianta statusu (atbilstoši jau izstrādātajam likumprojektam).

SUMMARY

Every country has its own approach to diaspora and return migration policy. In some countries such a policy does not exist, some others are more successful, others – less successful in implementing these policies, yet, clearly, there is no single ideal prescription of how to build cooperation with a diaspora and to promote return migration. Experience shows that in the long term countries sample a variety of programs and only the most successful remain in use. They are programs institutionally and economically able to operate in the long term. The experience of different countries, however, reveals that many well-intentioned initiatives have failed to succeed. It can be concluded that building cooperation with the diaspora and facilitating return migration is not a simple task.

The countries selected for the in-depth analysis differ vastly. In some countries (Albania, Turkey, and Hungary) greater importance is attached to the cooperation with the diaspora, in others (Poland, Lithuania, Estonia, Bulgaria, Kazakhstan, Ecuador) the greatest attention is paid to facilitating return migration. Israel and Ireland has a long experience in implementing cooperation activities with the diaspora and the return migration policy. Still, diaspora and return migration policy analysis of different countries suggests that the three types of diaspora engagement policy identified by Alan Gamlen (2006) can serve as a conceptual basis for analysis of the diaspora and return migration policy. According to his concept, the first phase of diaspora policy making is the capacity building policy, which is followed by the diaspora empowerment policy and, finally, the diaspora responsibility-building policy.

The core of the capacity building policy is establishing communication with the diaspora that is based on the idea of a united nation. It envisages the dissemination of

common symbols and signs (for example, public celebrations of national festivities in the diaspora, teaching the state language, national cultural events, etc.). Similarly, capacity building policy aims to create institutions and institutional structures enabling communication with the diaspora. Undoubtedly, any cooperation with the diaspora or return migration program is based on networking. Instruments that are used to reach these targets are creation and maintenance of the diaspora media or the diaspora networking sites. They are often used to mobilize the diaspora to participate in certain activities, including boosting a positive image of the country and encouraging return migration. To facilitate networking, different diaspora forums or conferences are organized, and the main goal that all of these activities aim to achieve is strengthening the sense of belonging to the diaspora among emigrants and their descendants.

Diaspora empowerment policy applies to the diaspora enfranchising, providing voting rights to the diaspora, as well as to creating certain identity cards (for example, Polish card, Hungarian Blue Card), which provide a number of rights or privileges, and, finally, defending the rights of emigrants abroad. Provision of social services to the members of the diaspora as a whole is the least developed policy, due to the high associated costs and the difficulty to justify it to the people who live in their home country and pay taxes there.

The diaspora obligation-making policy is usually targeted at strengthening the economic cooperation with the diaspora, in order for the country of origin to acquire new investments or other capital. It also includes tax collection from the expatriates. It is important to note though that the diaspora may also play a role in political lobbying within the host country (the most outstanding examples are Israel, Russia,

Hungary, but one should also mention the role of the Latvian diaspora after World War II). In many countries the target population of the policy are successful entrepreneurs, scientists or highly qualified professionals, and the goal is to attract their expertise or capital to the country of origin. Special internet platforms are created in order to mobilize this group, and their networking is facilitated in various ways. The most outstanding examples in this respect are Ireland, Scotland, and India.

In several countries, the diaspora policy is aimed at facilitating the integration of the diaspora in the host country. The countries practicing this approach are Kazakhstan and Ecuador. Other countries have extended activities for preserving and passing on the national identity, language and culture, yet are lacking policies that would encourage the diaspora members to return. This is true of Romania and Hungary.

After evaluating the experience of other countries in cooperation with the diaspora and implementing the return migration policy in the light of Latvian historical, legal and social context, the study allows to provide recommendations for future policy-making.

The institutional organisation of the diaspora policy

1. With regard to the institutional organization of the diaspora and return migration policy, it is necessary to clearly define a single ministry responsible for coordinating both the cooperation with the diaspora and the policy promoting return migration. The previous experience in implementing the policy in Latvia and other countries, the institutional capacity and the Prime Minister's political guidelines permit to recommend that the role of the responsible coordinating institution could be delegated to the Ministry of Foreign Affairs or to a specially created department supervised by the Ministry of Foreign Affairs. The alternative is to establish a single national

regulatory authority directly under the supervision of the Prime Minister.

2. In developing policy planning documents, first of all, it is necessary to achieve consensus as to the responsible ministry, and only subsequently to develop policy planning documents regarding facilitating the cooperation with the diaspora and promoting return migration. In developing policy planning documents, it is advisable to avoid the duplication of policy planning documents that has been noticed so far.

Policy for preserving culture and language

3. In order to support the organising of various diaspora events, it is recommended to provide additional funding for the Latvian diplomatic and consular missions, which are located in countries with a large Latvian diaspora.
4. It is recommended to continue providing support for learning Latvian language, both by using the distance learning approach and by sustaining the improvements in the quality of education in weekend schools, as well as rising the remuneration of teachers.
5. It is important to continue and expand the ongoing activities of organizing youth summer camps.
6. It is also important to develop cooperation with the diaspora youth that study abroad, offering traineeships in Latvia.

Return migration policy

7. It is recommended to develop the economic cooperation with the diaspora entrepreneurs, scientists and professionals by involving them in various mentoring programs that facilitate the transfer of knowledge between the specialists of various industries in the world and the country of origin, and potentially could accelerate the return of Latvian professionals.

8. It is also important to provide information and advice on matters relating to return migration processes.
9. It is necessary to provide individual support to pupils who return to Latvia, as well as to their parents.
10. One should also evaluate the possibility of allocating funding for repatriation, by expanding the circle of persons who may apply for the status of a repatriate (in accordance with the already developed draft law).

VALSTU PIEREDZES APKOPOJUMS

LATVIJA

Politikas institucionālā organizācija un budžets		
Atbildīgā iestāde Ārlietu ministrija, Ekonomikas ministrija, Kultūras ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, PKC	Ekonomikas ministrija koordinē Reemigrācijas atbalsta pasākumu plāna 2013.–2016. gadam īstenošanas gaitu. Ārlietu ministrija koordinē sadarbību ar diasporu. Kultūras ministrija koordinē “Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.–2018. gadam” īstenošanu. PKC monitorē Nacionālā attīstības plāna īstenošanu	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016
Politikas plānošanas dokumenti 2013. gada 30. jūlijā Ministru kabineta tika apstiprināts <i>Reemigrācijas atbalsta pasākumu plāns 2013.–2016. gadam</i> (30.07.2015. MK rīkojums Nr. 356); Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.–2018. gadam; Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2015.–2020. gadam; Latvijas Nacionālais attīstības plāns (NAP) 2014.–2020. gadam	Politikas mērķis ir atbalstīt un palīdzēt tiem ārzemēs dzīvojošajiem Latvijas piederīgajiem un viņu ģimenes locekļiem, kuri apsver iespēju vai ir jau izlēmuši atgriezties un strādāt Latvijā vai vēlas dibināt savu uzņēmumu, vai attīstīt biznesa saiknes ar Latviju. Kopumā plānā ir ietverti 33 pasākumi atbilstoši 8 rīcības virzieniem. Pasākumi aptver dažādas jomas, tādēļ to īstenošanā ir iesaistīts plašs institūciju loks – Ekonomikas ministrija, Ārlietu ministrija, Iekšlietu ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, Kultūras ministrija, Labklājības ministrija, Valsts kanceleja, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Sabiedrības integrācijas fonds, diasporas organizācijas un pašvaldības. Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.–2018. gadam norādīts, ka īpašs rīcības politikas virziens ir ārzemēs dzīvojošo latviešu atbalstīšana, stiprinot piederības sajūtu latviskajai kultūrtelpai, kas motivētu atgriezties Latvijā. Pasākumi, kas vērsti uz atbalsta sniegšanu tiem, kas ir atgriezušies, šajā plānošanas dokumentā nav paredzēti. Vienlaikus vairāki politikas mērķi (2.2., 2.3., 2.4.) ir vērsti uz atbalstu diasporai, latviskās identitātes un piederības sajūtas stiprināšanu, saiknes ar diasporu veidošanai un uzturēšanai. Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2015.–2020. gadam (informatīvā daļa) (IZM 2014) skaidrota valodas politikas saikne ar Reemigrācijas atbalsta pasākumu plānu: “Valsts valodas kompetence ir nepieciešams nosacījums šīs mērķa grupas [reemigrantu] integrācijai Latvijas sabiedrībā, tāpēc plānā iekļauti pasākumi latviešu valodas apguves nodrošināšanai reemigrantiem un viņu ģimenes locekļiem. Ar Valsts valodas politikas pamatnostādņu 2015.–2020. gadam kompetenci sakļaujas uzdevumi par elektronisko un cita veida latviešu valodas apguves līdzekļu izstrādi, par atbalsta pasākumu nodrošināšanu izglītības iestādēs, lai skolēniem palīdzētu integrēties Latvijas izglītības sistēmā.” (IZM 2014: 7) 2. rīcības virziens “Valsts valodas politika” paredz sniegt tiešu un pastarpinātu atbalstu reemigrantiem un viņu bērniem – pirmkārt, nodrošināt latviešu valodas apguvi reemigrantiem (2.1.2. uzdevums), otrkārt, pilnveidot pedagogu, kuri strādā reemigrējušajiem bērniem, profesionālās kompetences pilnveidi (2.2.4. uzdevums). Latvijas Nacionālajā attīstības plānā (NAP) 2014.–2020. gadam kā vidēja termiņa mērķis ir noteikts “[340] Veicināt Latvijas iedzīvotāju palikšanu un Latvijas valsts piederīgo atgriešanos Latvijā” un atbilstošā rādītāja sasniegšanai ir formulēts veicamais uzdevums: [341] 5. <i>Reemigrācijas veicināšana un ārzemēs dzīvojošo Latvijai piederīgo identitātes uzturēšana, t.sk. globālā tīkla attīstība, pasākumi Latvijā, izglītības un kultūras pieejamība ārzemēs un atbalsta pasākumi reemigrācijas veicināšanai</i> (Rīcības virziens “Cilvēku sadarbība, kultūra un pilsoniskā līdzdalība kā piederība Latvijai pamats”) (NAP 2012)	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016; Kultūras ministrija, 2012; Izglītības un zinātnes ministrija, 2014; NAP 2012

Piešķirtais budžets Reemigrācijas atbalsta pasākumu plānam 2013.–2016. gadam 2014. gadam – 276,3 tūkst. EUR 2015. gadam – 614,0 tūkst. EUR un 2016.gadam – 607,8 tūkst. EUR, kas ievērojami atšķiras no plānotā	Nepietiekamā finansējuma dēļ pasākumi tiek īstenoti daļēji vai netiek īstenoti vispār (piemēram, nav noteikta institūcija, kas sniegtu konsultācijas un nodrošinātu informāciju jautājumos par pārcelšanos un uzturēšanos Latvijā, tāpat arī 2015. gadā Saeimā iesniegtais likumprojekts “Repatriācijas likums” neparedz izmaiņas attiecībā uz materiālās palīdzības saņēmēju loku u.c. finansējuma trūkuma dēļ)	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016
Politikas efektivitātes vērtējums (1 – pavisam nenozīmīgs, 5 – ļoti nozīmīgs, 9 – grūti pateikt) 1 2 3 4 5 9	Sasniegtie rezultāti atšķiras no plānotajiem. Būtisks šķērslis sekmīgai politikas ieviešanai ir bijis pasākumiem nepieciešamā finansējuma trūkums	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016

Politika kultūras un valodas saglabāšanai

Politika	Ir/Nav/ Daļēji	Politikas būtība/rezultāts	Avoti
Atbalsts diasporas pasākumu organizēšanai	Ir	Diasporas pasākumu organizēšanu regulāri atbalsta Latvijas pārstāvniecības ārvalstīs. Ik gadu KM sadarbībā ar ĀM, IZM, PBLA un Eiropas Latviešu apvienību organizē konferenci “Latvieši pasaulē – piederīgi Latvijai”. Konferences mērķis ir nostiprināt dialogu starp ārvalstīs dzīvojošajiem latviešiem, Latvijas valsts iestādēm un sabiedrību latviskās identitātes saglabāšanai un saišu stiprināšanai ar Latviju. 2013. gadā konferencē piedalījās 120 dalībnieki, 2014. gadā konferencē – 156 dalībnieki no 19 valstīm. Konferencē tās dalībnieki dalās pieredzē, pārrunā aktualitātes, apzina problēmas un meklē risinājumus diasporai aktuāliem jautājumiem, kā arī formulē prioritātes turpmākai sadarbībai. 2015. gada konference notika Cēsīs, un 120 konferences dalībnieki skatīja jau iepriekšējos gados iztīrītās tēmas (izglītība, kultūra, uzņēmējdarbība) caur pašvaldību iesaistīšanās prizmu, kā arī – domājot par tuvojošos Latvijas simtgadi. Sk. arī sadaļu “Biznesa saiknes ar diasporu veidošana un uzturēšana”	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016
Atbalsts valodas apguvei: nedēļas nogales skolas	Daļēji	Nedēļas nogales skolu tiešais līdzfinansējums no valsts budžeta pirmoreiz bija pieejams 2013. gadā. 2015. gadā konkursa kārtībā tika atbalstītas 42 nedēļas nogales skolas (28 Eiropā, 9 – ASV, 3 – Austrālijā, 2 – Kanādā). Finansiālais atbalsts tika novirzīts telpu ires, skolotāju ceļa izdevumiem un citiem tiešajiem izdevumiem, bet lielākoties ne skolotāju atalgojumam. Izstrādātas latviešu valodas apguves programmas un papild-materiāli latviešu valodas apguvei dažāda vecuma diasporas bērniem, kā arī lasāmgrāmatas, izveidotas animācijas filmas pasaku krājumam “Zīmuļu stāsti”, videostundas gramatikas jautājumu izpratnei. Materiāli pieejami interneta vietnē www.valoda.lv	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016

Atbalsts valodas apguvei, izmantojot tālmācības pieeju	Ir	LVA pastāvīgi izstrādā un pilnveido latviešu valodas mācību materiālus, t.sk. elektroniskos mācību līdzekļus, kas publiski pieejami aģentūras interneta vietnē www.valoda.lv. Reemigrācijas plānā ietvertais pasākums par specializētu latviešu valodas kursu saturu un metodikas izveidi latviešu valodas apguvei darba vajadzībām atsevišķām profesiju (nozaru) grupām nav īstenots, jo nav formulēts pieprasījums par to, kurām profesijām vai nozarēm šādi materiāli būtu jāizstrādā. Pašlaik izstrādātie latviešu valodas funkcionālo līmeņu apraksti un materiāli nodrošina iespēju uzlabot latviešu valodas mācīšanu un vērtēšanu visām latviešu valodas apguvēju grupām un prasmes līmeņiem	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016
Sadarbība ar diasporas jauniešiem	Ir	2014. gadā ĀM atbalstīja “Jaunatnes foruma” norisi, kurā piedalījās ap 400 dalībnieku – gan jaunieši no Latvijas, gan diasporas pārstāvji vecumā no 16 līdz 30 gadiem, akcentējot jaunatnei nozīmīgus tematus, īpaši nodarbinātības jautājumu. 2015. gadā notika jau otrais forums, paplašinot diasporas jauniešu iesaisti. Tāpat arī atbalstīti diasporas jauniešu pasākumi arī mītnes zemēs – Īrijā, Lielbritānijā un Beļģijā. PLEIF 2015 laikā notika arī <i>Junior</i>-PLEIF, lai iepazīstinātu Latvijas izcelsmes jaunos profesionāļus, studentus un jauniešus ar uzņēmējdarbības, karjeras un izglītības iespējām Latvijā, veicinātu to interesi par īslaicīgu vai pastāvīgu pārcelšanos uz Latviju. Pasākumā piedalījās ārzemēs dzīvojoši Latvijas izcelsmes jaunie profesionāļi vecumā līdz 35 gadiem, kurus interesē uzņēmējdarbības, darba un izglītības iespējas Latvijā, kā arī gados jauni latviešu repatrianti, kuri pēdējo desmit gadu laikā, izglītības, darba vai personīgo izaicinājumu vadīti, pārcēlušies uz dzīvi Latvijā, uzsākot šeit uzņēmējdarbību un profesionālo karjeru. Kopskaitā pasākums pulcēja ap 90 jauniešu. Sk. arī sadaļu “Biznesa saiknes ar diasporu veidošana un uzturēšana”. 2015. gadā pēc kultūras ministres un Amerikas latviešu apvienības vienošanās, lai KM iestādēs izietu praksi, vidēji uz diviem vasaras mēnešiem Latvijā ieradās 16 latviešu jaunieši: 13 jaunieši no ASV un 3 – no Kanādas	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016
Nometnes ar diasporas pārstāvju piedalīšanos, go-and-see vizītes		SIF programmas “Ārpusskolas pasākumu programma. Vasaras nometnes Latvijas un diasporas bērniem” ietvaros 2014. gadā notikušas 11 nometnes. Nometnēs kopumā piedalījušies 450 bērni, no kuriem 230 diasporas bērni, kas pārstāvēja 24 valstis. 2015. gadā tika noorganizētas 10 vasaras nometnes, kopējais projektu mērķgrupas dalībnieku skaits bija 415 bērni un jaunieši vecumā no 6 līdz 18 gadiem, t.sk. 218 diasporas bērni. KM 2014. un 2015. gadā atbalstīja latviešu ģimenēm domāto 3 × 3 (vairākpaaudžu ģimeņu) formāta saietu organizēšanu, t.sk. lektoru piesaisti no Latvijas. Šajā laikā ir notikuši 2 saieti Latvijā, 2 – ASV un 1 – Īrijā un viens Anglijā (ar angļu valodu kā nometnes darba valodu). Abos gados nometnēs kopā piedalījās vairāk nekā tūkstotis dalībnieku, t.sk. apmēram 400 bērnu. Sadarbojoties KM un ĀM, 2015. gadā Ratniekos pie Cēsīm notika pasaules latviešu jauniešu 2 × 2 seminārs. Tas bija pirmais Latvijā rīkotais pasaules latviešu jauniešu 2 × 2 seminārs, un tajā piedalījās jaunieši no 7 pasaules valstīm, arī no Latvijas, ļaujot viņiem iepazīties un stiprināt latviskās piederības apziņu	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016

Sadarbība ar diasporas organizācijām: iesaiste to lēmumu pieņemšanas procesā	Ir	2015. gada rudenī pēc Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas priekšlikuma Ministru prezidenta biroja paspārnē izveidota augsta līmeņa diasporas izcelsmes uzņēmēju konsultatīvā padome . Pirmā padomes sēde notika 2015. gada 5. novembrī, kurā cita starpā LIAA direktors informēja sēdes dalībniekus par LIAA piedāvājumu visiem ārvalstu investoriem, ieskaitot diasporas pārstāvjus	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016
Sadarbība ar diasporas organizācijām: pieejams valsts finansējums NVO darbības nodrošināšanai	Daļēji	No 2015. gada nodrošināta iespēja diasporas organizācijām pieteikties finansējumam. SIF 2015. gada aprīlī izsludināja projektu konkursu programmā “Pilsoniskās līdzdalības veicināšanas programma (atbalsta programma diasporas NVO darbības atbalstam)”. Programmas mērķis – saglabāt no Latvijas emigrējušo iedzīvotāju saikni ar Latviju, stiprināt viņu nacionālo identitāti, kā arī veicināt pilsonisko līdzdalību Latvijas sabiedriski politiskajā dzīvē. Tika veikti grozījumi saistošajos noteikumos, kas ļauj finansējumam pieteikties arī ārvalstīs reģistrētajām un ārvalstīs strādājošām diasporu pārstāvošām organizācijām (līdz šim finansējumam varēja pieteikties tikai Latvijā reģistrēta biedrība vai nodibinājums, kas pārstāv diasporas vai diasporas organizāciju intereses). Programmas ietvaros tika apstiprināti un īstenoti 16 projekti, no tiem 2 makrolīmeņa (īstenošanas periods – 3 gadi) un 14 viena gada projekti. 2016. gadā darbību uzsāka valsts programma “NVO fonds”. Programmas finansējums ir 400 000 EUR gadā. Pieteikties var Latvijā reģistrētas biedrības vai nodibinājumi	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016

Politika remigrācijas veicināšanai

Dubultpilsonība	Daļēji (noteikts skaits valstu)	Grozījumi Pilsonības likumā, kas stājās spēkā 2013. gada 1. oktobrī, paredz, ka Latvijas pilsonība ir saglabājama personām, kuras ir ieguvušas • citas Eiropas Savienības dalībvalsts vai Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas dalībvalsts pilsonību; • citas Ziemeļatlantijas līguma organizācijas (NATO) dalībvalsts pilsonību; • Austrālijas Savienības, Brazīlijas Federatīvās Republikas vai Jaunzēlandes pilsonību; • tādas valsts pilsonību, ar kuru Latvija ir noslēgusi līgumu par dubultās pilsonības atzīšanu (<u>šobrīd neviens līgums nav noslēgts</u>); • iepriekš neminētas valsts pilsonību, ja saistībā ar svarīgām valsts interesēm būs saņemta Ministru kabineta atļauja saglabāt dubultpilsonību; • iepriekš neminētas valsts pilsonību, ja tā iegūta automātiski (<i>ex lege</i>), apprecoties vai adopcijas dēļ. Latvijas pilsoņu bērniem dubultpilsonība ir iespējama <u>ar jebkuru valsti</u>. Vienlaikus saskaņā ar Pilsonības likumā noteikto Latvijas pilsonis, kuram līdz pilngadības sasniegšanai ir izveidojusies dubultpilsonība ar neatļauto valsti, pēc pilngadības sasniegšanas līdz 25 gadu vecumam būs jāizdara izvēle saglabāt Latvijas vai neatļautās valsts pilsonību. Šis pienākums neattiecas uz Latvijas pilsoni, kuram Latvijas pilsonība reģistrēta kā trimdinieku pēctecim vai arī dubultpilsonība izveidojusies ar <u>atļauto valsti</u>. Personas, kuras reģistrēs Latvijas pilsonību, jo ir latvieši vai līvi, vai arī trimdinieki, <u>drīkstēs saglabāt dubultpilsonību ar jebkuru valsti</u>. Pēc Latvijas pilsonības iegūšanas jaunu citas valsts pilsonību var iegūt tikai saskaņā ar vispārējiem nosacījumiem (<u>atļautās valstis</u>, Ministru kabineta atļauja, laulība, adopcija)	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, 2016
------------------------	---------------------------------	---	---

Ārvalstīs iegūtās izglītības atzišana	Ir	Izglītības likuma 11.1 pants “Ārvalstīs izsniegto izglītības dokumentu atzišana Latvijā” regulē Ārvalstīs iegūtās izglītības atzišanas procesu Latvijā. To īsteno Akadēmiskās informācijas centrs, un tas ir maksas pakalpojums	Akadēmiskās informācijas centrs, 2016
Biznesa saiknes ar diasporu veidošana un uzturēšana	Ir	LIAA nodrošina informāciju un sniedz konsultācijas ārvalstīs dzīvojošajiem potenciālajiem uzņēmējiem un investoriem par iespējām uzsākt uzņēmējdarbību, pieejamām atbalsta programmām un mehānismiem. LIAA organizē ekonomikas forumus, konferences, diskusijas Latvijā un ārvalstīs ar ārvalstīs dzīvojošajiem latviešu uzņēmējiem. Arī amatpersonu un uzņēmēju delegāciju vizīšu laikā. 2013. gada jūlijā Rīgā notika PBLA, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras un ĀM organizētais pirmais Pasaules latviešu ekonomikas un inovāciju forums (PLEIF). Pirmajā forumā piedalījās 350 dalībnieki. 2015. gada vasarā notika jau otrais PLEIF, ko organizēja PBLA ar ĀM, sadarbojoties ar partneriem (LIAA, EM, Amerikas Tirdzniecības palāta Latvijā, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera, Rīgas Ekonomikas augstskola un Latvijas Institūts). Forumā piedalījās vairāk nekā 200 dalībnieku no 17 valstīm. Plašāka informācija par PLEIF 2015 atrodama tīmekļa vietnē http://www.ieguldilatvija.lv	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016
Mentoringa programmas (lai veicinātu zināšanu pārnēsi starp dažādu nozaru speciālistiem pasaulē un izcelsmes valstī)	Daļēji (uzsākts 2015. gadā)	Lai veicinātu Latvijas jauno uzņēmēju un profesionāļu izaugsmi, kā pilotprojekts 2015. gadā PLEIF ietvaros izveidota “Pasaules latviešu mentoringa programma”, kuras mērķis ir veicināt zināšanu pārnēsi starp dažādu nozaru speciālistiem pasaulē un jaunažiem profesionāļiem Latvijā	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016
Informācijas un konsultāciju sniegšana jautājumos par personas pārcelšanos uz izcelsmes valsti un uzturēšanos tajā pēc atgriešanās	Ir	EM sadarbībā ar VARAM un VRAA, kā arī attiecīgo nozaru ministrijām vienotajā valsts un pašvaldību pakalpojumu portālā www.latvija.lv 2014. gadā izveidoja sadaļu “Atgriešanās Latvijā”, kur atbilstoši tehniskajām iespējām un kompetento iestāžu sniegtajai informācijai ievietota vispārīga informācija un norādes par jautājumiem, ko svarīgi zināt pirms atgriešanās Latvijā. Sadaļā aptvertas šādas tematiskās jomas jeb apakšsadaļas: darbs, izglītība, uzņēmējdarbība, dzīvesvieta, veselība, repatriācija un pilsonība, kā arī sociālā aizsardzība. ĀM savā tīmekļa vietnē izveidojusi ceļvedi “Tautiešiem ārzemēs”, ko pastāvīgi turpina pilnveidot un papildināt. Ceļvedis aptver informāciju par ĀM konsulāro atbalstu, kā arī apkopo dažādas noderīgas interneta saites par Latvijas institūciju sniegto praktisko atbalstu un pakalpojumiem. PMLP savā interneta vietnē regulāri atjauno informāciju, tostarp par tādām latviešu diasporu interesējošiem jautājumiem kā dubultpilsonība un repatriācija, kā arī citiem iestādes sniegtajiem pakalpojumiem. EM savā tīmekļa vietnē izveidojusi sadaļu “Reemigrācijas atbalsta pasākumi”, kur iespējams iepazīties ar Reemigrācijas atbalsta pasākumu plānu – tā mērķi, izstrādes gaitu u.tml. EM ir arī izstrādājusi infografiku “Atgriešanās Latvijā”. Tur var atrast atbildes uz svarīgiem jautājumiem ar norādēm par iestādēm, kur iespējams saņemt atbildes uz jautājumiem dažādās dzīves situācijās. Infografika pieejama ministrijas interneta vietnē. VK 2015. gadā portālā draugiem.lv ir izveidojusi interaktīvo spēli “Tavs ceļvedis par pārcelšanos uz Latviju”	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016

Viena iestāde, kas sniedz konsultācijas un informāciju tiem, kas vēlētos atgriezties izcelsmes valstī	Nav	Izstrādājot Reemigrācijas atbalsta pasākumu plānu, pēc diskusijām plāna izstrādes darba grupā kā iespējamā šāda institūcija tika identificēts SIF, kas, izmantojot Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda finansējumu, īsteno projektu “Nacionālais integrācijas centrs” (NIC). 2015. gada 1. jūlijā NIC izbeidza savu darbību, ņemot vērā to, ka beidzās Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda finansējums. Īstenošanai nepieciešamo finansējuma pieprasījumu SIF iesniedza kā jauno politikas iniciatīvu gan 2015. gada, gan 2016. gada budžeta izstrādes gaitā, taču finansējums netika piešķirts	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016
Darba tirgus informācijas pieejamība	Ir	Lai sekmētu NVA un tās CV/vakanču portāla atpazīstamību latviešu diasporā, regulāri tiek īstenoti publicitātes pasākumi. Piemēram, 2014. gadā latviešu portāliem Lielbritānijā un Īrijā nosūtītas 45 preses relizes par NVA darbību un aktuālajiem pakalpojumiem, 2015. gadā – 21 preses relize. Sadarbībā ar Latvijas vēstniecību Īrijā NVA EURES konsultanti piedalās latviešu biedrības Īrijā un Latvijas vēstniecības Īrijā rīkotajos informatīvajos pasākumos Latvijas valsts piederīgajiem. Kopumā 2015. gadā starptautiskos darba gadatirgos un iepriekš minētos pasākumos Īrijā NVA EURES konsultanti sniedza konsultācijas 239 Latvijas valstspiederīgajiem	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016
Augstas kvalifikācijas speciālistu atgriešanās veicināšana	Daļēji (mazskaitliska, nav lielas ietekmes)	VK izstrādāja reemigrācijas programmu jauniešiem “Darbs valsts pārvaldē”, ko sāka īstenot 2015. gadā. Programmas mērķis ir sekmēt jauno speciālistu, kuri augstāko izglītību ieguvuši ārzemēs, atgriešanos Latvijā, kā arī kopumā ieinteresēt jauniešus darbam valsts pārvaldē. Programmas ietvaros 2015. gadā laika posmā no 1. jūnija līdz 31. decembrim stažējās 5 jaunieši šādās valsts pārvaldes iestādēs: Konkurences padome, Fiskālās disciplīnas padome, Valsts administrācijas skola, Lauku atbalsta dienests un Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra. Pēc programmas noslēgšanas 3 jaunieši turpina darbu valsts pārvaldē, savukārt 2 jaunieši ir uzsākuši darba gaitas privātajā sektorā. 2016. gadā stažējās 7 jaunieši, bet 2017. gadā programmai nav piešķirts finansējums	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016
Studējošo kredītu dzēšana uzsākta speciālistiem, kuri augstāko izglītību ieguvuši ārvalstīs	Ir (no 2014. gada 29. aprīļa)	2014. gada 29. aprīlī ir veikti grozījumi Ministru kabineta 29.05.2001. noteikumos Nr. 220 “Kārtība, kādā tiek piešķirts, atmaksāts un dzēsts studiju kredīts un studējošā kredīts no kredītiestādes līdzekļiem ar valsts vārdā sniegtu galvojumu”. 2014. gadā no kopumā saņemtajiem 853 pieteikumiem studiju kredīta dzēšanai tika saņemti 15 pieteikumi no ārzemēs studējošajiem. Savukārt studējošā kredīta dzēšanai tika saņemti 13 pieteikumi no ārzemēs studējošajiem (kopā bija 478 pieteikumi). 2015. gadā no kopumā saņemtajiem 426 pieteikumiem studiju kredīta dzēšanai tika saņemti 6 pieteikumi no ārzemēs studējošajiem, bet studējošā kredīta dzēšanai tika saņemti 4 pieteikumi no ārzemēs studējošajiem (no kopumā 223 pieteikumiem). 2015. gada 21. augustā tika pieņemti 2 Ministru kabineta rīkojumi: Nr. 451 “Par studējošā kredīta dzēšanu no valsts budžeta līdzekļiem 2015. gadā” un Nr. 452 “Par studiju kredīta dzēšanu no valsts budžeta līdzekļiem 2015. gadā”, kur atsevišķos punktos noteikts, ka 2015. gadā tiks uzsākta studiju kredīta dzēšana 15 speciālistiem, kuri augstāko izglītību ieguvuši ārvalstīs, un studējošā kredīta dzēšana 6 speciālistiem, kuri augstāko izglītību ieguvuši ārvalstīs. Pēc IZM sniegtās informācijas, 2016. gada janvāra sākumā studiju kredīta dzēšana bija uzsākta 5 speciālistiem, bet studējošo kredīta dzēšana – 4 speciālistiem, kuri augstāko izglītību ieguvuši ārvalstīs	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016

Valodas apmācība remigrantiem	Ir	SIF 2014. gadā programmas “Latviešu valodas apguve” ietvaros noslēdza 4 projektu īstenošanas līgumus par latviešu valodas apmācību organizēšanu reemigrantiem un viņu ģimenes locekļiem par kopējo finansējumu 86,1 tūkst. EUR. Saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem laika posmā līdz 2016. gada jūnijam paredzēts apmācīt 388 kursantus. 2014./2015. gadā nokomplektētajās grupās latviešu valodas mācības pabeidza 171 dalībnieks, savukārt 2015./2016. gadā tās uzsāka 219 dalībnieki	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016
Atbalsts skolēniem, kas atgriežas un/vai iekļaujas izcelsmes valsts izglītības sistēmā, kā arī šo skolēnu vecākiem	Ir	Izstrādāti Ministru kabineta 2015. gada 13. oktobra noteikumi Nr. 591 “Kārtība, kādā izglītojamie tiek uzņemti <u>vispārējās izglītības</u> iestādēs un speciālajās <u>pirmsskolas izglītības</u> grupās un atskaitīti no tām, kā arī pārcelti uz nākamo klasi”, kas cita starpā nosaka arī kārtību, kādā tiek uzņemti izglītības iestādēs skolēni, kas atgriežas no mācībām citā valstī. Organizēti semināri Latvijas izglītības iestāžu pedagogiem, lai padziļinātu prasmes un zināšanas darbam ar skolēniem, kuri atgriezušies no mācībām ārzemēs. LVA ir organizējusi pedagogu profesionālās pilnveides kursus, kuros 2013. gadā izglītoti 19, bet 2014. gadā – 36 pedagogi, savukārt 2015. gadā izglītoti 79 pedagogi	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016
Materiāls atbalsts, remigrantiem atgriežoties	Nav	Reemigrācijas atbalsta pasākumu plāns 2013.–2016. gadam paredzēja aktivitāti “Personu loka paplašināšana, kuriem iespējams pretendēt uz repatrianta statusu”. 2014. gada 12. augustā Ministru kabineta sēdē (prot. Nr. 43, 26. §) atbalstīja IeM izstrādāto likumprojektu “Repatriācijas likums”, ar kuru, ievērojot Reemigrācijas atbalsta pasākumu plānā noteikto, cita starpā tika paredzēts paplašināt personu loku, kuram ir iespējams pieprasīt repatrianta statusu un saņemt materiālu palīdzību (daļēju ceļa izdevumu kompensēšanu, pabalstu bezdarba gadījumā un, ja nepieciešams, arī atbalstu valsts valodas apguvei). Salīdzinot ar spēkā esošo Repatriācijas likumu, likumprojektā tika paredzētas izmaiņas ne tikai repatrianta definīcijā, izslēdzot paaudžu ierobežojumu, bet arī nosakot, ka materiālo palīdzību sniegtu repatriantam, kurš izceļojis no Latvijas ne mazāk kā desmit gadus pirms dokumentu iesniegšanas repatrianta statusa pieprasīšanai vai dzimis ārvalstī, vai izceļošanas laikā no Latvijas bijis nepilngadīgs (pašreizējais regulējums noteic, ka materiālo palīdzību ir tiesīgi saņemt repatrianti, kuri izceļojuši no Latvijas laikā līdz 1990. gada 4. maijam vai dzimuši ārvalstī, vai izceļojuši no Latvijas pēc 1990. gada 4. maija un izceļošanas brīdī bijuši nepilngadīgi). Lai atbilstoši jaunajam regulējumam nodrošinātu materiālo palīdzību personām, kurām piešķirts repatrianta vai viņa ģimenes locekļa statuss, tika aprēķināts, ka 2015. gadā un turpmāk ik gadu būs nepieciešami 430 tūkst. EUR. Tomēr papildu finansējums likumprojektā “Repatriācijas likums” paredzētajiem pasākumiem netika piešķirts. Ņemot to vērā, likumprojekts tika precizēts, materiālās palīdzības saņēmēju loku nosakot atbilstoši pašreiz spēkā esošajam regulējumam. Precizētais likumprojekts izskatīts un atbalstīts 2015. gada 3. marta Ministru kabineta sēdē (prot. Nr. 12, 22. §)	Kļave & Šūpule, 2015; Ekonomikas ministrija, 2016

LIETUVA

Politikas institucionālā organizācija un budžets		
Atbildīgā iestāde Ārlietu ministrija Līdzatbildīgās institūcijas Izglītības ministrija, Nodarbinātības un sociālās drošības ministrija, Kultūras ministrija, Ekonomikas ministrija	2010. gadā Ārlietu ministrijas funkcijās tika iekļauts jauns uzdevums: Lietuvas diasporas politikas un tās programmu koordinācija un ieviešana sadarbībā ar citām valsts institūcijām. Kā primārais mērķis tika noteikts stiprināt saikni un attiecības starp Lietuvu un tās diasporu, diasporas iesaisti norisēs Lietuvā. 2011. gadā tika uzsākta programma “Globālā Lietuva” un plāns tās īstenošanai – Starpinstitūciju rīcības plāns –, kas ietvēra daudzveidīgus uzdevumus 13 valsts aģentūrām. Ārlietu ministrija, veicinot sadarbību starp dažādām diasporas grupām, izplata informāciju par inovatīvām un efektīvām praksēm un projektiem, kas īstenoti diasporā, finansē to Lietuvas organizāciju, vēstniecību un nevalstisko organizāciju projektus, kas realizē programmu “Globālā Lietuva”. Izglītības ministrija aktīvi sadarbojas ar ĀM programmu “Globālā Lietuva” un programmas plāna īstenošanā, ir atbildīga un finansē lietuviešu izglītības – gan formālās, gan neformālās izglītības – centrus (piemēram, svētdienas skoliņas) ārvalstīs, ko izveidojuši kopienas pārstāvji vai skolotāju asociācijas. Atbildība par neformālās izglītības iestādēm Izglītības ministrijai tika noteikta, sākot ar 2013. gadu – pirms tam tā bija ĀM atbildība. Saskaņā ar noteiktajām funkcijām šobrīd Izglītības ministrija • pilnībā atbild par atbalstu lietuviešu skolām ārvalstīs (piemēram, par to, lai nosūtītu skolotājus un izmaksātu atalgojumu, nodrošinātu profesionālās pilnveides iespējas pedagogiem, tiktu sagādātas mācību grāmatas un citi mācību materiāli; • organizē un finansē kopīgus starpskolu projektus, lai stiprinātu partnerību (timekļa vietas, nodrošina skolotāju materiālus, skolotāju apmācību); • gādā, lai skolotāji un skolēni tiktu aicināti arī vasarā piedalīties vasaras nometnēs Lietuvā; • piešķir lietuviešu izcelsmes studentiem stipendijas un apbalvojumus par izciliem sasniegumiem, tā sniedzot atzinību Lietuvas zinātniekiem un akadēmiķiem ārzemēs. Vienlaikus tiek īstenotas arī Fiziskās audzināšanas un sporta departamenta iniciatīvas, kas sniedz atbalstu komandu sportam un diasporas dalībai sporta notikumos jaunajās mītnes zemēs, kā arī reizi četros gados organizētas Pasaules lietuviešu sporta spēles. Nodarbinātības un sociālās drošības ministrija finansē projektu, kas piedāvā psiholoģiskas konsultācijas emigrantiem. Šīs ministrijas Jaunatnes lietu departaments atbalsta pasākumus, ko organizē Lietuvas jaunatnes organizācijas ārvalstīs. Lietuvas Kultūras ministrija un Lietuvas Kultūras komisija, kā arī Preses, radio un televīzijas atbalsta fonds sniedz atbalstu ārvalstu lietuviešu nekomerciālo mediju un kultūras projektiem, kas popularizē Lietuvas kultūru ārzemēs. Ekonomikas ministrija un bezpeļņas aģentūra <i>Enterprise Lithuania</i> atbalsta projektus, kas vērsti uz diasporas un Lietuvas speciālistu saikņu veidošanu, tā iedrošinot viņus sekmēt Lietuvai globālās izaugsmes iespējas	Damušis, 2012; Damušis, 2015

Politikas plānošanas dokumenti Globālā Lietuva – programma 2011–2019 (<i>“Global Lithuania” programme for 2011–2019</i>), Approved by Lithuanian Government 2011; Lietuvas migrācijas politikas pamatnostādnes (<i>Lithuanian Migration Policy Guidelines</i>), Resolution of the Government of the Republic of Lithuania, On Approval of the Lithuanian Migration Policy Guidelines. 22.01.2014. No. 79	Pašreizējā remigrācijas un diasporas politikā Lietuvā īpaši tiek izceltas iniciatīvas, kas, pirmkārt, veicina lietuviešu identitātes saglabāšanos ārzemēs, otrkārt, stiprina saiknes ar diasporas speciālistiem un dažādu jomu profesionāļiem. Galvenie dokumenti: • “Globālā Lietuva” – programma 2011–2019 (<i>“Global Lithuania” programme for 2011–2019</i>) un rīcības plāns programmas īstenošanai. Programmas galvenais mērķis – iekļaut emigrantus Lietuvas norisēs, attīstīt sadarbību ar lietuviešu diasporu citās valstīs, kā arī veicināt to, lai augsti izglītoti profesionāļi, ja migrētu, tad drīz plānotu atgriešanos (<i>transform the ‘brain drain’ into ‘brain circulation’</i>), papildus – attīstīt komunikāciju, izmantojot inovatīvas tehnoloģijas. “Globālā Lietuva” – dokuments, kurā tika akcentēts, ka diasporu un tautiešus Lietuvā vieno kopīga identitāte, vēsturiskā atmiņa, personīgās un profesionālās saiknes. Neatkarīgi no dzīvesvietas diasporas var veicināt lietuviešu identitātes saglabāšanu, uzturēt politiskās, ekonomiskās, sabiedriskās un kultūras saites ar Lietuvu, kā arī iesaistīties pilsoniskās sabiedrības aktivitātēs, veicināt uzņēmējdarbību. • Lietuvas migrācijas politikas pamatnostādnes (<i>Lithuanian Migration Policy Guidelines</i>) Paralēli “Globālā Lietuva”, kas primāri vērsta uz to, lai stiprinātu saites starp emigrantu kopienām un Lietuvas valsti. Lietuvas Migrācijas politikas pamatnostādņu prioritāte ir tieši remigrācija, kā arī mēģinājumi samazināt Lietuvas iedzīvotāju – emigrantu – plūsmu. Nemot vērā iedzīvotāju izteikto aizplūšanu un darba tirgus vajadzības, valdība ierosināja izveidot darba grupu, lai izstrādātu Lietuvas Migrācijas politikas pamatnostādnes, kas tika apstiprinātas 2014. gadā. Pamatnostādnes var tikt uzskatītas par Lietuvas otro mēģinājumu mazināt emigrāciju un risināt migrantu integrācijas problēmas atbilstoši Lietuvas darba tirgus vajadzībām. Lietuvas Migrācijas politikas pamatnostādnes nosaka galvenos migrācijas politikas principus, mērķus un virzienus. Tās izstrādātas, lai veiksmīgāk pārraudzītu migrācijas plūsmas kontekstā ar nacionālajām vajadzībām ilgtspējīgai attīstībai, jo īpaši, lai risinātu izaicinājumus, kas saistīti ar strukturālajām un ekonomiskajām aktualitātēm ilgtermiņā. Tādējādi šo dokumentu var uzskatīt par tuvināšanos ilgtermiņa stratēģijai un vīzijai par migrācijas vadību Lietuvā. Lietuvas migrācijas politikas mērķi, kas saistīti ar remigrācijas un diasporu politiku, atbilstoši pamatnostādnēm ir šādi: 1) panākt pakāpenisku izteiktās emigrācijas samazināšanos un palielināt atpakaļmigrāciju; 2) ieviest tādu politiku, kas būtu pievilcīga darbiniekiem, kuru prasmes ir valsts ekonomikas attīstībai nozīmīgas; kas piesaista inovācijas un kapitālu, kā arī ļauj elastīgi reaģēt uz ārvalstu darbaspēka nepieciešamību	OECD, 2013; Damušis, 2012; Žibas, 2015; Lithuanian Migration Policy Guidelines, 2016
Piešķirtais budžets	Publiski pieejamā informācija neietver datus par finansējumu migrācijas politikai	
Politikas efektivitātes vērtējums (1 – pavisam nenozīmīgs, 5 – ļoti nozīmīgs, 9 – grūti pateikt) 1 2 3 4 5 9	Sasniegtie rezultāti atšķiras no plānotajiem. Būtisks šķērslis sekmīgai politikas ieviešanai ir bijis pasākumiem nepieciešamā finansējuma trūkums. Atsaucoties uz pētnieku pausto viedokli, ar migrāciju saistīto pasākumu efektivitāte vērtējama viduvēji, rezultāti atpaliek no iecerētā, ko ietekmējuši šādi aspekti: • pakāpeniska Lietuvas ekonomikas izaugsme, kas diemžēl nav pietiekama tautiešiem, kuri šobrīd dzīvo citās valstīs, lai plānotu savu atgriešanos;	Vebraite & Kasnauskiene, 2014

	• starpinstitucionālās sadarbības ierobežojumi, nepilnības – migrācijas politika ir pārresoriska joma, Lietuvā nav skaidri definēti katras ministrijas uzdevumi šajā jomā, tāpēc bieži vien tikai darba procesā aktualizējas nepilnības, sarežģījumi; • ierobežots finansējums, jo īpaši attiecībā uz cilvēkresursu kapacitāti pasākumu ieviešanai; • vienlaikus eksperti uzskata, ka ar remigrāciju saistītie jautājumi jau bija jārisina ļoti sen. Tas nenotika, bet jāapzinās, ka reālus uzlabojumu varēs nomērīt pēc noteikta laika	
--	---	--

Politika kultūras un valodas saglabāšanai

Politika	Ir/Nav/ Daļēji	Politikas būtība/rezultāts	Avoti
Atbalsts diasporas pasākumu organizēšanai	Ir	Lai diasporā, jo īpaši jauniešu vidū, tiktu saglabāta lietuviskā identitāte, ik gadus tiek sniegts finansiāls atbalsts dažādu pasākumu organizēšanai. 2012. gadā visā pasaulē kopumā īstenoti 97 projekti, t.sk. tādi, kas vērsti tieši uz jauniešu mērķgrupu. Pasākumu tematika ir visdažādākā – sports, kultūra, uzņēmējdarbība, piemēram, • starptautiska mākslinieku darbnīca “Migrējošie putni”; • starptautiskais mūzikas festivāls “Tie, kas atgriežas” (<i>Returns</i>); • starptautisks filmu festivāls “Lietuvieši ārvalstīs”; • interneta platforma, kur informēt par individuālām iniciatīvām, kas kļūst globālas, un tiešsaiste; • ikgadēja sadziedāšanās visā pasaulē jūlijā (valsts svētki). Sk. arī sadaļu “Biznesa saiknes veidošana”	Damušis, 2012
Atbalsts valodas apguvei: nedēļas nogales skolas	Daļēji	Tiek sniegts atbalsts neformālās izglītības aktivitātēm – nedēļas nogales skolām, gan finansējot skolotāju atalgojumu, gan citus ar skolotāju darbu saistītus izdevumus (2012. gadā atbalstu saņēma 7 valstis, kopumā 34 skolotāji, kuri māca ētiku un lietuviešu valodu). Vidēji katru gadu 50 skolotājiem tiek organizēti semināri	Damušis, 2012; 2 nd Baltic Inter-ministerial Round Table on Migrant Education Policy; Partnership, 2016
Atbalsts valodas apguvei, izmantojot tālmācības pieeju	Ir	Ārvalstīs dzīvojošiem Lietuvas valstspiederīgajiem bērniem, jo īpaši tiem, kuru ģimenes plāno atgriezties Lietuvā, tiek nodrošināta iespēja mācīties tālmācībā. Kopumā 5 vispārējās izglītības skolas Lietuvā ar Moodle platformas starpniecību šādu pakalpojumu piedāvā bērniem. Sākumā tiek mācītas lietuviešu valoda un Lietuvas vēsture	Damušis, 2012
Sadarbība ar diasporas jauniešiem	Ir	Kā minēts iepriekš, lai diasporā, jo īpaši jauniešu vidū, tiktu saglabāta lietuviskā identitāte, ik gadus tiek sniegts finansiāls atbalsts jaunatnes organizācijām. 2012. gadā visā pasaulē kopumā īstenoti 97 projekti, t.sk. tādi, kas vērsti tieši uz jauniešu mērķgrupu. Papildus diasporas mediju kanālos tiek izplatīta informācija un publiski paziņojumi par pieejamām stipendijām un finansējuma iespējām Facebook mājaslapā “Globālās Lietuvas tīkls”	Damušis, 2012
Nometnes ar diasporas pārstāvju piedalīšanos, go-and-see vizītes	Ir	Nometnes ir viens no klasiskiem veidiem, kā diasporas pārstāvjos tiek veicināta nacionālās identitātes un piederības izjūtas saglabāšana. Migrācijas politika kā vienu no instrumentiem paredz arī darba vizītes ārvalstīs un tikšanās ar mērķgrupas pārstāvjiem. Detalizētāk šie jautājumi būtu jāpēta intervijās ar ekspertiem	Damušis, 2012

Sadarbība ar diasporas organizācijām: iesaiste to lēmumu pieņemšanas procesā	Ir	Tiek uzsvērts, ka migrācijas politikas veiksmīgas īstenošanas pamatā ir visu partneru aktīva sadarbība	Tikšanās ar ekspertu Daļu Venslovaiti-Petkevicieni, kura piedalījās sarunās, lai uzņēmējdarbībā attīstītu sadarbību ar diasporu
Sadarbība ar diasporas organizācijām: pieejams valsts finansējums NVO darbības nodrošināšanai	Ir	Sadarbojoties ar diasporu, vidēji gadā tiek atbalstīti 100 lietuviešu kopienu projekti visai plašā spektrā – dziesmu festivāli, sporta spēles, konferences u.tml.	Damušis, 2015

Politika remigrācijas veicināšanai

Dubultpilsonība	Daļēji (jāievēro vairāki nosacījumi)	Dubultpilsonību iespējams saņemt atsevišķām grupām saskaņā ar normatīvajā regulējumā noteikto. Lietuvas Republikas pilsonis tajā pašā laikā var būt citas valsts pilsonis, ja persona vai viņa ģimenes locekļi tika izsūtīti no Lietuvas līdz 1990. gada 11. martam, kā arī tad, ja persona Lietuvas Republikas pilsonību ir ieguvusi pirms 1940. gada 15. jūnija (persona vai viņa/viņas vecāki, vecvecāki vai vecvecāki, vai viens no vecākiem, vecvecākiem vai vecvecākiem, kuri saņēmuši Lietuvas Republikas pilsonību līdz 1940. gada 15. jūnijam)	Migratoin Law Centre, 2016
Ārvalstīs iegūtās izglītības atzīšana	Ir	Akadēmiskā atzīšana ārzemēs iegūtai kvalifikācijai ir atšķirīga dažādiem kvalifikācijas līmeņiem un pēc mērķa, tāpēc atzīšana ir nepieciešama. Lietuvā to īsteno vairākas institūcijas – Viļņas Universitāte, Lietuvas Zinātnes padome, Izglītības un zinātnes ministrija, Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centrs u.c.	Centre for quality assessment in higher Education, 2016.
Biznesa saiknes ar diasporu veidošana un uzturēšana	Ir	Ļoti nozīmīgs aspekts Lietuvas migrācijas politikas kontekstā. Valsts pārvalde īsteno vairākas aktivitātes Lietuvas migrācijas kontekstā, t.sk. • ikgadēju Pasaules lietuviešu ekonomikas forumu, kas pulcē kopā vadošos starptautiska un vietējā līmeņa uzņēmējus no dažādām nozarēm; • darba vizītes ārvalstīs un tikšanās ar mērķgrupas pārstāvjiem. Vienlaikus valsts budžeta finansējums tiek papildus piešķirts šādām aktivitātēm: • “Globālie lietuviešu līderi” (mentoringa programma, profesionāļu datubāze); • apbalvojums “Globālā Lietuva”. Ir izveidots profesionāļu tīkls, kas ietver Vienošanās memorandumu starp valsts pārvaldes institūcijām – <i>Global Lithuanian Leaders</i> (GLL) (http://www.lithuanianleaders.org/about-gll/), kā arī trīspusējais līgums starp Ārlietu ministriju, GLL un Ekonomikas ministrijas pakļautības iestādi – bezpeļņas aģentūru <i>Enterprise Lithuania</i> (http://www.enterpriselithuania.com/en/about-us/who-we-are)	Damušis, 2014

Mentoringa programmas (lai veicinātu zināšanu pārnēsi starp dažādu nozaru speciālistiem pasaulē un izcelsmes valstī)	Ir	Lai veicinātu Lietuvas jauniešu, jauno uzņēmēju un profesionāļu izaugsmi, regulāri tiek īstenota programma "Globālie lietuviešu līderi" (mentoringa programma, profesionāļu datubāze). Programmas īstenošana tiek nodrošināta ar valsts finansējumu, NVO un iesaistīto personu līdzfinansējumu. Būtiski atzīmēt, ka minētā iniciatīva attīstījusies pēc pirmā Pasaules lietuviešu ekonomikas foruma 2009. gadā un šobrīd iekļauj ap 700 dalībnieku no gandrīz 40 valstīm visā pasaulē. Iniciatīvas projekta ietvaros tiek īstenoti projekti, lai veicinātu talantīgu jauniešu atgriešanos mājās, atbalstu uzņēmējiem u.tml.	Damušis, 2014
Informācijas un konsultāciju sniegšana jautājumos par personas pārcelšanos uz izcelsmes valsti un uzturēšanos tajā pēc atgriešanās	Ir	Informatīvais atbalsts ir viens no Lietuvas migrācijas politikas stūrakmeņiem, turklāt tiek sniegta visaptveroša informācija – gan tā, kas saistīta ar pārcelšanos uz Lietuvu, gan informācija par kultūru, tūrisma iespējām, stipendijām u.tml. Lietuvā viens no migrācijas politikas īstenošanas veidiem ir inovatīvu tehnoloģiju radīšana un jaunas komunikatīvās sistēmas izveidošana, lai veicinātu komunikāciju ar diasporu: • Pasaules Lietuvas ziņas, programma "Identitāte LT" nacionāla līmeņa televīzijā; • īpaši TV un radio raidījumi par Lietuvu un lietuviešiem, kas dzīvo ārvalstīs, viņu organizācijām un iespējām, kas var tikt saskatītas dzimtenē; • Alumni pilsēta – virtuāla platforma, lai palīdzētu satikties diviem lietuviešiem viņu pilsētā, kur dzīvojuši pirms emigrācijas; • interneta platforma, kur informēt par individuālām iniciatīvām, kas kļūst globālas, un tiešaiste	Damušis, 2012
Viena iestāde, kas sniedz konsultācijas un informāciju tiem, kas vēlētos atgriezties izcelsmes valstī	Nav	Kopš 2015. gada Starptautiskās Migrācijas organizācijas Lietuvas filiāle ir izveidojusi Migrācijas informācijas centru, kas sniedz konsultācijas tiem lietuviešiem, kuri atgriežas vai plāno atgriezties. Konsultāciju loks ir visai plašs – par darbu, sociālo aizsardzību, izglītību, veselību, ģimenes locekļiem. Tiešā vienas pieturas aģentūras mājaslapa lietuviešu valodā: http://renkuosilietuva.lt/	International Organization for Migration, 2016.
Darba tirgus informācijas pieejamība	Ir	Kā iepriekš minēts, Migrācijas informācijas centrs nodrošina informāciju, kas saistīta ar atgriešanos Lietuvā, kā arī konsultē par nodarbinātības iespējām Lietuvā. Papildu informāciju sniedz arī Lietuvas Darba birža (<i>Lithuanian Labour Exchange</i>)	International Organization for Migration, 2016b
Augstas kvalifikācijas speciālistu atgriešanās veicināšana	Daļēji (sali-dzinoši mazskait-līgas, līdzīgi kā Latvijā)	Politikas veidotāji šo iniciatīvu drīzāk saista ar atbalstu jauniešiem, nevis profesionāļiem. Lietuvā ir īstenota programma "Radi Lietuvai", kas jauniešiem – jaunajiem profesionāļiem no ārzemēm – nodrošina viena gada praksi publiskajā sektorā	Damušis, 2014
Studējošo kredītu dzēšana speciālistiem, kuri augstāko izglītību ieguvuši ārvalstīs	Nav informācijas	Nav informācijas	

Atbalsts skolēniem, kas atgriežas un/ vai iekļaujas izcelsmes valsts izglītības sistēmā, kā arī šo skolēnu vecākiem	Ir	Lai arī saskaņā ar politikas vadlinijām bērniem, kuri atgriežas Lietuvā, tiek piedāvāts atbalsts, speciālisti atzīst, ka līdz šim tas nav bijis pietiekami sistemātisks. Kā viens no iemesliem tiek minēts fakts, ka nav precīzu datu un informācijas par patieso bērnu skaitu, kuri atgriezušies Lietuvas skolās. Valsts politika paredz, ka tiem skolēniem, kuri atgriežas un ārvalstīs ir pavadījuši vairāk nekā gadu, tiek paredzēts par 30% lielāks finansējums. Tomēr arī šī papildu finansējuma pieprasījumu skaits nesniedz precīzu informāciju – ir skolas, kuras nepieprasa finansējumu, finansējuma pieprasījumi netiek dalīti pēc tautības, lai gan arī jauniebraucēju imigrantu apmācībai tiek paredzēts par 30% lielāks finansējums nekā parastam skolēnam. Ir vairākas skolas Lietuvā, kas t.s. integrācijas klasēs sniedz papildu atbalstu lietuviešu valodas apguvē. Tiek plānots paredzēt 3 papildu stundas skolotājiem, kuri mērķtiecīgi strādā ar remigrantu bērniem. Kritiski vērtējams fakts, ka Lietuvā nav sistēmiskas pieejas tam, kā valodu skolotājiem strādāt ar bērniem, kuri nerunā lietuviešu valodā. Tikuši īstenoti vien atsevišķi projekti un semināri. Kā labās prakses piemērs jāmin modelis, kur sadarbojās pētnieki un praktiķi, izveidojot <i>online</i> platformu, lai palīdzētu skolotājiem veiksmīgāk izturēties pret skolēniem ar dažādām spējām, izprast tās un rīkoties ar tām	2 nd Baltic Inter-ministerial Round Table on Migrant Education Policy, 2014
Materiāls atbalsts, remigrantiem atgriežoties	Nav	Nav pieejama informācija	
Citi pasākumi		Nemot vērā visai augstos emigrācijas rādītājus, valsts pārvaldes speciālisti ir vienojušies, ka visi lēmumi, kas tiks pieņemti migrācijas politikas ieviešanai, būs balstīti uz uzticamu pētījumu pierādījumiem. Ik gadu tiek īstenota aptauja diasporā. Ārlietu ministrijas speciālisti diasporas un migrācijas izpētē sadarbojas ar zinātniekiem. Savukārt Lietuvas Statistikas pārvalde apkopo datus par lietuviešiem, kuri dzīvo ārvalstīs	

IGAUNIJA

Politikas institucionālā organizācija un budžets		
Atbildīgā iestāde Kultūras ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, Ārlietu ministrija	Lai arī visas Baltijas valstis vieno līdzīgas demogrāfiskās tendences – iedzīvotāju skaita samazināšanās un sabiedrības novecošanās, kā arī fakts, ka ar emigrāciju saistīto statistikas datu precizitāte tiek apšaubīta, tomēr Igaunijas un Somijas aktivā abpusējā darbaspēka plūsma apliecina Igaunijas atšķirīgo situāciju. Latvija un Lietuva vēl aizvien var tikt raksturotas kā izteiktas t.s. darbaspēku izsūstošās valstis (<i>sending countries</i>), bet Igaunijas migrācijas situācija nav tik vienošmīga un salīdzinājumā ar abām pārējām Baltijas valstīm vērojamas proporcionāli lielākas arī t.s. imigrantus saņemošās valsts (<i>receiving country</i>) pazīmes. Kā politikas iniciatīva šajā jomā ir 2015. gadā izstrādātais nacionāla līmeņa rīcības plāns, lai iedrošinātu augsti kvalificētus migrantus ierasties un palikt uz dzīvi Igaunijā. Plāns apstiprināts 2015.–2016. gadam. Plāna īstenošanu paātrina arī veiktās izmaiņas normatīvajos aktos. To papildina interneta portāls www.workinestonia.ee, kas ietver informāciju par dzīvi un darba iespējām ārvalstniekiem Igaunijā. Igaunijas valdība, apzinoties emigrācijas negatīvos aspektus, vienlaikus novērtē īslaicīgās migrācijas sniegtos ieguvumus – ārvalstu darba pieredzi, pilnveidotas prasmes un zināšanas, ko tie, kuri atgriežas Igaunijā, sniedz valstij. Līdz ar to valdība nekoncentrējas uz nepieciešamību apstādināt emigrāciju un to, lai cilvēki nedodas prom no valsts. Primāri uzmanība tiek pievērsta tam, lai emigrējušos iedrošinātu atgriezties. Politikas plānošanā ir šādas galvenās institūcijas: • Kultūras ministrija – aktivitātes, kas vērstas uz sabiedrības integrāciju, kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu, piederības izjūtas Igaunijai attīstīšanu valstī un emigrējušajos Igaunijas valstspiederīgajos; • Izglītības un zinātnes ministrija – aktivitāšu plānošana un ieviešanas koordinēšana, kas saistītas ar igauņu valodas saglabāšanu un attīstību sadarbībā ar Kultūras ministriju. Papildus – programmas jauno speciālistu plānošanā un ieviešanā sadarbībā ar Ārlietu ministriju u.c. ministrijām; • Ārlietu ministrija – migrācijas procesa pārraudzībai; • Integrācijas un migrācijas fonds “Mūsu cilvēki” (MISA), kas pakļauts Kultūras ministrijai, tika izveidots, apvienojot Igaunijas Sabiedrības integrācijas fondu ar Igaunijas Migrācijas fondu, lai izstrādātu un atbalstītu aktivitātes, kas veicinātu integrācijas procesu Igaunijas sabiedrībā un aktivitātes, kuras saistītas ar migrāciju. Galvenais MISA mērķis integrācijas kontekstā ir veicināt tādu situāciju sabiedrībā, kad citu nacionalitāšu pārstāvji, kuri dzīvo Igaunijā, un igauņi spēj veiksmīgi sadarboties un dzīvot kopā. Savukārt migrācijas jomā MISA sniedz atbalstu cilvēkiem, kuri vēlas atgriezties Igaunijā, kā arī tiem, kuri vēlas doties prom no valsts. Viens no primārajiem mērķiem šajā jomā – atbalsts ģimeņu atkalapvienošanai. MISA uzdevums – attīstības plāna “Programma tautiešiem 2014–2020” ieviešana. Tas veicams, izmantojot valsts budžeta un Eiropas struktūrfondu līdzekļus	OECD, 2013; Praxis, 2014; The Integration and Migration Foundation “Our People” (MISA), 2016

Politikas plānošanas dokumenti	Emigrācijas kontekstā pētnieki kā nozīmīgākos min šādus politikas instrumentus: • fiskālo – atgriešanās pabalstu (sk. turpinājumā); • atbalstu igauņu valodas zināšanu saglabāšanai – programmu tautiešiem (aktuālā versija – <i>Compatriots Programm 2014–2020</i>), kas līdz ar Igaņu valodas attīstības plānu (aktuālā versija – <i>The Development Plan of the Estonian Language 2011–2017</i>) vērsta uz igauņu valodas saglabāšanu ārvalstīs dzīvojošajiem etniskajiem igauņiem, un atbalstu valodas apguvē/atjaunošanā tiem, kuri plāno atgriezties vai atgriezušies Igaunijā pēc ārvalstīs pavadīta laika; • atbalstu jaunajiem speciālistiem, lai atgrieztos – programmu <i>Talents Back Home</i>. Tiesa, neskatoties uz augsta līmeņa politiku iesaistišanos un Valsts prezidenta informatīvo atbalstu, šī programma nesasniedza gaidītos rezultātus un tās darbība tikusi pārtraukta. Iepriekš minēto politikas plānošanas dokumentu ieviešanā primāri sadarbojas Kultūras ministrija un Izglītības un zinātnes ministrija, Ārlietu ministrija, Iekšlietu ministrija, Igaņu valodas institūts, Tartu universitāte u.c. institūcijas. “Igaņu valodas attīstības plāns, 2011–2017” – galvenais stratēģiskais dokuments valsts valodas kontekstā, kas līdz ar tā īstenošanas plānu nodrošina igauņu valodas kā valsts valodas funkcionēšanu visās dzīves sfērās, tās izpēti un aizsardzību. Plāna galvenais mērķis – sniegt vienotu stratēģisku ietvaru un mērķus ilgtspējīgai attīstībai visos igauņu valodas attīstības virzienos, būt par pamatu un vadlinijām valodas leģitīmai attīstībai, plānojot nozīmīgās aktivitātes un lēmumu pieņemšanu šajā jomā. Plāna aktivitātes tiek īstenotas kontekstā ar citiem politikas dokumentiem šajā jomā, t.sk. ar Igaņu valodas un kultūras ārvalstīs akadēmisko studiju programmu (2011–2017) (<i>Programme of Academic Studies of Estonian Language and Culture Abroad (2011–2017)</i>) un programmu tautiešiem (detalizētāk – turpinājumā). Valsts atbalsts igauņu valodas mācībām un lietošanai ārvalstīs tiek nodrošināts daudzveidīgi – kā atbalsts Eiropas skolām un ārvalstu pašvaldību skolām, mācot igauņu valodā u.c. Viena no 8 plāna daļām ir vērsta uz atbalstu igauņu valodas lietošanai ārvalstīs, lai saglabātu igauņu valodas lietošanas prasmes ārvalstīs dzīvojošajiem Igaunijas valstspiederīgajiem. Tas vienlaikus atvieglo šiem iedzīvotājiem repatriācijas procesu, ja viņi izvēlētos atgriezties dzimtenē. Kā akcentēts plānā, tā kā daļa no Igaunijas tautiešiem dzīvo noteiktu laiku ārvalstīs un strādā starptautiskās institūcijās, bet pēc noteikta laika, visticamāk, atgriezīsies Igaunijā, ir jāspēj viņu bērniem nodrošināt igauņu valodas apmācību, kā arī iespēju robežās – izglītību, lai viņi, atgriežoties dzimtenē, būtu spējīgi iekļauties Igaunijas izglītības sistēmā. Programmas tautiešiem ietvaros organizācija <i>Mother Tongue Society</i> sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju organizē dažādus pasākumus tautiešiem ārvalstīs, t.sk. Igaņu valodas dienas (kopš 1989. gada organizētas vairāk nekā 50 valodas dienas vairāk nekā 10 valstīs ar vairāk nekā 200 prezentācijām). Plāns papildus ietver arī tādu aktivitāti kā interneta platformas nodrošināšana igauņu valodas mācībām, tālmācības iespējas, daudzveidīgas iespējas valodu apgūt ārvalstu universitātēs, kā arī arvien jaunu veidu, kā organizēt Igaņu valodas dienas. Tiek sagaidīts, ka igauņi pilnveidos savas igauņu valodas zināšanas, to nepietiekamība nebūs šķērslis, lai viņi atgrieztos Igaunijā, un igauņu valodas zināšanas ārvalstīs dzīvojošajiem tautiešiem sniegs iespēju saņemt objektīvu informāciju par Igauniju. Rezultatīvais rādītājs – lai pieaug to igauņu, kas dzīvo ārvalstīs, skaits, kuri ir piedalījušies igauņu valodas apmācībās un Igaņu valodas dienās.	Development Plan ‘Compatriots Program 2014–2020’, 2013; Estonian Language Foundation, 2011; OECD, 2013
--	---	---

	Savukārt “Programmas tautiešiem, 2014-2020” (iepriekšējais periods 2009–2013) mērķis ir atbalstīt ārvalstīs dzīvojošos igauņus, palīdzēt viņiem saglabāt savas igauņu valodas prasmes, uzturēt igauņu nacionālo kultūru un identitāti, kā arī sniegt atbalstu tiem, kas apsver atgriešanos Igaunijā. Programmas ietvaros tiek īstenotas šādas aktivitātes: • mācīt igauņu valodu ārvalstu skolās; • izpētīt tos jaunos remigrantus, kuri atgriezušies Igaunijā; • rīkot pasākumus, lai saglabātu igauņu kultūru un radītu piederības sajūtu igauņiem, kuri dzīvo ārvalstīs; • apkopot, saglabāt un padarīt pieejamu emigrējušo kultūras mantojumu; • iedrošināt emigrantu atgriešanos Igaunijā. Aktuālā programma pievērš uzmanību abām trimdas paaudzēm – gan tiem, kuri devušies prom no Igaunijas jau pirms ilga laika, un šo emigrantu bērniem, kuri pat nerunā igauņu valodā, gan arī nesensajiem emigrantiem. Tā kā igauņu izcelsmes bērnu skaits ārvalstīs pēdējo gadu laikā ir būtiski pieaudzis, programmā liels atbalsts paredzēts izglītības pasākumiem, apzinoties, ka tieši valodas zināšanas ir viens no ļoti svarīgiem priekšnosacījumiem, lai atgrieztos Igaunijā, iekļautos izglītības sistēmā un aktīvi līdzdarbotos Igaunijas kultūras telpā. Programmu <i>Talents Back Home!</i>, kas aicina atgriezties Igaunijā jaunos speciālistus, 2010. gadā uzsāka īstenot Igaunijas tirdzniecības un rūpniecības kamera (<i>Estonian Chamber of Commerce and Industry</i>), un tā tika finansēta galvenokārt no Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem. Programmas mērķis bija veicināt tādu studentu atgriešanos Igaunijā, kuri studē universitātēs ārvalstīs vai ir ieguvuši zinātnisko grādu ārvalstu universitātēs, bet ir Igaunijas valstspiederīgie ar ārvalstīs iegūtu profesionālo pieredzi. Programmas ietvaros dalībniekiem tika piedāvātas nodarbinātības un pašrealizācijas iespējas privātā vai publiskā sektorā Igaunijā. 2010. gada oktobrī tika atklāts interneta portāls <i>www.talendidkoju.ee</i>, kur jaunažiem pieaugušajiem, kas studē ārvalstīs, tika sniegta informācija par darbu un prakses iespējām Igaunijā, Igaunijas uzņēmēji publicēja savus darba piedāvājumus, kā arī uzņēmēji tika aicināti šo platformu izmantot, lai veidotu sadarbību ar tiem, kuri studē ārvalstīs. Lai gan sākotnēji interese par programmu bija lielāka, nekā cerēts, un jau drīz vien 220 augsti kvalificēti igauņi no 35 valstīm bija pieteikušies portālā, projekts tika noslēgts 2012. gadā. Programmas ieviešēji tās īstenošanu vērtēja atzinīgi, uzsverot to, ko var piedāvāt Igaunija salīdzinājumā, piemēram, ar vecajām Eiropas valstīm. Pētnieki programmas īstenošanu nav novērtējuši tik atzinīgi, izvērtējot finanšu līdzekļu apjomu, kas tika ieguldīts šīs programmas darbības uzsākšanā	
Piešķirtais budžets	Nav pieejama informācija	
Politikas efektivitātes vērtējums (1 – pavisam nenozīmīgs, 5 – ļoti nozīmīgs, 9 – grūti pateikt) 1 2 3 4 5 9	Remigrācijas politikas ietekmi nav iespējams izvērtēt vienprātīgi. Pētnieki ir izvērtējuši iepriekšējā perioda programmas tautiešiem (<i>Compatriots programme 2009–2013</i>) ietekmi. Galvenie secinājumi – atzinīgi vērtējams fakts, ka programma mērķtiecīgi vērsta uz valodas un kultūras mantojuma saglabāšanu ārvalstīs dzīvojošo tautiešu vidū. Tomēr vēlams būtiski pilnveidot tās organizatorisko pusi. Primāri – nepieciešams aktīvāks programmas aktivitāšu mārketinga, jo, kā rāda aptaujas dati, visai neliels ipatsvars ārvalstīs dzīvojošo Igaunijas valstspiederīgo bijuši informēti par šīs programmas darbību. Papildus programmas sekmīgai ieviešanai nepieciešama aktīvāka un produktīvāka ministriju sadarbība.	Tatar, Käger, Aruoja, 2015; OECD, 2013

	Vienlaikus pētnieki uzsver, ka būtisks darbs veicams, vietējos Igaunijas iedzīvotājus iepazīstinot ar diasporu un tā sekmējot toleranci. Tautieši ārvalstīs var ne tikai veicināt Igaunijas kultūras mantojuma un valodas saglabāšanu, bet arī attīstīt uzņēmējdarbību ar Igauniju, arī dzīvojot ārvalstīs. Kā iepriekš minēts, atšķirīgi, drīzāk pat skeptiski tiek vērtēta arī jauno speciālistu mājas atgriešanas programmas ietekme. No kopumā apmēram 5000 igauņu studentu 2010. gadā, kuri studēja ārvalstīs, 2012. gadā, programmai noslēdzoties, tikai nedaudz vairāk nekā 20 speciālistu atgriezušies Igaunijā pēc studijām ārvalstīs	
--	--	--

Politika kultūras un valodas saglabāšanai			
Politika	Ir/Nav/ Daļēji	Politikas būtība/rezultāts	Avoti
Atbalsts diasporas pasākumu organizēšanai	Ir	Kā minēts iepriekš, programmas tautiešiem mērķis ir vērsts uz igauņu valodas, identitātes un kultūras mantojuma saglabāšanu (sk. sadaļu "Politikas plānošanas dokumenti"). Šajā programmā paredzētās aktivitātes sniedz atbalstu arī pasākumiem diasporā. Apzinoties, ka noteiktās valstīs Igaunijas diaspora ir lielāka, īpaši cieša un intensīva sadarbība gan kultūras, gan arī ekonomikas jomā tiek veidota, piemēram, ar Somijā dzīvojošajiem Igaunijas valstspiederīgajiem, Īrijā dzīvojošajiem u.tml.	Ministry of Foreign Affairs, 2016; 2nd Baltic Inter-ministerial Round Table on Migrant Education Policy, 2014
Atbalsts valodas apguvei: nedēļas nogales skolas	Ir	Nav informācijas	
Atbalsts valodas apguvei, izmantojot tālmācības pieeju	Ir	Programmas tautiešiem pasākumu ietvaros izstrādāts arī e-apmācību kurss 6–10 gadus veciem igauņu bērniem. Tas pieejams <i>online</i> vidē un balstīts uz Igaunijas nacionālo mācību saturu. Mērķis ir sniegt atbalstu izglītības iegūšanai, salāgošanai tām ģimenēm, kuras ārvalstīs uzturas noteiktu laiku, kā arī attīstīt igauņu valodas un citu mācību priekšmetu zināšanas, atvieglojot integrēšanos Igaunijas vispārējās izglītības sistēmā pēc atgriešanās. Iespēja apgūt valodu, izmantojot tiešsaistes rīkus, t.sk. lietojumprogrammā <i>skype</i>, tiek nodrošināta arī citām vecuma grupām	2nd Baltic Inter-ministerial Round Table on Migrant Education Policy, 2014
Sadarbība ar diasporas jauniešiem	Ir	Integrācijas un migrācijas fonda dažādas aktivitātes, t.sk. nometnes ar diasporas pārstāvju piedalīšanos, organizē kopš 2000. gada. Nometņu un citu sadarbības pasākumu mērķis – pilnveidot valodas zināšanas, informāciju par igauņu kultūru tiem jauniešiem vecumā no 12 līdz 17 gadiem, kuri dzīvo ārvalstīs, tā sniedzot iespēju viņiem gan iepazīties ar vienaudžiem Igaunijā, gan vienlaikus mācīties dzimto valodu u.tml.	2nd Baltic Inter-ministerial Round Table on Migrant Education Policy, 2014
Nometnes ar diasporas pārstāvju piedalīšanos, go-and-see vizītes	Ir	Papildus tiek sniegts finansiāls atbalsts vidēji 100 igauņu valodas skolotājiem 80 ārvalstu skolās. Īpaši tiek akcentēts apmācību kurss <i>Keeleklikk</i>, kas iepazīstina ar Igaunijas vēsturi un kultūru, uzlabo igauņu valodas zināšanas jaunajiem igauņiem ārvalstīs, lai vienlaikus palīdzētu viņiem iekļauties Igaunijas izglītības sistēmā, ja tāda iespēja/nepieciešamība radīsies	MISA, 2012

Sadarbība ar diasporas organizācijām: iesaiste to lēmumu pieņemšanas procesā	Ir	Iepriekš minēto programmu ietvaros	MISA, 2012
Sadarbība ar diasporas organizācijām: pieejams valsts finansējums NVO darbības nodrošināšanai	Ir	Iepriekš minēto programmu ietvaros	2 nd Baltic Inter-ministerial Round Table on Migrant Education Policy, 2014

Politika remigrācijas veicināšanai			
Dubultpilsonība	Nav	Dubultpilsonība nav leģitīmi pieejama	Dual and Multiple Citizenship, 2007
Informācijas un konsultāciju sniegšana jautājumos par personas pārcelšanos uz izcelsmes valsti un uzturēšanos tajā pēc atgriešanās	Ir	Kā minēts iepriekš, šādu informāciju piedāvā Integrācijas un migrācijas fonds “Mūsu cilvēki” (MISA). Tāpat informāciju iespējams saņemt, konsultējoties ar <i>skype</i> /epastu starpniecību gan ar MISA speciālistiem, kuru kontaktinformācija norādīta mājaslapā, gan ar valstiski nozīmīgo elektronisko portālu uzturētājiem (http://www.workinestonia.com un https://www.eesti.ee)	MISA, 2016
Viena iestāde, kas sniedz konsultācijas un informāciju tiem, kas vēlētos atgriezties izcelsmes valstī	Ir	Integrācijas un migrācijas fonds “Mūsu cilvēki” (MISA) – sk. arī fonda funkcijas dokumenta sadaļā “Atbildīgās institūcijas”	MISA, 2016
Darba tirgus informācijas pieejamība	Ir	Informācija par darba tirgu iedzīvotājiem pieejama īpaši izveidotā interneta portālā www.workingestonia.ee . Portāls līdz ar darba sludinājumiem, labās prakses piemēriem papildus sniedz informāciju par dažādiem dzīves aspektiem un vienojošu saukli – “Strādā Igaunijā. Tavs ceļvedis dzīvošanai un nodarbinātībai Igaunijā” (<i>Work in Estonia. Your guide to living and working in Estonia</i>). Tajā pašā laikā interneta vidē tiek nodrošināta valsts elektroniskā portāla https://www.eesti.ee/eng/topics darbība, kas sniedz vispārēju informāciju par Igauniju un arī piedāvā izmantot personalizētos elektroniskos pakalpojumus Igaunijas iedzīvotājiem	Work in Estonia, 2016
Augstas kvalifikācijas speciālistu atgriešanās veicināšana	Daļēji	Sk. arī politikas dokumentus un programmas <i>Talents back home</i> aprakstu. Lai atbalstītu jauno speciālistu un profesionāļu atgriešanos Igaunijā, programma tika īstenota 2010.–2012. gadā	OECD, 2013; Praxis, 2014

Studējošo kredītu dzēšana uzsākta speciālistiem, kuri augstāko izglītību ieguvuši ārvalstīs	Nav informācijas	Igaunijas valdība piedāvā iespēju saņemt studējošo kredītu neatkarīgi no tā, vai Igaunijas valstspiederīgais studē kādā no Igaunijas vai citu valstu augstskolām	StudyEstonia, 2016
Valodas apmācība remigrantiem	Ir	Kā minēts iepriekš, valodas apmācība remigrantiem nodrošināta "Programmas tautiešiem 2014–2020" ietvaros	Development Plan 'Compatriots Program 2014–2020', 2013
Atbalsts skolēniem, kas atgriežas un/vai iekļaujas izcelsmes valsts izglītības sistēmā, kā arī šo skolēnu vecākiem	Ir	Ņemot vērā to, ka skolēnu skaits, kas atgriežas Igaunijas skolās, ir neliels, šai mērķgrupai tiek izmantoti tie paši instrumenti, kurus lieto, piemēram, cenšoties integrēt izglītības sistēmā jauno imigrantu bērnus – katram bērnam tiek nodrošināta individuāla pieeja un pielāgots mācību plāns, kas atbilstu viņa individuālajām vajadzībām. Izvērtējot pašreizējo politikas īstenošanas praksi šajā jomā, pētnieki sagaida aktivāku skolotāju apmācību, spējas strādāt un savā darbā izmantot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas u.c. Vienlīdz svarīga ir teorētiskā skolotāju sagatavošana, metodoloģisko un informatīvo materiālu pieejamība	Praxis, 2014
Materiāls atbalsts, remigrantiem atgriežoties	Ir	Kā minēts iepriekš, finansiālais atbalsts remigrantiem, kas atgriežas, tiek uzskatīts par vienu no galvenajiem atbalsta veidiem šai mērķgrupai. Kā norāda OECD pētnieki, pirmoreiz šāds pabalsts tika izmaksāts 2004. gadā, un šo gadu laikā pabalstu saņēmis nepilns tūkstotis emigrantu Igaunijā. Saskaņā ar Integrācijas un migrācijas fonda mājaslapā sniegto informāciju kopējais maksimālais atbalsta apjoms vienam pieaugušajam ir 2000 EUR, kas tiek ieskaitīts personas bankas kontā. Atgriešanās finansiālo atbalstu var piešķirt etniskajiem igauņiem un tiem Igaunijas pilsoņiem, kuri ir dzīvojuši ārpus Igaunijas 10 gadus un ilgāk un kuri atbilst šādiem nosacījumiem: • ir emigrējis no Igaunijas vismaz pirms 10 gadiem vai dzimis ārvalstīs; • ir atgriezies Igaunijā un pastāvīgi uzturējies Igaunijā pēdējos 6 mēnešus, un ir reģistrējis savu dzīvesvietu Igaunijas Republikas Iedzīvotāju reģistrā; • ir saglabājis saikni ar igauņu kultūru, respektē Igaunijas valsti un tās konstitucionālo kārtību; • novērtējot viņa ekonomisko un sociālo situāciju, tiek atzīts, ka konkrētai personai ir nepieciešams finansiāls atbalsts, lai atgrieztos Igaunijā	OECD, 2013; MISA, 2016

POLIJA

Politikas institucionālā organizācija un budžets		
Atbildīgā iestāde Ārlietu ministrija, Remigrācijas darba grupa (izveidota 2008. gadā), Darba un sociālās politikas ministrija	Ārlietu ministrija koordinē sadarbību ar diasporu. Iesaistišanās remigrācijas kampaņu organizēšanā, apmācības un konsultāciju sniegšana. Vairākas pašvaldību iniciatīvas, arī uz privātu iniciatīvu balstītas programmas	
Politikas plānošanas dokumenti Valdības programma sadarbībai ar poļu diasporu 2015.–2020. gadam; Polijas ārpolitikas prioritātes 2012.–2016. gadam (<i>Polish Foreign Policy Priorities 2012–2016</i>)	Valdības programmas sadarbībai ar poļu diasporu 2015.–2020. gadam (<i>the Government Programme of Cooperation with the Polish Diaspora for 2015–20</i>) mērķis ir stiprināt Polijas tēlu un poļu diasporas identitāti ārvalstīs, atbalstīt izglītību poļu valodā, nostiprināt poļu diasporu un atbalstīt un iedrošināt tos cilvēkus, kuri vēlētos atgriezties Polijā. Programma ir paredzēta 6 gadu periodam, iepriekš nosakot veicamos uzdevumus. Programma valsts sadarbībai ar Polijas migrantiem ārvalstīs. Programmas ietvaros Polijas Ārlietu ministrija aicina poļu diasporu sadarboties ar valsti, lai veicinātu Polijas tēlu tajās valstīs, kurās atrodas poļu migranti. Polijas remigrācijas darba grupa izstrādājusi galvenos aktivitāšu plāna punktus, kas attiecināmi uz remigrācijas programmām: (1) informācijas un pakalpojumu pieejamība internetā saistībā ar nodarbinātību, izglītību un uzņēmējdarbību; (2) dubultu nodokļu maksāšanas atcelšana tiem, kuri plāno atgriezties Polijā, ieviešot pabalstu sistēmu, atzinumus par ārzemēs iegūto izglītību, atvieglotu Polijas pilsonības iegūšanu vai atjaunošanu; (3) aktivitātes, kas domātas migrantu ģimenēm tieši izglītības jomā; (4) pasākumi, kas domāti valsts pārvaldē strādājošajiem, lai uzturētu sekmīgu kontaktu ar tiem, kuri ir atgriezušies Polijā; (5) informācijas izplatīšanas kampaņas. Kopš 2007. gada Polijā īstenotas vairākas programmas: <i>Masz PŁan na powrót?</i> (<i>Have you got a PŁan to return?</i>) “Vai Tev ir plāns, lai atgrieztos?”; interneta mājaslapa <i>Wracajdopolski.pl</i> (<i>ReturntoPoland.pl</i>); <i>Zostań w Polsce – swoім szefem</i> (<i>Become your own boss – stay in Poland</i>) “Esi pats sev priekšnieks, paliec Polijā”; <i>12 miast – wracać, ale dokąd?</i> (<i>The 12 cities – to go back, but where to?</i>) “12 Polijas pilsētas, kurās atgriezties, bet uz kuru doties?”; <i>Powroty</i> (<i>Returns</i>) “Atgriešanās”; <i>Opolskie – tutaj zostaję</i> (<i>Opolskie – here I stay</i>) “Opole – šeit es palieku”; <i>Wrócić i co dalej?</i> (<i>To return and what next?</i>) “Atgriezties – ko tālāk?”. Programmas īstenotas gan pašvaldību, gan nacionālā līmenī, piemērojot programmu saturu dažādu mērķgrupu vajadzībām	Ministry of Foreign Affairs, 2015a; Ministry of Foreign Affairs, 2012; Fiałkowska, Szczepański, Anacka, 2012
Piešķirtais budžets	Nav informācijas	
Politikas efektivitātes vērtējums (1 – pavisam nenozīmīgs, 5 – ļoti nozīmīgs, 9 – grūti pateikt) 1 2 3 4 5 9	Remigrācijas politika nacionālu nozīmi ieguvusi tikai 2006. gadā, kad Polijā bija redzams izteikts darbaspēka trūkums	Kaczmarczyk, Lesińska, 2008

Politika kultūras un valodas saglabāšanai			
Politika	Ir/Nav/ Daļēji	Politikas būtība/rezultāts	Avoti
Atbalsts diasporas pasākumu organizēšanai	Ir	Polijas valdība Polijas diasporas atbalstam gadā iztērē aptuveni 20 miljonus PLN (4 687 133,82 EUR). 2002. gadā Polijas parlaments pēc Polijas Senāta iniciatīvas pasludināja 2. maiju par Poļu diasporas un ārzemēs dzīvojošo poļu dienu (<i>Polish Diaspora and Poles Abroad Day</i>). Šī diena ir domāta visiem cilvēkiem, kuri nedzīvo Polijā, taču identificē sevi kā poļus. 2015. gada 2. maija atzīmēšanas pasākumā Polijā ieradās 40 pārstāvji no dažādām Polijas diasporas organizācijām, lai satiktos ar vietējām institūcijām, kas sadarbojas un uztur kontaktu ar poļiem ārzemēs. Tikšanās reizēs tiek pārrunātas arī aktuālās poļu diasporas problēmas ārvalstīs un palīdzības un attīstības potenciālās iespējas poļiem ārvalstīs. Ikgadējs finansiāls atbalsts iesniegtajiem konkursa projektiem (2013, 2014, 2015)	Ministry of Foreign Affairs, 2015b; Ministry of Foreign Affairs, 2015c
Atbalsts valodas apguvei: nedēļas nogales skolas	Ir	Konkursi valodas apguvei noteiktās valstīs (pieejamais fonda finansējums konkursa laureātu projektu īstenošanai 1 499 900,00 PLN (351 511,60 EUR). Viens no konkursiem "Papildu atbalsts poļu izglītībai Lietuvā un Latvijā 2016. gadā". Noriko skolotājus darbam ārzemēs (Izglītības ministrijas kompetence): - poļu valodas skolotāju norīkošana uz ārzemju universitātēm (Zinātnes un augstākās izglītības ministrijas kompetence); - brīvdienu mācības poļu kopienas vai publisko skolu skolotājiem (Izglītības ministrijas kompetence)	Ministry of Foreign Affairs, 2016a; Government Programme of Cooperation with Polish Community abroad for 2015–2020, 2015
Atbalsts valodas apguvei, izmantojot tālmācības pieeju	Ir	Daudzfunkcionāla platforma poļu valodas un kultūras apguvei iekļauj poļu valodas apguves programmu pa vecumposmiem. Līdzfinansējums: - televīzijas programmām poļiem ārzemēs (Ārlietu ministrijas kompetence); - interneta vietnes darba atrašanai – www.powroty.zielonalinia.gov.pl (Darba un sociālo lietu ministrija), valodas apguvei – www.wlaczpolske.pl (Izglītības ministrijas kompetence), aktuālai remigrācijai – www.otwartaszkola.pl	Polska Szkoła, 2016; Open School, 2016; Government Programme of Cooperation with Polish Community abroad for 2015–2020, 2015
Sadarbība ar diasporas jauniešiem	Ir	Stipendijas poļu studentiem studijām Polijā vai mītnes valstī (Zinātnes un augstākās izglītības ministrijas kompetence). Ārlietu ministrija poļu diasporas studentu atbalstam katru gadu iztērē aptuveni 90 miljonus PLN, kas ir puse no kopējā budžeta apjoma sadarbībai ar diasporu	Government Programme of Cooperation with Polish Community abroad for 2015– 2020, 2015; Ministry of Foreign Affairs, 2015b
Nometnes ar diasporas pārstāvju piedalīšanos, go-and-see vizītes	Ir	Lai nostiprinātu jaunās diasporas paaudzes piederības saites Polijai, tiek organizētas dažādas vasaras nometnes, t.sk. sporta nometnes (Izglītības ministrijas, Ārlietu ministrijas, Sporta un tūrisma ministrijas kompetence). Regulāra Polijas institūtu pārstāvju līdzdalība informatīvos pasākumos par sociālās drošības sistēmām ES (Ārlietu ministrijas un Sociālo lietu ministrijas kompetence)	Government Programme of Cooperation with Polish Community abroad for 2015–2020, 2015

Sadarbība ar diasporas organizācijām: iesaiste to lēmumu pieņemšanas procesā	Ir	Brīvās pārvietošanās un cilvēktiesību ievērošanas mitnes zemēs monitorings (Ārlietu ministrijas, Iekšlietu ministrijas un Darba un sociālo lietu ministrijas kompetence). Divpusēja sadarbība, lai izveidotu un uzlabotu informatīvus materiālus par darbu ārzemēs (EURES tīkls, Darba un sociālo lietu ministrijas kompetence). Ikgadējs konkurss “Sadarbība ar poļu diasporu un poļiem ārzemēs” publisko pakalpojumu sektora uzlabošanai (Ārlietu ministrija)	Government Programme of Cooperation with Polish Community abroad for 2015–2020, 2015
Sadarbība ar diasporas organizācijām: pieejams valsts finansējums NVO darbības nodrošināšanai	Ir	Kopš 2012. gada ĀM organizē ikgadējus projektu konkursus “Sadarbība ar poļu diasporu un poļiem ārzemēs” poļu diasporas atbalstam. 2015. gadā bija 144 projekti, kas atbalstīja izglītību, medijus un infrastruktūru Ukrainā, Lietuvā, Baltkrievijā, Lielbritānijā, Īrijā, kopā saņemot finansējumu aptuveni 21,3 miljonu PLN apmērā. 2014. gadā Polijas misija ārzemēs īstenoja 2300 projektus. ĀM sadarbojas arī ar Polijas Televīziju, lai izveidotu televīzijas programmu <i>Polonia</i> skatītājiem ārzemēs	Ministry of Foreign Affairs, 2015b

Politika remigrācijas veicināšanai

Dubultpilsonība	Daļēji	Dubultpilsonība ir iespējama. Polijas normatīvais regulējums paredz, ka jebkura persona, kurai ir vairākas pilsonības, t.sk. arī Polijas, tiek uzskatīta par Polijas pilsoni neatkarīgi no tā, kāda vēl pilsonība personai ir	International Organization for Migration, 2016a
Ārvalstis iegūtās izglītības atzīšana	Ir	Ārzemēs iegūtu izglītību un kvalifikāciju atzīst Polijas Izglītības un zinātnes ministrija sadarbībā ar Akadēmiskās informācijas centru	Fiałkowska, Szczepański, Anacka, 2012; Ministry of Science and Higher Education, 2016
Informācijas un konsultāciju sniegšana jautājumos par personas pārcelšanos uz izcelsmes valsti un uzturēšanos tajā pēc atgriešanās	Ir	Polijas valdības veidota brīvprātīgās atgriešanās programma 2008.–2010. gadam (tikusi pagarināta līdz 2013. gadam): programma <i>Masz Plan na powrót? (Have you got a Plan to return?)</i> “Vai Tev ir plāns, lai atgrieztos?”. Informācijas kampaņa, lai aicinātu poļus atgriezties dzimtenē. Nacionāla līmeņa programma, ko īsteno Ministru prezidenta kanceleja, Darba un sociālās politikas ministrija un Cilvēkresursu attīstības centrs. Kampaņas galvenais instruments ir interneta informācijas platforma par darba iespējām un aktualitātēm darba tirgū Polijā. Mājaslapas apmeklētājiem ir iespēja uzdot interesējošus jautājumus institūciju pārstāvjiem, lai veicinātu sekmīgu reintegrāciju valstī. 2011. gadā, apvienojot divus servissus, Polijas Darba un sociālās politikas ministrija izveido interneta mājaslapu, kurā piedāvā informāciju un pakalpojumus poļiem, kas ir tikko atgriezušies vai plāno atgriezties Polijā. Informācija ir par nodokļiem, pabalstiem, uzņēmējdarbību, īpašumu pārvaldību un darbavietām. Mājaslapas adrese – http://powroty.gov.pl/	Kaczmarczyk, 2012; Grabowska-Lusinska, 2012; Fiałkowska, Szczepański, Anacka, 2012
Augstas kvalifikācijas speciālistu atgriešanās veicināšana	Ir	Reģionāla līmeņa programma <i>12 miast – wracać, ale dokąd? (The 12 cities – to go back, but where to?)</i> “12 Polijas pilsētas, kurās atgriezties, bet uz kuru doties?”, Polijas Ielu asociācija (<i>Poland Street Association</i>), kas ir poļu nevalstiskā organizācija Londonā. Iesaistās 12 Polijas pilsētu	Kaczmarczyk, 2012; Kaczmarczyk, Lesińska, 2008

		pašvaldības: Bjalistoka (<i>Białystok</i>), Bidgošča (<i>Bydgoszcz</i>), Gdaņska (<i>Gdańsk</i>), Katovice (<i>Katowice</i>), Krakova (<i>Kraków</i>), Ļubļina (<i>Lublin</i>), Lodza (<i>Łódź</i>), Poznaņa (<i>Poznań</i>), Žešovā (<i>Rzeszów</i>), Ščecina (<i>Szczecin</i>), Varšava (<i>Warszawa</i>) un Vroclava (<i>Wrocław</i>). Mērķgrupa ir poļu imigranti, kuri atrodas Lielbritānijā. Katras pilsētas pārstāvji devās uz Londonu un stāstīja tur dzīvojošajiem poļiem par biznesa, izglītības un darba iespējām konkrētajā pilsētā. Programmas īstenošanas laika posms – 2009. gada janvāris–augusts, taču atcelts nepietiekamā finansējuma un krīzes dēļ. <i>Wracajdopolski.pl</i> (<i>ReturntoPoland.pl</i>) ir nacionāla līmeņa pasākums, ko īsteno darba aģentūra <i>Hays Polska</i> un Polijas–Lielbritānijas tirdzniecības palāta. Mērķēts uz ārzemēs esošajiem poļu imigrantiem, kuri ir augsti kvalificēti. Laika posms – 2007.–2011. gads	
Citi pasākumi – Poļu karte, kas sniedz noteiktas priekšrocības		Poļu karte ir dokuments, kas apliecina piederību Polijas nācijai. Šo karti piešķir cilvēkiem, kuriem nav Polijas pilsonības. Lai iegūtu karti, ir jāpierāda sava saistība ar Poliju (radniecība caur vecākiem, vecvecākiem, kuri ir bijuši Polijas pilsoņi), jābūt poļu valodas pamatzināšanām un izpratnei par Polijas kultūru un tradīcijām. Poļu kartes īpašniekam nav vajadzīga darba atļauja Polijā, ir tiesības veidot savu uzņēmumu, apmeklēt izglītības iestādes un veikt pētniecisko darbu, saņemt stipendiju, izmantot veselības aprūpes pakalpojumus ārkārtas situācijās, iegūt 37% atlaidi sabiedriskajam transportam Polijā un bezmaksas ieeju valsts muzejos. Kopš 2014. gada Poļu kartes īpašnieki drīkst pieteikties pastāvīgās uzturēšanās atļaujai. Kopš 2016. gada 2. septembra Poļu kartes īpašnieki, esot vienu gadu Polijā, var iegūt Polijas pilsonību. Ar 2017. gada 1. janvāri šie cilvēki varēs saņemt finansiālu palīdzību pirmajos deviņos mēnešos kopš uzturēšanās Polijā	Ministry of Foreign Affairs, 2016b
Citi pasākumi – privātas iniciatīvas		<i>Powroty</i> (<i>Returns</i>) “Atgriešanās” ir reģionāla līmeņa projekts, ko īsteno sociālās palīdzības fonds <i>Fundacja Barka</i>. Programma domāta poļu imigrantiem Londonā, it īpaši tiem, kuri kļuvuši par bezpajumtniekiem. Projekts aktīvs kopš 2007. gada	Kaczmarczyk, 2012
Citi pasākumi – pašvaldību/ reģionu iniciatīvas		2009. gadā īstenota reģionāla programma <i>Opolskie – tutaj zostaję</i> (<i>Opolskie – here I stay</i>) “Opole – šeit es palieku”. Opoles reģiona pašvaldība un Opoles reģiona darba birojs. Programma izveidota cilvēkiem, kuri ir ārzemēs, augstskolu absolventiem un darba meklētājiem konkrētajā reģionā. Tās ietvaros Opoles reģionā tika radītas lielākas darba un mācību iespējas, lai aicinātu ārzemēs esošos poļus atgriezties Opoles reģionā	Kaczmarczyk, 2012; Lesińska, 2013; Kaczmarczyk, Lesińska, 2008
Citi pasākumi – pašvaldību/ reģionu iniciatīvas		Programma <i>Wrócić i co dalej?</i> (<i>To return and what next?</i>) “Atgriezties – ko tālāk?” ir vietēja līmeņa Bilgorajas pilsētas kopienas fonda <i>Fundacja Fundusz Lokalny Ziemi Biłgorajskiej</i>, darba aģentūras un Bilgorajas reģionālās attīstības aģentūras veidota programma. Domāta poļu imigrantiem, kas jaunāki par 35 gadiem, un viņu ģimenēm, kas palikušas mājās. Tiek piedāvātas apmācību programmas un palīdzība tiem, kuri vēlas veidot savu vietējo uzņēmumu. Programma tikusi īstenota no 2007. gada janvāra līdz 2009. gada jūnijam	Kaczmarczyk, 2012; Kaczmarczyk, Lesińska, 2008

BULGĀRIJA

Politikas institucionālā organizācija un budžets		
Atbildīgā iestāde Bulgārijas Iekšlietu ministrija, Darba un sociālās politikas ministrija, Darba aģentūra, Migrācijas politikas nacionālā padome (2011), Valsts aģentūra bulgāriem ārzemēs (<i>State Agency for Bulgarians Abroad</i>)	Migrācijas politikas Nacionālā padome koordinē ministriju un citu aģentūru darbu saistībā ar migrācijas politiku Bulgārijā. Valsts aģentūra bulgāriem ārzemēs uztur komunikāciju un atbalsta bulgāru kopienas ārvalstīs. Tā uztur datubāzi par bulgāriem ārvalstīs un izsniedz apliecinājumus par bulgāru izcelsmi tiem, kuri pieteikušies Bulgārijas pilsonībai. Darba un sociālās politikas ministrija 2008. gadā veikusi pētījumu "Bulgārijas strādnieku Spānijā nodomi atgriezties Bulgārijā un nodarbinātības iespējas attiecībā uz Bulgārijas darba tirgu". Ministrija un Darba aģentūra slēdz arī abpusējus līgumus ar citām ES valstīm, uzņemot viesstrādniekus no trešajām valstīm, kā arī rūpējoties par bulgāru strādniekiem konkrētajās valstīs	Ivanova, 2008; Ivanova, 2015
Politikas plānošanas dokumenti Bulgārijas Republikas migrācijas un integrācijas stratēģija (2008–2015) (<i>National Strategy of the Republic of Bulgaria for Migration and Integration (2008–2015)</i>); Valsts stratēģija migrācijas, patvēruma un integrācijas jomā (2011–2020), (2015–2020) (<i>National Strategy in the Field of Migration, Asylum and Integration (2011–2020)</i>)	Dokumenti ir par jautājumiem, kā piesaistīt atpakaļ bulgārus, kuri dzīvo ārzemēs, kā arī par attiecību stiprināšanu ar diasporu. Emigrantu piesaistīšana tiek aplūkota kā resurss, lai pārvarētu Bulgārijas negatīvās tendences demogrāfijā un krīzes sekas. To tiek plānots sasniegt, aicinot uz Bulgāriju atpakaļ tos bulgārus, kuri ir pametuši valsti pēdējo 20 gadu laikā	Ivanova, 2008; Ivanova, 2015
Piešķirtais budžets	Nav informācijas	
Politikas efektivitātes vērtējums (1 – pavisam nenozīmīgs, 5 – ļoti nozīmīgs, 9 – grūti pateikt) 1 2 3 4 5 9	Bulgārijas politika uzmanību pievērš tieši kvalificēto strādnieku turpmākajām darba iespējām, atgriežoties Bulgārijā, kā arī ārzemēs esošo bulgāru labklājībai un tiesību ievērošanai. Politikā svarīga nozīme ir komunikācijas uzturēšanai ar Bulgārijas diasporu ārvalstīs, lai veidotu ilgtermiņa attiecības ar emigrantiem un viņu organizācijām ārpus Bulgārijas	

Politika kultūras un valodas saglabāšanai			
Politika	Ir/Nav/Daļēji	Politikas būtība/rezultāts	Avoti
Atbalsts valodas apguvei: nedēļas nogales skolas	Daļēji	Vasaras prakšu programma SABA Bulgārijā (17 studenti no 9 valstīm)	State Agency for Bulgarians Abroad, 2016
Sadarbība ar diasporas jauniešiem	Ir	Pētnieku pozīcijas doktorantūras studentiem zinātniskajos centros (īpaši sievietēm). Prakses vietu nodrošināšana diasporas jauniešiem uzņēmumos Bulgārijā. Jauniešu foruma <i>Career in Bulgaria. Why not?</i> organizēšana (1800 absolventi un studenti, 65 uzņēmumi, 5 valsts institūcijas). Tiek popularizēta lojāla attieksme pret augstāko izglītību Bulgārijā	State Agency for Bulgarians Abroad, 2016

Sadarbība ar diasporas organizācijām: iesaiste to lēmumu pieņemšanas procesā	Daļēji	Diasporas un valsts pārstāvju diskusija par aktuālajiem izaicinājumiem Bulgārijā (150 dalībnieki no 60 skolām 25 valstīs). Nacionālo ekspertu konsultatīvās padomes (<i>National Advisory Council</i>) tikšanās ar SABA pārstāvjiem (6 tikšanās gadā)	State Agency for Bulgarians Abroad, 2016
Cits	Ir	Bulgāru preses izdevumi diasporas kopienās (Grieķijā u.c.). Ziedojumi Bulgārijai (grāmatas, tehniskas ierīces, tautas tērpi u.c.) (56 vienības). Informatīva vietne par bulgāru valodas apguves vietām diasporā	Dimitrova, Kahl, 2013; State Agency for Bulgarians Abroad, 2016

Politika remigrācijas veicināšanai

Dubultpilsonība	Ir	Dubultpilsonība Bulgārijā ir atļauta, taču tie pilsoņi, kuriem ir dubultpilsonība, nedrīkst piedalīties vēlēšanās kā politisko partiju kandidāti	Smilov, Jileva, 2013
Ārvalstīs iegūtās izglītības atzīšana	Ir	Ārzemēs iegūto izglītību un kvalifikāciju atzīst Akadēmiskās informācijas centrs Bulgārijā (ENIC/NARIC (<i>European Network of Information Centres / National Academic Recognition Information Centres</i>))	European Youth Portal, 2013
Mentoringa programmas (lai veicinātu zināšanu pārnēsi starp dažādu nozaru speciālistiem pasaulē un izcelsmes valstī)	Ir	Ikgadējs forums "Karjera Bulgārijā. Kāpēc ne?" (<i>Career in Bulgaria. Why not?</i>), ko rīko asociācija "Šeit-tur" (<i>Tuk-Tam – Here-There</i> , 2008). Foruma laikā studenti un cilvēki ar augstu kvalifikāciju dalās savā pieredzē par darbu un studijām ārzemēs. Forumā piedalās arī vietējie uzņēmumi, lai kopīgi varētu rast vidusceļu – strādāt un palikt Bulgārijā, apvienojot bulgāru ārzemju darba un studiju pieredzi	Ivanova, 2008; Ivanova, 2015
Darba tirgus informācijas pieejamība	Ir	Projekts <i>Back2BG</i> tika uzsākts 2007. gadā un turpinās joprojām. Projekta mērķgrupa ir bulgāri ar izglītību un pieredzi, ko guvuši ārzemēs, lai palīdzētu apzināt profesionālās perspektīvas Bulgārijā. Projekta mājaslapa <i>Back2BG.com</i> dibina kontaktus ar Bulgārijas uzņēmējiem un firmām, lai atrastu tām augsti kvalificētus darbiniekus, tādējādi veidojot ilgtspējīgas sadarbības iespējas un motivējot jaunos profesionāļus palikt Bulgārijā	Ivanova, 2008
Augstas kvalifikācijas speciālistu atgriešanās veicināšana	Ir	Bulgārijas Republikas migrācijas un integrācijas stratēģijas ietvaros izstrādāta programma, lai veicinātu Bulgārijas pilsoņu, kuri dzīvo ārzemēs, pastāvīgu atgriešanos Bulgārijā. Programma vairāk vērsta uz jauniem kvalificētiem cilvēkiem, radot pēc iespējas optimālākas atgriešanās iespējas. Programma ietver šādas aktivitātes: (1) pētīt, ar kādām psiholoģiskām, sociālām, kultūras, ekonomiskām un citām problēmām saskaras kvalificētie Bulgārijas emigranti; (2) piesaistīt Bulgārijas jaunatnes un biznesa organizācijas ārzemēs konsultācijām un biznesa attiecībām Bulgārijā; (3) veicināt darba tirgu, lai veidotu kontaktu starp jaunajiem Bulgārijas emigrantiem un uzņēmumiem Bulgārijā; (4) pētīt atbildīgo ārvalstu institūciju darbību, lai piesaistītu atpakaļ jaunos emigrantus	Ivanova, 2008
Citi pasākumi		Aģentūra bulgāriem ārzemēs (<i>The State Agency for the Bulgarians Abroad</i>) izveidojusi datubāzi, kurā tiek uzskaitīti Bulgārijas studenti, kuri šobrīd studē ārzemēs	Ivanova, 2008

RUMĀNIJA

Politikas institucionālā organizācija un budžets		
Atbildīgā iestāde Rumānijas Ārlietu ministrija, Departaments rumāņiem ārvalstīs (1995), Ar migrāciju saistīto lietu komiteja (1991), Rumānijas Darba ministrija	Atbildīgās iestādes aktīvi sadarbojas ar citu valstu vietējām institūcijām, kurās ir daudz rumāņu	Șerban, 2015
Politikas plānošanas dokumenti Nacionālā imigrācijas stratēģija 2015. gada–2018. gada periodam	Rumānijas stratēģija ir cieši saistīta ar ES nostādnēm un citu valstu pieredzi, pielāgojot savas valsts izaicinājumus un turpmāko rīcības plānu situācijai Eiropā	Romanian Government, 2015
Piešķirtais budžets	Nav informācijas	
Politikas efektivitātes vērtējums (1 – pavisam nenozīmīgs, 5 – ļoti nozīmīgs, 9 – grūti pateikt) 1 2 3 4 5 9	Rumānijas remigrantu politika pievērš atsevišķu uzmanību tieši emigrantiem, diasporai un remigrācijas jautājumiem. Rumānijas institūcijas labprāt veido sadarbību ar citām Eiropas Savienības valstu organizācijām, it īpaši tajās valstīs, kuras ir populārākie rumāņu migrantu galamērķi	

Politika kultūras un valodas saglabāšanai			
Politika	Ir/Nav/ Daļēji	Politikas būtība/rezultāts	Avoti
Atbalsts diasporas pasākumu organizēšanai	Daļēji	Tradicionāli konkursi literatūrā un mākslā bērniem. Jaunu mūzikas konkursu organizēšana (850 bērni no 32 valstīm). Ir izveidots nodibinājums pastāvīgas saziņas starp Bulgārijas un diasporas bērniem uzturēšanai (160 bērni no 8 valstīm, ieskaitot Bulgāriju). Apbalvojumi bērniem (arī diasporas) par dalību konkursos (apbalvojumu saņēmēji 55 bērni no 12 valstīm)	
Atbalsts valodas apguvei: nedēļas nogales skolas	Daļēji	Stipendijas rumāņu valodas apguvei Rumānijā	Purgaru, 2016
Atbalsts valodas apguvei, izmantojot tālmācības pieeju	Ir	Tālmācības mācību programmas (business, tūrisma mēdžments, uzņēmējdarbība) rumāņu valodā	Un proiect Romanian Business Leaders, 2016
Sadarbība ar diasporas jauniešiem	Ir	Stipendija diasporas jauniešiem studijām Rumānijā, kuras paralēli profesionālajai jomai nodrošina arī valodas un kultūras izglītības programmas apgūšanu. Sociālo tīklu izmantojums studentu tiklošanās attīstībai: Facebook grupa <i>Student Guide in Romania: Study in Romania</i> (2,523 like)	Study in Romania, 2016

Sadarbība ar diasporas organizācijām: iesaiste to lēmumu pieņemšanas procesā	Ir	Studentu rīkota konference ar valdības pārstāvju līdzdalību <i>Strengthening Ties with the Diaspora and the External Partners</i>. Rumāņu diasporas nodaļa atbild par diasporas saikni ar Rumāniju izglītības, kultūras un darba migrācijas jautājumos. Ārzemju rumāņu sadarbības departaments īsteno Ārlietu ministrijas izveidoto ricībpolitiku sadarbībai ar rumāņu diasporu. Diasporas pārstāvjiem ir vēlēšanu tiesības un iespējas	Lazaroiu, Alexandru, 2005; Siar, 2008; Bureau, 2011
Sadarbība ar diasporas organizācijām: pieejams valsts finansējums NVO darbības nodrošināšanai	Ir	NVO <i>"Repatriot"</i> Facebook platforma <i>Repatriot</i> (17,248 like). Aicina piedalīties ES biznesa veidošanas un pieredzes apmaiņas programmā. ASPEN institūts dialoga un uzņēmējdarbības veicināšanai (politikas apakšprogramma <i>Education and Social Affairs</i>)	The European exchange programme for Entrepreneurs, 2016; ASPEN Romania, 2016 objectives, pieejams: http://bit.ly/2h63P4y
Citi	Ir	Politisko aktivitāšu uzmanība galvenokārt pievērsta nacionālās identitātes un kultūras saglabāšanai un nodrošināšanai tālāk, iekļaujot atbalstu valodas apguvei, kultūras pasākumiem un publikācijām ārzemēs. Ārzemju rumāņu sadarbības departaments (<i>Department for Relations with Romanians Abroad</i>) pastāv kopš 1998. gada. 2006. gadā tas noteica likumiskās normas, lai diasporas aktivitātēm piešķirtu valsts finansējumu (2006. gadā atbalstīja 145 projektus 3,2 miljonu EUR vērtībā). Diasporas laikraksts, ko izdod Londonā: <i>Gazeta de Romania</i>. Kristīgās kopienas diasporā veicina valodas un piederības kultūrai saglabāšanu	Focus Migration, 2016

Politika remigrācijas veicināšanai			
Dubultpilsonība	Ir	Rumānijā ir atļauta dubultpilsonība	Romanian Citizenship, 2006
Ārvalstīs iegūtās izglītības atzīšana	Ir	Rumānijas pilsoņi var pieprasīt ārvalstīs iegūtās izglītības pielīdzināšanu Rumānijas izglītības līmeņiem. Šo procedūru veic Rumānijas Izglītības ministrija sadarbībā ar Nacionālo diplomu atzīšanas un ekvivalences centru (<i>the National Centre for Diploma Recognition and Equivalence</i>)	National Qualifications Authority, 2011
Biznesa saiknes ar diasporu veidošana un uzturēšana	Ir	Diasporas <i>Start-Up</i> programma, kas uzsākta 2016. gada rudenī. Rumānijas pilsoņi ārvalstīs var pieteikt projektu uz iespēju iegūt finansējumu un tālākajās projekta kārtās piedalīties interneta biznesa apmācību programmās. Šādā veidā tiek nodrošināti sakari starp organizācijām un strādniekiem Rumānijā, kuri vēlētos sadarboties ar citiem rumāņiem ārvalstīs. Tas iedrošinātu rumāņus nodarboties ar uzņēmējdarbību un kļūt pašnodarbinātiem	Ministry of Foreign Affairs, 2016
Mentoringa programmas (lai veicinātu zināšanu pānesi starp dažādu nozaru speciālistiem pasaulē un izcelsmes valstī)		Dažas automobiļu rūpnīcas Rumānijā ļauj saviem darbiniekiem piedalīties pieredzes apmaiņas un treniņu programmās ārvalstīs, lai tur iegūtās zināšanas un prasmes varētu lietot vietējā līmenī	Conference on the Economic Impact of Emigration, 2012

Informācijas un konsultāciju sniegšana jautājumos par personas pārcelšanos uz izcelsmes valsti un uzturēšanos tajā pēc atgriešanās	Daļēji	2008. gadā rīkotas informācijas kampaņas Rumānijas strādniekiem Itālijā un Spānijā, lai viņiem palīdzētu izlemt par labu tam, ka jāatgriežas mājās, un strādāt Rumānijā. Projekts <i>The MEDIT Project (2009–2011)</i> , ko veidoja Rumānijas Nodarbinātības aģentūra sadarbībā ar Itāliju un kas tika finansēts ar Eiropas Sociālā fonda līdzfinansējumu. Mērķis bija izveidot starpvalstu sadarbības atgriešanās modeli Rumānijas migrantiem, radot instrumentus, lai informētu Rumānijas migrantus Itālijā par reālo situāciju Rumānijā un par vietējo iestāžu pakalpojumu uzlabošanu, lai tās atbalstītu remigrantus Rumānijā tad, kad viņi nolēm atgriezties	Conference on the Economic Impact of Emigration, 2012
Viena iestāde, kas sniedz konsultācijas un informāciju tiem, kas vēlētos atgriezties izcelsmes valstī	Ir	Departaments rumāņiem ārvalstīs (1995) strādā, lai izpildītu valsts nacionālās stratēģijas plānu, kas attiecas uz rumāņiem ārzemēs. Iestādes galvenie uzdevumi: paplašināt kontaktus starp Rumānijas pārstāvjiem vai organizācijām no diasporas ar Rumānijas valsti; stiprināt sadarbību ar Eiropas Savienības dalībvalstīm; veicināt Rumānijas kultūras vērtību saglabāšanu un stiprināt divpusējās attiecības starp valstīm, kurās dzīvo rumāņi	Conference on the Economic Impact of Emigration, 2012

UNGĀRIJA

Politikas institucionālā organizācija un budžets		
Atbildīgā iestāde Ungārijas Valsts pārvaldes un tieslietu ministrija, Nacionālās kohēzijas komiteja (2010), Ungārijas Diasporas padome	Ministrija vada Sekretariātu Ungārijas kopienām ārvalstīs (<i>Secretariat for Hungarians Living Abroad</i> , 1990). Kohēzijas komiteja uztur sakarus ar Ungārijas politiskajām un sociālajām organizācijām ārzemēs, uzrauga ārvalstu ungāru pasākumus un notikumus, un institūciju darbu, kas saistīts ar ungāru kopienu politiku ārvalstīs. Diasporas padome ir forums Ungārijas organizācijām no visas pasaules. Tā risina ungāru diasporas īpašās vajadzības un aizstāv viņu intereses, izveidojot neatkarīgu starptautisku pārstāvniecību Ungārijas diasporai. Ungārijas Diasporas padome, kas dibināta 2011. gadā, strādā ciešā sadarbībā ar Ungārijas forumiem, organizējot konferences un tikšanās ar diasporas organizācijām	Kántor, 2014
Politikas plānošanas dokumenti Ungārijas Politika ungāru kopienām ārvalstīs (<i>Policy For Hungarian Communities Abroad</i>) (2012–2020); Ungārijas konstitūcija (1989)	2011. gadā Ungārijā tika pieņemts dokuments “Politika ungāru kopienām ārzemēs – stratēģiskais ietvars” (<i>Policy for Hungarian Communities Abroad – The Strategic Framework for Hungarian Communities Abroad</i>). 2016. gadā tika izstrādāts jauns dokuments: Ungārijas diasporas politika – stratēģiskie virzieni (<i>Hungarian diaspora policy – Strategic directions</i>). Dokumentā ir sistematizēta Ungārijas politika, kas attiecas uz tās nāciju ārvalstīs, apkopojot stratēģiskos mērķus, direktīvas un rīcības politiku attiecībā uz Ungārijas valsts pārvaldi un ungāru kopienām ārvalstīs. Ungārijas konstitūcijā minēts, ka Ungārijas Republika izjūt atbildību par ungāru likteni ārvalstīs, veicinās viņu saikni ar Ungāriju, attīstīs viņu kopienu un nostiprinās viņu identitāti	Ministry of Public Administration and Justice, 2013; Kántor, 2014; Constitution of Hungary
Piešķirtais budžets	Nav informācijas	
Politikas efektivitātes vērtējums (1 – pavisam nenozīmīgs, 5 – ļoti nozīmīgs, 9 – grūti pateikt) 1 2 3 4 5	Ungārijas politika ļoti lielu uzmanību pievērš tieši savai diasporai un tās labklājībai ārzemēs. Daudzas aktivitātes un programmas paredzētas tam, lai nodrošinātu vietējo ungāru sūtīšanu uz valstīm, kurās ir Ungārijas diaspora, kā arī ārvalstīs esošo ungāru pārstāvju sūtīšanu uz Ungāriju, lai veicinātu kontaktus ar organizācijām un tuvinātu saikni ar dzimteni	

Politika kultūras un valodas saglabāšanai			
Politika	Ir/Nav/ Daļēji	Politikas būtība/rezultāts	Avoti
Atbalsts diasporas pasākumu organizēšanai	Daļēji	Ungārijai nav visaptverošas nacionālās politikas, lai aicinātu diasporas pārstāvjus atgriezties no Rietumiem. Stipendijas primāri paredzētas Ungārijas minoritāšu kopienām, kuras izveidojušās, mainoties valsts robežām. Tikai pēc 2010. gada Nacionālā asambleja izstrādāja likumu, ar kuru atbalsta diasporu kopienu normatīvus, forumus un programmas. Diasporas pasākumu atbalsta programma, lai uzturētu ungāru valodu un kultūru diasporas kopienās 2016.–2017. gadā: <i>The Kőrösi Csoma Sándor Program</i>	Kovács, 2013; Gazsó, 2016; The Csoma Sándor Program, 2016
Atbalsts valodas apguvei: nedēļas nogales skolas	Ir	Stipendijas vieslektoru līdzdalībai (misijai) nedēļas nogales skolās valodas un tradicionālās kultūras apguvei (aptuveni 100 stipendiātu 2016.–2017. g.). Nedēļas skolas bērniem	Alexander, 2016; Sándor Program, 2016

Atbalsts valodas apguvei, izmantojot tālmācības pieeju	Daļēji	Tālmācības valodas apguves programma ietverta starp citiem tālmācību kursiem (nav ziņu, vai ir valsts atbalsts). Ungāru valodas tālmācības programma (nav ziņu, vai ir valsts atbalsts)	Distance learning portal, 2016; Magyaróra, 2016
Sadarbība ar diasporas jauniešiem	Ir	Stipendiju programma <i>Csoma Sonda</i> , lai nodrošinātu zināšanas, izglītojošas un organizatoriskas aktivitātes ungāru diasporas kopienās nacionālās piederības un valodas prasību saglabāšanai laika posmā no 2016. līdz 2017. gadam	National Policy Secretariat of State (Prime Minister), 2016
Sadarbība ar diasporas organizācijām: iesaiste to lēmumu pieņemšanas procesā	Ir	Likums par dubultpilsonību piešķir iespēju pieteikties pilsonībai (Act XLIV. 2010) un tiesības piedalīties vēlēšanās, atrodoties ārpus Ungārijas (Act CCIII. 2011), sākot ar 2011. gadu	Gazsó, 2016
Sadarbība ar diasporas organizācijām: pieejams valsts finansējums NVO darbības nodrošināšanai	Ir	Dialoga veidošanas iespējas: 2011. gadā dibināta Ungārijas Diasporas padome, izstrādāta Ungārijas atgriešanās (remigrācijas) rīcības politika. Padome rīko ikgadējas tikšanās, lai nodrošinātu savstarpēju dialogu, domu un pieredzes apmaiņu starp valsts un diasporas organizācijām. Diasporas padomes dibināšanas deklarācija (dokuments, pieņemts 17.11.2011.)	Gazsó, 2016
Citi	Ir	Ungāru <i>online</i> radio. Tiek aprakstīti Ungāru kultūras pasākumi, kas notiek diasporā. <i>Julianus Program</i> . Programma izveidota, lai parādītu, ka ungāru vērtības pastāv arī diasporā, un izmantotu diasporu to popularizēšanai pasaulē, īpaši ungāru kopienās, bagātinot ungāru kultūru globālā kontekstā	Duna World radio, 2016; The Csoma Sándor Program, 2016; Nemzeti Register, 2016a

Politika remigrācijas veicināšanai

Dubultpilsonība	Ir	Dubultpilsonība Ungārijā ir atļauta. 2010. gadā tika pieņemts likums, ka pilsonība tiek piešķirta arī tiem ungāriem, kuri dzīvo ārvalstīs. Nav prasīts, lai viņi dzīvotu uz vietas, taču ir jāpierāda ungāru valodas zināšanas	Gulyas, 2010
Ārvalstīs iegūtās izglītības atzīšana	Ir	Ungārijas Ekvivalences un informācijas centrs (<i>Hungarian Equivalence and Information Centre</i>) sadarbībā ar Ungārijas Akadēmiskās informācijas centru (NARIC – <i>National Academic Recognition Information Centres</i>) pielīdzina ārvalstīs iegūtos diplomus Ungārijas izglītības sistēmas standartiem, kas ir maksas pakalpojums	Felvi.hu, 2011
Informācijas un konsultāciju sniegšana jautājumos par personas pārcelšanos uz izcelsmes valsti un uzturēšanos tajā pēc atgriešanās	Daļēji	2011. gadā izveidots Ungāru reģistrs (<i>Nemzeti Regiszter</i>), kas ir interneta lapa tieši ungāru diasporai. Lapā tiek likta informācija par jaunākajām aktualitātēm Ungārijā gan ungāru, gan angļu valodā. Tajā pašā laikā ungāru diasporas pārstāvji un organizācijas var publicēt arī paši savu informāciju par viņu norisēm un jaunumiem	Herner-Kovács, 2014

Atbalsts skolēniem, kas atgriežas un/vai iekļaujas izcelsmes valsts izglītības sistēmā, kā arī šo skolēnu vecākiem	Fonds <i>Bethlen Gábor Fund</i> (2011), kas finansiāli palīdz ungāriem ārvalstīs, atbalstot ungāru izglītības un kultūras iestādes ārvalstīs. Viens no fonda atbalstiem ir organizācija <i>Szülöföldön magyarul</i>, kas finansē ungāru izglītības iestādes ārvalstīs, kurās mācās ungāru bērni. No 2011. gada šis atbalsta fonds finansē arī bērnudārzus. <i>Bethlen Gábor Fund</i> atsevišķos gadījumos ir gatavs atbalstīt arī individuālus gadījumus, ja ģimenēm ir nepieciešama materiāla palīdzība. Fonds <i>Bethlen Gábor Fund</i> uztur arī izglītības metodisko apmeklētāju centru “Ungāru māja” (<i>Magyarság Háza</i>), kas ir reprezentējoša iestāde Ungārijas kopienām ārvalstīs	Kántor, 2014
Citi pasākumi	Kultūras programma <i>Körösi Csoma Sándor Internship</i> (2012), kuras ietvaros ungāru jaunieši dodas vizītēs uz ārvalstīm, apmeklējot diasporas organizācijas un palīdzot viņiem rīkot kultūras pasākumus, valodas apmācības un citas aktivitātes. Jauniešu prakse ilgst 6 mēnešus. <i>Mikes Kelemen</i> programma (2014), kuras ietvaros tiek vākti personīgie Ungārijas mantojumi (fotogrāfijas, grāmatas, audio un vizuālie materiāli) un sūtīti atpakaļ uz Ungāriju, lai tos saglabātu Ungārijas bibliotēkās. <i>Julianus</i> programma (2012), kas izstrādā sarakstu ar Ungārijas mantojumu (ielas, statujas, piemiņas plāksnes par godu ungāriem), ko nodrošina Sekretariāts Ungārijas kopienām ārvalstīs. Saraksts pieejams internetā un var tikt papildināts, nosūtot attēlus un koordinātas jauniem objektiem (interneta saite ar objektiem – https://mapengine.google.com/map/viewer?mid=z3mbci7PDIdA.kV11NcME-jvk). Abi projekti domāti tam, lai Ungārijas diaspora ārvalstīs apzinātos savu saistību ar Ungāriju un stiprinātu ungāru identitāti. <i>ReConnect Hungary</i> programma paredzēta tieši ungāriem, kuri ir 18–28 gadus veci un dzīvo ASV un Kanādā. Tā piedāvā divu nedēļu ceļojumus uz Ungāriju, lai iepazītu tās vēsturi, kultūru un valodu. To organizē Ungārijas Cilvēktiesību fonds. Dalība šajā projektā izmaksā 1500 dolāru, un dalībniekam tiek papildus piešķirta 2500 dolāru stipendija. Programmas īstenošanas rezultātā Ungārija var potenciāli iegūt biznesa partnerus nākotnē – jauniešus, kuri dzīvo ASV vai Kanādā. Viņi var kļūt par sava veida Ungārijas vēstnešiem ārvalstīs un aktīvāk iesaistīties Ungāru diasporas organizācijās. Programma “Bez robežām!” (<i>Határtalanul!</i>), kas dod ungāru studentiem valsts atmaksātu iespēju aizbraukt uz kādu no Ungārijas kopienām, kas dzīvo tuvējās kaimiņvalstīs. Studiju laikā studenti var nodibināt personiskus kontaktus ar kopienu un izprast Ungārijas vienotību pāri valsts robežām. Vienkāršota naturalizācijas procedūra. 2010. gadā Ungārijas parlaments pieņēma grozījumus Ungārijas Pilsonības likumā, ar kuru, lai kļūtu par Ungārijas pilsoni, nav jādzīvo pastāvīgi Ungārijā un nav jākārto eksāmens par ungāru valodas zināšanām, bet ir jāpierāda sava izcelsme. Pateicoties vienkāršotajai procedūrai, pēdējo piecu gadu laikā 920 000 personu ir ieguvušas Ungārijas pilsonību	Herner-Kovács, 2014; ReConnect Hungary, 2016; Kántor, 2014

ALBĀNIJA

Politikas institucionālā organizācija un budžets		
Atbildīgā iestāde Albānijas Iekšlietu ministrija, Albānijas Ārlietu ministrija, Darba, sociālo lietu un vienlīdzīgu iespēju ministrija (<i>Ministry of Labour, Social Affairs and Equal Opportunities</i>)	Ministrijas nosaka noteikumus, kas attiecas uz Albānijas pilsonības iegūšanu. Darba, sociālo lietu un vienlīdzīgu iespēju ministrija koordinē citas institūcijas, kas atbildīgas par Albānijas migrācijas politiku, piemēram, Migrācijas politikas direktorātu, Valsts nodarbinātības dienestu un Valsts sociālo dienestu	Strategy on Reintegration of Returned Albanian citizens 2010–2015, 2010
Politikas plānošanas dokumenti Albānijas pilsonības likums (1998); Reintegrācijas stratēģija Albānijas remigrantiem (<i>Strategy on Reintegration of Returned Albanian citizens 2010–2015</i>); Valsts rīcības plāns par migrāciju (<i>The National Action Plan on Migration, 2005</i>)	Albānijas Pilsonības likumā ir noteikta sadaļa, kas ļauj piešķirt pilsonību etniskajiem albāņiem un viņu pēctečiem ES valstīs un ASV. Stratēģija izstrādāta 2010. gadā, lai palīdzētu Albānijas remigrantiem neatkarīgi no brīvprātīgas vai piespiedu migrācijas integrēties Albānijas sabiedrībā. Integrēšanās tiek veicināta ar palīdzības instrumentu plānošanu, kas nepieciešams konkrētajiem remigrantiem. Albānijas rīcības plāns paredz, kādi pasākumi jāveic Albānijas valdībai, lai reintegrētu Albānijā atgriezušos pilsoņus, piemēram, jāizplata informācija par atgriešanos valstī, jāizveido piemēroti integrācijas mehānismi, jāisteno programmas mazajiem un lielajiem uzņēmējiem, jāveicina darba tirgus attīstība	Filipi et.al. (2013); Strategy on Reintegration of Returned Albanian citizens 2010–2015, 2010
Piešķirtais budžets	Nav informācijas	
Politikas efektivitātes vērtējums (1 – pavisam nenozīmīgs, 5 – ļoti nozīmīgs, 9 – grūti pateikt) 1 2 3 4 5 9	Albānijas remigrācijas politika balstās uz dažādu institūciju savstarpējo sadarbību, lai veicinātu atgriezušos pilsoņu integrāciju valstī. Albānijas politika tiek vairāk realizēta saskaņā ar tās likumdošanu un ar atbildīgo palīdzības iestāžu darbību, nevis īstenojot īpašas programmas. Svarīgākais politikas dokuments ir Albānijas migrācijas stratēģija, kurā apkopotas problemātiskākās jomas un vispārējās idejas, kā palīdzēt remigrantiem	

Politika kultūras un valodas saglabāšanai			
Politika	Ir/Nav/ Daļēji	Politikas būtība/rezultāts	Avoti
Atbalsts valodas apguvei, izmantojot tālmācības pieeju		Pieejamas tālmācības programmas (daļa ir par brīvu) valodas apguvei L1, L2	International Academy of Language Centers (I.A.L.C. Group), 2007
Sadarbība ar diasporas jauniešiem		Nav informācijas	
Nometnes ar diasporas pārstāvju piedalīšanos, go-and-see vizītes		Nav informācijas	

Sadarbība ar diasporas organizācijām: iesaiste to lēmumu pieņemšanas procesā		Kā viena no ārlietu politikas prioritātēm izvirzīta sadarbības veidošana ar albāņu diasporu ("Albāņi pasaulē"), norādot uz apņemšanos atbalstīt albāņu uzturēšanos un izglītību ārzemēs, priekšroku dodot valstīm, kur ir lielākās kopienas. Plānots veidot sadarbības politiku, kurā ietvers arī albāņu valodas un kultūras uzturēšanas un saglabāšanas jautājumus, rūpes par sociālo drošību, iespējas investēt Albānijā pēc Eiropas labākajām praksēm. Diasporas rīcībpolitikas dokumentu šobrīd vēl tikai izstrādā. Izvirzītas šādas darbības jomas: • diasporas un jauniešu iesaiste; • diaspora, kultūra un tūrisms; • diasporas loma investīciju palielināšanā; • diasporas kompetenču pārnese; • studentu apmaiņas/universitāšu tīklošanās; • diaspora un inovācijas; • diasporas iesaiste sociālos, ekonomiskos un politiskos jautājumos un lēmumu pieņemšanā; • diasporas filantropija; • diasporas augsti kvalificētu un izglītotu pārstāvju tīklošanās	Ministria e Punëve të Jashtme - Republika e Shqipërisë, 2016c; Ministria e Punëve të Jashtme - Republika e Shqipërisë, 2016a
Citi	Ir	Terminētas aktivitātes Albānijas tēla (kultūras, tūrisma) popularizēšanai pasaulē, izmantojot mūsdienu tehnoloģijas un dizaina instrumentus. Aktivitātes norise: 27.05.–31.07.2016.	Ministria e Punëve të Jashtme - Republika e Shqipërisë, 2016b

Politika remigrācijas veicināšanai

Dubultpilsonība	Ir	Albānijā ir atļauta dubultpilsonība, nezaudējot Albānijas pilsonību, ja vien to ļauj citas valsts pilsonības iegūšanas noteikumi	Krasniqi, 2013
Ārvalstis iegūtās izglītības atzīšana	Ir	Ar ārvalstīs iegūtas izglītības atzīšanu nodarbojas Albānijas Izglītības un sporta ministrija un tās pakļautībā esošā Augstākās izglītības akreditācijas aģentūra un Akreditācijas padome (<i>Higher Education Accreditation Agency and Council of Accreditation</i>)	Ministria e Arsimit dhe Sportit, 2016
Mentoringa programmas (lai veicinātu zināšanu pārnese starp dažādu nozaru speciālistiem pasaulē un izcelsmes valstī)		Albānijas studentu starptautiskā asociācija <i>AlbStudent</i> 2005. gada vasarā veidojusi prakses programmas studentiem. Albānijas ministrijas, bankas un zinātniskie institūti, piedāvājot praksi, iedvesmo studentus palikt Albānijā un iepazīstina ar tur esošo darba vidi un situāciju. Uz 60 prakses vietām tika saņemti 550 pieteikumi un kā finansējums tika piešķirts 14 000 EUR grants no Vācijas vēstniecības	Chaloff, 2008
Informācijas un konsultāciju sniegšana jautājumos par personas pārcelšanos uz izcelsmes valsti un uzturēšanos tajā pēc atgriešanās	Ir	Albānijas migrācijas biroji (<i>Migration Counters</i>) atrodas 36 Albānijas reģionos. Reģistrēšanās šajos birojos pēc atgriešanās Albānijā ir brīvprātīga un veicama tad, ja indivīds vēlas iegūt konsultāciju vai sociālu palīdzību. Šie biroji novērtē migrantu vajadzības un novirza viņus tālāk uz attiecīgajām iestādēm, piemēram, nodarbinātības, izglītības vai veselības aģentūrām	Filipi et al. (2013)

Augstas kvalifikācijas speciālistu atgriešanās veicināšana		Sorosa fonda projekts 1998–2001 ar 600 tūkstošu dolāru finansējumu. Projekta mērķis bija veicināt kvalificētu albāņu atgriešanos, palielinot algas nevalstiskajā un administratīvajā sektorā. Projekta ietvaros tika subsidēti arī 5000 jauniešu, kuri vēl studēja, lai pēc tam varētu izmantot programmas priekšrocības, uzsākot strādāt	Chaloff, 2008
Citi pasākumi		2012. gadā reintegrācijas stratēģijas ietvaros Albānija sadarbībā ar Starptautisko Migrācijas organizāciju veidoja sadarbības projektu ar Oslo, Romu un Briseļi, lai īstenotu reintegrācijas politiku un migrantu monitorēšanu ārvalstīs, izmantojot vietējo nevalstisko organizāciju palīdzību. Piemēram, pārņemot albāņu ģimenes biznesu ārvalstīs un atbalstot to atgriešanās un integrēšanās laikā Albānijā	International Organization for Migration, 2015

ĪRIJA

Politikas institucionālā organizācija un budžets		
Atbildīgā iestāde Īrijas Diasporas lietu ministrija, Īrijas valdības Ārlietu un tirdzniecības departaments	Diasporas lietu ministrs, pārstāvēt Īrijas valdību, uzņemas diasporas politikas īstenošanu kā atsevišķu sadaļu valdības darba kārtībā. Īrijas valdības Ārlietu un tirdzniecības departamenta uzraudzībā ir Nodaļa Īrijas pilsoņiem ārzemēs	Department of Foreign Affairs and Trade, 2015
Politikas plānošanas dokumenti Īrijas konstitūcija (1937)	Konstitūcijas 2. pants: “Ikvienam, kurš dzimis Īrijā, ieskaitot uz tām piederošajām salām, ir tiesības būt par daļu no Īrijas tautas. Tādas tiesības ir arī tiem, kuri pēc likuma var būt Īrijas pilsoņi. Īrijas nācija lolo tās īpašo radniecību ar cilvēkiem ārvalstīs, kuriem ir īru izcelsme un kuri dalās ar savu kultūras identitāti un mantojumu”	Constitution of Ireland, 1937
Piešķirtais budžets Emigrantu atbalsta programma (<i>Emigrant Support Programme</i>). Laika posmā no 2004. līdz 2014. g. piešķirts finansējums 126 miljonu EUR apmērā; 2015. gada budžetā Īrijas valdība atvēlēja 12 595 miljonus EUR emigrantu un diasporas atbalstam	Emigrantu atbalsta programma (<i>Emigrant Support Programme</i>) piešķir finansējumu brīvprātīgo biedrībām un nevalstiskajām organizācijām ārvalstīs, un tās prioritāte ir migrantu labklājība. No atvēlētajiem 12 595 miljoniem EUR Īrijas valdība 11 595 miljonus EUR piešķir Emigrantu atbalsta programmai un atlikušo 1 miljonu EUR citiem diasporas projektiem un iniciatīvām	Department of Foreign Affairs and Trade, 2015
Politikas efektivitātes vērtējums (1 – pavisam nenožīmīgs, 5 – ļoti nožīmīgs, 9 – grūti pateikt) 1 2 3 4 5 9	Īrijas politika ļoti lielu uzmanību pievērš diasporas labklājībai ārvalstīs, nodrošinot savu pilsoņu tiesību ievērošanu un dzīves kvalitātes līmeņa uzturēšanu ārzemēs. Tā ietver sociālo, juridisko, izglītības, kā arī veselības jomu	

Politika kultūras un valodas saglabāšanai			
Politika	Ir/Nav/ Daļēji	Politikas būtība/rezultāts	Avoti
Atbalsts diasporas pasākumu organizēšanai	Ir	Nacionālos svētkus (Svētā Patrika dienu) izmanto kā īru kultūras popularizēšanas aktivitāti, vienlaikus veicina arī diasporas kopienas saišu stiprināšanu tematiskajos pasākumos. Speciāls finansējums atsevišķu pasākumu līdzfinansēšanai, lai popularizētu GAA spēļu sacensības visā pasaulē (GAA – Gēlu atlētu asociācija, kura pārsvarā organizē tieši īru un gēlu kultūrai raksturīgas sporta spēles)	Department of Foreign Affairs and Trade, 2015
Atbalsts valodas apguvei: nedēļas nogales skolas	Daļēji	Kopš 2014. gada <i>Today's Ireland</i> programma nodrošina īru mediju informācijas pieejamību ASV medijos	Department of Foreign Affairs and Trade, 2015
Atbalsts valodas apguvei, izmantojot tālmācības pieeju	Ir	Īru un ķeltu valodas apguves programmas īsteno dažādās izglītības iestādēs Ziemeļamerikā un Eiropā. Valodas apguves kursus atbalsta organizācija <i>Glór na nGael</i> sadarbībā ar Emigrantu atbalsta programmu (<i>Emigrant Support Programme</i>) kopš 2007. gada. <i>Glór na nGael</i> vada Globālo gēlu (<i>Global Gaeilge</i>) tīklu, kurš starptautiski atbalsta iniciatīvas īru valodas apguvei. Lielāko daļu Emigrantu atbalsta programmas budžeta kopš 2005. gada piešķir NVO <i>Comhaltas Ceoltóirí Éireann</i> , iekļaujot īru valodas un kultūras popularizēšanas aktivitātes	Irish Abroad, 2016

Sadarbība ar diasporas jauniešiem	Ir	Piesaistes Īrijai veidošana pēc absolvēšanas: universitātes, institūcijas un privātās skolas glabā un atjauno absolventu kontaktinformāciju, lai varētu sazināties ar absolventiem pēc pārcelšanās uz citām valstīm	Department of Foreign Affairs and Trade, 2015; Alumni Challenge Fund, 2016
Nometnes ar diasporas pārstāvju piedalīšanos, go-and-see vizītes	Daļēji	Uzsākta Pasaules īru vasaras nometnes organizēšana jauniešiem vecumā no 15 līdz 17 gadiem	Global Irish Summer Camp, 2016
Sadarbība ar diasporas organizācijām: iesaiste to lēmumu pieņemšanas procesā	Daļēji	Ikgadējais goda apbalvojums ģeriem ārzemēs. Apbalvojumu piešķir par lojālu attieksmi un ieguldījumu Īrijas labā, esot ārpus Īrijas. Svētā Patrika dienā organizē arī oficiālas tikšanās ar valsts un diasporas pārstāvjiem, uzņēmējiem un citiem diasporas pārstāvjiem, kuri veido Īrijas tēlu pasaulē	Department of Foreign Affairs and Trade, 2015
Sadarbība ar diasporas organizācijām: pieejams valsts finansējums NVO darbības nodrošināšanai	Ir	Diasporas organizāciju virsorganizācija sarunās ar valdību ir <i>Global Irish Network</i> , kas sadarbojas ar citām nozaru NVO	Global Irish Network, 2016
Cits	Ir	Diaspora pati izveidojusi un uztur dažādus drukātos preses izdevumus, radio un televīzijas programmas. Akadēmiskais žurnāls <i>Irish Study Journal</i> . Interneta iepazīšanās portāls īru kopienas mājaslapā	Irish Abroad, 2016; Irish Studies Review, 2016

Politika remigrācijas veicināšanai

Dubultpilsonība	Ir	Dubultpilsonība Īrijā ir atļauta	Citizens Information, 2016
Ārvalstīs iegūtās izglītības atzīšana	Ir	Ārzemēs iegūto izglītību un kvalifikāciju atzīst Akadēmiskās informācijas centrs Īrijā (ENIC/NARIC (<i>European Network of Information Centres</i> / <i>National Academic Recognition Information Centres</i>))	Quality and Qualifications Ireland, 2016
Biznesa saiknes ar diasporu veidošana un uzturēšana	Ir	Īrijas diasporai ir daudz arī dažādu privātu iniciatīvu ekonomiskās sadarbības veidošanai. Dažas no tām: Īrijas Jauno līderu biedrība apvieno jaunos profesionāļus, lai viņiem būtu iespēja tikloties un atbalstīt labdarības/filantropu darbu. Jauno līderu biedrība nodrošina forumu jaunajiem filantropiem, cieši sadarbojoties ar Īrijas starptautiskajiem fondiem un svarīgiem biznesa un pilsoniskajiem līderiem, kas atbalsta organizāciju. Īrijas Jauno līderu biedrībai ir 3 galvenie mērķi: (1) Attīstīt valstī labdarības kultūru, iesaistot līderu programmā jauniešus, veicinot kontaktus ar Īrijas diasporu, sniedzot informāciju par atbalstītām programmām un ziedojumiem. (2) Atbalstīt inovatīvas idejas bezpeļņas sektorā, sniedzot finansiālu atbalstu, daloties pieredzē un zināšanās, sniedzot plašākus kontaktus, iepazīstinot ar līderu programmas dalībniekiem un plašākām finansiālā atbalsta iespējām. (3) Nodrošināt ilgtspējīgu un inovatīvu bezpeļņas sektoru, atbalstot revolucionāras idejas interesējošajās jomās, daloties praksē, identificējot projektus, kam ir attīstības potenciāls nākotnē.	The Ireland Funds (2014); The Irish Technology Leadership Group, 2016

		Īrijas Jauno līderu biedrība sadarbojas ar Īrijas starptautiskajiem fondiem. Īrijas starptautiskie fondi (1976) ir labdarības/filantropu tīkls, kas atbalsta projektus visā pasaulē. Viņu misija ir būt lielākajam Īrijas atbalstītāju tīklam, kas atbalsta programmas, kuru darbība saistīta ar mieru un izlīgumu, mākslu un kultūru, izglītību un sabiedrības attīstību. Kopš to dibināšanas Īrijas starptautiskie fondi darbojas 12 dažādās pasaules valstīs, ir savākuši 5 miljonus dolāru ziedojumus, lai atbalstītu kopumā 300 organizācijas. Īrijas tehnoloģiju līderu grupa, ko dibinājis Džons Hārtnets (<i>John Hartnett</i>), darbojas, lai nodrošinātu Īriju kā stratēģisku mērķi ar ASV tehnoloģisko uzņēmumu investīcijām, lai atbalstītu Īrijas tehnoloģiju kompāniju globālo izaugsmi un attīstību. Tā ir bezpeļņas organizācija, kas bāzējas Silīcija ielejā (<i>Silicon Valley</i>) un dibināta 2007. gadā, domāta tehnoloģiju līderiem ar īru vai īru-amerikāņu izcelsmi. Īrijas tehnoloģiju līderu grupa ir Īrijas <i>start-up</i> un tādu mazo uzņēmumu tīkla organizācija, kuri vēlētos piesaistīt partnerus un finansējumu no ASV. Īrijas tehnoloģiju līderu grupā ir 1500 biedru, un tā organizē vizītes, seminārus un inovāciju balvu ceremonijas. 2009. gada jūlijā Īrijas tehnoloģiju līderu grupa parakstīja transatlantisku līgumu ar Trinitijas koledžu (<i>Trinity College Dublin</i>) un Universitātes koledžu (<i>University College Dublin</i>), lai radītu jaunas uzņēmējdarbības un inovāciju iespējas Īrijas uzņēmumiem. Viens no mērķiem ir veidot riska fondu tiem uzņēmumiem, kuri darbojas šo koledžu pētniecības centrā. Riska fonds paredzēts arī tam, lai potenciālie investori ar atbalstu no Īrijas valdības var ieguldīt savu naudu jaunajos uzņēmumos, kam, iespējams, nepieciešamas investīcijas	
Mentoringa programmas (lai veicinātu zināšanu pārnesi starp dažādu nozaru speciālistiem pasaulē un izcelsmes valstī)	Ir	Biznesa tīklu veidošana ar tiešsaistes programmas <i>Irish Executive Mentoring Program</i> palīdzību, kurā cilvēki ar īru izcelsmi dalās savā pieredzē par uzņēmumu veidošanu un uzturēšanu, lai varētu atpazīt biznesa talantus diasporā	Department of Foreign Affairs and Trade, 2015
Informācijas un konsultāciju sniegšana jautājumos par personas pārcelšanos uz izcelsmes valsti un uzturēšanos tajā pēc atgriešanās	Ir	Emigrantu atbalsta programma finansē organizācijas un rīko konsultācijas par migrācijas procesiem, vīzām, kā arī sniedz praktisku atbalstu. Īrijas Diasporas lietu ministrija darbojas kā galvenais konsultāciju centrs, nodrošinot migrantiem daudzveidīgu informāciju par darba tirgu Īrijā, izglītību un attīstības iespējām remigrantiem atgriežoties. Informācija tiek nodota Īrijas kopienām starptautiskā mērogā, izmantojot internetu	Department of Foreign Affairs and Trade, 2015
Viena iestāde, kas sniedz konsultācijas un informāciju tiem, kas vēlētos atgriezties izcelsmes valstī	Ir	Īrijas Diasporas lietu ministrija veido jaunu Starpresoru komiteju īriem ārvalstīs (<i>Interdepartmental Committee on the Irish Abroad</i>). Tajā tiek iesaistīti konsultanti un Īrijas vēstniecības ārvalstīs, lai varētu uzturēt komunikāciju ar īru kopienām un uzzināt diasporas un remigrantu vajadzības pirms atgriešanās mājās	Department of Foreign Affairs and Trade, 2015

Valodas apmācība remigrantiem	Daļēji	Tiek atbalstītas kultūras iepazīšanas un valodas apmācību iniciatīvas, piedāvājot diasporas kopienām ārvalstīs (Lielbritānijā, ASV, Austrālijā) apgūt īru valodu, ko sponsorē Emigrantu atbalsta programma	Department of Foreign Affairs and Trade, 2015
Atbalsts skolēniem, kas atgriežas un/vai iekļaujas izcelsmes valsts izglītības sistēmā, kā arī šo skolēnu vecākiem	Daļēji	Izglītības programma <i>Fréamhacha</i> emigrantu bērniem piedāvā divu nedēļu programmu, kuras laikā viņi dodas uz Īriju un iepazīst savu izcelsmes valsti, kultūru un valodu (programma pagaidām ir pieejama tikai ASV)	Department of Foreign Affairs and Trade, 2015
Materiāls atbalsts remigrantiem, kas atgriežas		<i>Safe Home</i> organizācija, kas piedāvā konsultācijas, palīdzību un mājokļu nodrošinājumu vecākās paaudzes Īrijas emigrantiem, kuri ir nesen atgriezušies Īrijā vai vēlētos tajā atgriezties	Department of Foreign Affairs and Trade, 2015
Citi pasākumi		Īrijas Padome cietumniekiem ārvalstīs un Īrijas kapelāni Lielbritānijā sniedz atbalstu Īrijas pilsoņiem, kuri atrodas ieslodzījuma vietās ārvalstīs, kā arī pārrauga viņu tiesību ievērošanu. Emigrantu atbalsta programmas iniciatīvas <i>Ireland Reaching Out (Ireland XO)</i> mērķis ir apzināt tos īrus, kuri ir ārvalstīs, un sameklēt viņu pēctečus un aizbraukušos radniekus, lai aicinātu viņus pievienoties Īrijas kopienai un iepazīt savas saknes	Department of Foreign Affairs and Trade, 2015

TURCIJA

Politikas institucionālā organizācija un budžets		
Atbildīgā iestāde Turcijas Ārlietu ministrija, Turcijas Darba un sociālās drošības ministrija, Ārlietu un ārvalstīs esošā darbaspēka ģenerāldirektorāts (1967), Ārvalstīs esošo turku un ar to saistīto sabiedrību prezidentūra (2010), Turcijas Reliģisko lietu direktorāts (1924)	Par Turcijas diasporas integrācijas procesiem saistībā ar izglītību, kultūru, nodarbinātību un politisko līdzdalību atbild Ārlietu ministrija. Turcijas Darba un sociālās drošības ministrija atbild par Turcijas viesstrādniekiem, kas dzīvo ārvalstīs, un sociālās drošības nodrošinājumu, kas aizsargā viņu tiesības. Darba un sociālās drošības ministrija sadarbībā ar Sociālās drošības aģentūru aizstāv ārzemēs strādājošo turku tiesības un intereses. Ministrijas pakļautībā ir Ārlietu un ārvalstīs esošā darbaspēka ģenerāldirektorāts. Ārlietu un ārvalstīs esošā darbaspēka ģenerāldirektorātam ir divi departamenti: (1) Pakalpojumu departaments Turcijas pilsoņiem ārzemēs un (2) Starptautisko attiecību departaments. Ārvalstīs esošo turku un ar to saistīto sabiedrību prezidentūrai ir trīs departamenti: (1) departaments Turcijas pilsoņiem, kas dzīvo ārzemēs, (2) departaments kultūras un sociālajām attiecībām un (3) departaments Turcijas valsts stipendijām, kas piešķir finansējumu akadēmiskās izglītības iegūšanai Turcijā. Nozīmīga politikas daļa ir sadarbība ar diasporu ārzemēs un tur esošajām turku nevalstiskajām organizācijām. Turcijas Reliģisko lietu direktorāts palīdz turku kopienām ārvalstīs uzturēt mošejas, veidot reliģisko dzīvi, sniegt reliģisku izglītību un nodrošināt sociālās un kultūras aktivitātes	Ökte, 2014; Bilgili & Siegel, 2010
Politikas plānošanas dokumenti Turcijas konstitūcija (1982)	62. pants “Valsts veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu ģimenes vienotību, izglītību bērniem, kultūras vajadzības un sociālo drošību Turcijas pilsoņiem, kuri strādā ārzemēs, aizsargātu viņu saikni ar dzimteni un palīdzētu viņiem atgriezties mājās.”	Constitution of the Republic of Turkey, 1982
Piešķirtais budžets Ārvalstīs esošo turku un ar to saistīto sabiedrību prezidentūras budžets 10 miljoni EUR (2014)	Ārvalstīs esošo turku un ar to saistīto sabiedrību prezidentūras budžets 10 miljoni EUR (2014) tiek izmantots arī ārzemēs esošo Turcijas diasporas nevalstisko organizāciju atbalstam, lai veicinātu pilsoniskās sabiedrības aktivitātes iespējas un izglītību	Ökte, 2014
Politikas efektivitātes vērtējums (1 – pavisam nenozīmīgs, 5 – ļoti nozīmīgs, 9 – grūti pateikt) 1 2 3 4 5 9	Turcijas remigrācijas politika īpašu uzmanību pievērš sadarbībai un atbalsta sniegšanai diasporai ārvalstīs. Valstī pastāv vairākas iestādes, kas atbild par šīs sadarbības un komunikācijas uzturēšanu, kā arī dažādu juridisku, sociālu un kultūras jautājumu risināšanu pilsoņiem ārzemēs	Constitution of the Republic of Turkey, 1982

Politika kultūras un valodas saglabāšanai			
Politika	Ir/Nav/Daļēji	Politikas būtība/rezultāts	Avoti
Atbalsts diasporas pasākumu organizēšanai		Nav informācijas	
Atbalsts valodas apguvei: nedēļas nogales skolas		Atbalstīs centienus popularizēt turku valodas lietojumu un reputāciju pasaulē	Republic of Turkey Ministry of Development, 2014

Atbalsts valodas apguvei, izmantojot tālmācības pieeju		Spēles par Turciju turku valodā internetā. Tiks izstrādāti nosacījumi nacionālās piederības iegūšanai. Izglītības apguves un prakses programmas tiks pielāgotas nosacījumiem un nacionālajiem izglītības standartiem. Tiks izveidota un pilnveidota dokumentu, kas iegūti ārpus Turcijas un apliecina izglītību, pielīdzināšanas sistēma, kā arī veicināta Turcijas izglītības dokumentu starptautiska atpazīstamība. E-skola – trūkst informācijas, kā tā darbojas	General Directorate of Migration, 2014; Republic of Turkey Ministry of Development, 2014
Sadarbība ar diasporas jauniešiem		Stipendiju piedāvājumi	Aydın, 2016
Sadarbība ar diasporas organizācijām: iesaiste to lēmumu pieņemšanas procesā		E-pakalpojumi (<i>e-State, E-Residence, E-Visa</i>). Migrācijas televīzija, radio (šobrīd nedarbojas)	General Directorate of Migration, 2014
Citi		Informācija lielākoties pieejama nevis par remigrāciju, bet par migrāciju	

Politika remigrācijas veicināšanai

Dubultpilsonība	Ir	Turcijā ir atļauta dubultpilsonība. Ja Turcijas pilsonim ir nācies atteikties no savas pilsonības valstī, kas neatļauj dubultpilsonību, bijušajam Turcijas pilsonim tiek piešķirta Zilā karte (<i>Mavi Kart</i>), kas ļauj saglabāt pilsoņa tiesības Turcijā, izņemot iespēju piedalīties vēlēšanās	Ökte, 2014
Ārvalstīs iegūtās izglītības atzīšana	Ir	Ārzemēs iegūto izglītību un kvalifikāciju, atzīst Turcijas Augstākās izglītības padome sadarbībā ar Akadēmiskās informācijas centru – NARIC (<i>National Academic Recognition Information Centres in the European Union</i>) un ENIC (<i>European Network of Information Centres in the European Region</i>)	Council of Higher Education International Relations Unit, 2016
Viena iestāde, kas sniedz konsultācijas un informāciju tiem, kas vēlētos atgriezties izcelsmes valstī	Ir	2001. gadā dibinātais Dzimtenes konsultāciju birojs (<i>Yurt-Danis Burosu</i>). Paredzēts Turcijas pilsoņiem, kuri atrodas ārzemēs vai plāno atgriezties Turcijā. Birojā strādā darbinieki ar dažādu svešvalodu zināšanām un palīdz Turcijas pilsoņiem kārtot juridiskus jautājumus attiecīgajā valstī, kurā viņi uzturas. Palīdz kārtot dokumentus. Konsultāciju padome pilsoņiem, kuri dzīvo ārzemēs (<i>Yurtdisinda Yasayan atandaslar Danisma Kurulu – Consultancy Board for Citizens Living Abroad</i>) (CBCLA) (1998). Padomes priekšsēdētāji tiek izvēlēti no ievēlētās partijas, un tajā ir iesaistīti arī pārstāvji no Turcijas kopienām ārvalstīs. Valde sniedz konsultācijas un nosaka migrantu vajadzības ārvalstīs vai tiem atgriežoties. Kopumā valdes uzdevums ir nodrošināt ārzemēs esošo pilsoņu kontaktu ar Turcijas organizācijām un institūcijām	Bilgili & Siegel, 2010

Augstas kvalifikācijas speciālistu atgriešanās veicināšana	Daļēji	Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programma (UNDP) emigrējušu pilsoņu zināšanu apmaiņai (<i>Transfer of Knowledge through Expatriate Nationals</i> – TOKTEN). Balstīta uz īstermiņa brīvprātīgo konsultāciju no 3 nedēļām līdz 6 mēnešiem. Uzsākta 1977. gadā Turcijā, orientējoties uz zinātniekiem, tehnoloģiju ekspertiem un vadītājiem, kam ir turku izcelsme un kas dzīvo ārzemēs. Programma ļauj speciālistiem atgriezties dzimtenē un nodot savas zināšanas profesionāļiem, kuri dzīvo uz vietas	Rannveig Agunias, D. and Newland, K., 2012
Atbalsts skolēniem, kas atgriežas un/vai iekļaujas izcelsmes valsts izglītības sistēmā, kā arī šo skolēnu vecākiem	Daļēji	2012. gadā izveidotā programma “Turcijas stipendijas” (<i>The Türkiye Scholarships</i>), kas piešķir stipendiju jauniešiem, lai iegūtu augstāko izglītību Turcijā. Programmā netiek prasīta finansējuma atmaksa	Öktem, 2014
Citi pasākumi		Turcijas Centrālā banka piedāvā migrantiem uzturēt divus bankas kontus. Vienlaikus var sūtīt naudu uz mājām savām ģimenēm, kā arī veidot personīgos uzkrājumus un investīcijas Turcijā	Bilgili & Siegel, 2010

IZRAĒLA

Politikas institucionālā organizācija un budžets		
Atbildīgā iestāde The Ministry of Aliyah and Immigrant Absorption (1948)	Ministrija ar blakus institūciju atbild par plašu jomu saistībā ar dažādas palīdzības sniegšanu migrantiem. Finansiāla palīdzība, uzņēmējdarbības atbalstišana, kultūras un izglītības attīstīšana un programmu veidošana, iekļaušana darba tirgū, izglītības veicināšana un atbalsts studentiem, mājokļa nodrošināšanas jautājumi, integrācija, sociālā labklājība, migrantu konsultēšana, sadarbības un komunikācijas nostiprināšana ar diasporu un ebrejiem ārvalstīs	Ministry of Aliyah and Immigrant Absorption, 2016
Politikas plānošanas dokumenti Izraēlas pilsonības likums (1952)	Šajā likumā ietilpst Atgriešanās likums (<i>Law of Return</i> , 1970), kas ļauj ebrejiem atgriezties Izraēlā un iegūt tādas pašas tiesības, kādas ir Izraēlas pilsoņiem (arī tad, ja nav iegūts pilsoņa statuss). Ja indivīds vēlas, ir atļauts pieteikties arī pilsonībai. Atgriešanās likums ir paredzēts, lai ebreju pēctečiem ir iespēja atgriezties dzimtenē, iegūstot atļauju uzturēties Izraēlā pastāvīgi	Nationality Law, 1952
Piešķirtais budžets <i>Taglit-Birthright Israel</i> (2000); Fondu programma <i>Yozma</i> (1993)	Kopš programmas īstenošanas organizācija <i>Taglit-Birthright Israel</i> finansējusi izglītojošos braucienus 400 miljonu dolāru apmērā. Fondu programmas <i>Yozma</i> kopējais riska kapitāla daudzums kopš to īstenošanas ir bijis 80 fondī, un to kopējais kapitāls sasniedz 10 miljardus dolāru	Aikins, & White, 2011
Politikas efektivitātes vērtējums (1 – pavisam nenozīmīgs, 5 – ļoti nozīmīgs, 9 – grūti pateikt) 1 2 3 4 5 9	Izraēlas remigrācijas politika orientējas uz uzņēmējdarbības un investīciju piesaisti. Svarīga ir arī uz ārvalstu ebreju tuvināšana Izraēlai un tās kultūrai. Politikas mērķauditorija ir galvenokārt jaunākās paaudzes ebreji vecumā līdz 30 gadiem	

Politika kultūras un valodas saglabāšanai			
Politika	Ir/Nav/ Daļēji	Politikas būtība/rezultāts	Avoti
Atbalsts diasporas pasākumu organizēšanai	Daļēji	Atbalsta pakalpojumi visā pasaulē, lai jēgpilni un dažādi stiprinātu saikni starp ebreju kopienām un Izraēlu. Diasporas organizācijas <i>Mosaic United</i> budžetu veido Izraēlas līdzfinansējums (aptuveni trešdaļu) un ziedojumi	Mosaic United, 2016
Atbalsts valodas apguvei, izmantojot tālmācības pieeju	Ir	Privāti uzņēmumi, kuri piedāvā apgūt ebreju valodu tiešsaistē un tālmācības formās: <i>MyJewishlearning</i> , <i>Eteacher</i> . Koledžas un institūti, kas nodrošina valodas apguvi dažādām mērķgrupām un dažādās formās: <i>Hebrew College</i> (http://www.hebrewcollege.edu/partners), <i>The Hebrew Institute of Jerusalem</i> (http://languages.huji.ac.il/)	Jewish Language Research Website, 2016; My Jewish Learning, 2016; E-Teacher Hebrew, 2016
Sadarbība ar diasporas jauniešiem	Ir	Studentu atbalsta programma <i>Jewish identity and the bond with Israel</i> lielākoties izplatīta ASV. Izraēlas valdība sadarbībā ar Ebreju studentu apvienību atbalsta ar investīcijām studentus visā pasaulē. Jauniešu atbalsta programma <i>Young adults</i> (22–35 gadus veciem jauniešiem) piedāvā inovatīvas pieejas integrācijai darba tirgū, profesionālās un personības izaugsmes konsultācijas	i24news 2016; Mosaic United, 2016; Chabad. edu Staff, 2016

Nometnes ar diasporas pārstāvju piedalīšanos, go-and-see vizītes	Ir	Projekta <i>Com.unity</i> lideri pārstāv Izraēlu tikšanās reizēs ar diasporas kopienām, lai uzzinātu par diasporas pārstāvju lielākajiem izaicinājumiem un grūtībām. Vasaras nometņu rīkošana, lai veicinātu ebreju jauniešu piesaisti ebreju kultūrai un Izraēlai. Brīvdienu braucieni uz Izraēlu pusaudžiem, lai iepazīstinātu ar Izraēlas kultūru. <i>Momentum</i> programmas paredzētās izmaksas vienam programmas dalībniekam – 2900 ASV dolāru, kas sedz 8 dienu ceļojuma izmaksas. Programmas <i>Momentum</i> dalībnieki 2015. gadā: 1876 sievietes no 34 valstīm. Ir atsevišķi ceļojumi arī vīriešiem	Israel Ministry of Diaspora Affairs, 2016; Mosaic United, 2016; Momentum 2015 Annual Report, 2016
Sadarbība ar diasporas organizācijām: iesaiste to lēmumu pieņemšanas procesā	Daļēji	Tikšanās tiešsaistē (diskusijas, prāta vētras u.tml.) starp diasporas pārstāvjiem un valsts amatpersonām, lai apspriestu iespējamās sadarbības formas	Borschel-Dan, 2014
Sadarbība ar diasporas organizācijām: pieejams valsts finansējums NVO darbības nodrošināšanai	Ir	Valdība finansiāli atbalsta, izmantojot starptautisku ebreju organizāciju <i>Mosaic United</i>. Programmas <i>Momentum</i> divu gadu budžeta pārskats	Mosaic United, 2016; Momentum 2015 Annual Report, 2016
Citi	Ir	Ir atsevišķs diasporas jautājumu ministrs. Diasporas ministrijas misija ir stiprināt ebreju kopienas. Lai īstenotu misiju, 2013. gadā izveidoja organizāciju <i>Jewish Women's Renaissance Project</i> par prioritāro mērķauditoriju, ko aizsniemt diasporās, izvirzot ebreju sievietes mātes. Programma <i>Momentum</i> atbalsta jauno ebreju māmiņu izglītojošos ceļojumus uz Izraēlu. Atbalsta programmas grūtībās, kara apstākļos nonākušajām ebreju diasporas kopienām (Ukrainā): <i>Masa.Israel Journey; Taglit- Birthright Israel</i>. NVO organizāciju Facebook vietnes	Governments of Israel, 2016; Jewish Women's Renaissance Project, 2016

Politika remigrācijas veicināšanai

Dubultpilsonība	Ir	Izraēlā ir atļauta dubultpilsonība	Henderson, 2014
Ārvalstīs iegūtās izglītības atzīšana	Ir	Ar jautājumiem, kas saistīti ar izglītības līmeņu noteikšanu, nodarbojas Izraēlas Izglītības ministrija (<i>Misrad Hachinuch</i>), taču atkarībā no tā, kā vēlas izmantot iegūto izglītību, tiek piedāvāti trīs izvērtēšanas līmeņi. (1) Akadēmiskiem nolūkiem ārvalstīs iegūtais diploms jāiesniedz tajā augstākās izglītības iestādē, kurā plānots studēt. Attiecīgā universitāte vai augstskola izvērtē iegūto izglītību un pielīdzina Izraēlas izglītības sistēmas standartiem. (2) Lai iegūtu vietējo kvalifikāciju vai licenci, diploms un saistītie dokumenti ir jāiesniedz attiecīgajai institūcijai, kas izsniedz konkrētas jomas licences un norāda kvalifikāciju. Piemēram, ārsta licenci izsniedz Veselības ministrija u.tml.	Nefesh B'Nefesh, 2016

		(3) Ja indivīds strādā Izraēlas valsts sektorā un viņa iegūtā izglītība var mainīt viņa algas lielumu, diploms ir jāiesniedz izvērtēšanai Ārvalstu zinātnisko grādu novērtēšanas filiālei (<i>Foreign Degree Evaluation Branch</i>), kas izsniedz sertifikātu, norādot ieguvēja vārdu, uzvārdu, grāda iegūšanas datumu, universitāti, valsti, akadēmiskā grāda līmeni un jomu. Šis sertifikāts ir derīgs tikai ar algu saistītos jautājumos un neder kā apstiprinājums akadēmiskam līmenim	
Biznesa saiknes ar diasporu veidošana un uzturēšana	Ir	Fondu programma <i>Yozma</i>, kas sadarbojas ar ārzemju investoriem. Programmā ir 10 dažādu fondu kopums, un katrs no tiem ir bijis 20–25 miljonu dolāru apmērā. Ārvalstu investoriem tiek dota iespēja nopirkt valdības akcijas par piecu gadu periodu vai ieguldīt tiešā veidā. Šis projekts tiek uzskatīts par veiksmīgu, jo 9 no 10 fondiem guva iespēju izpirkt valdības akcijas, kā arī pati programma <i>Yozma</i> bija spējīga ieguldīt 15 tiešajās investīcijās. Sadarbības fonds BIRD (<i>Israel/US Industrial Research and Development Foundation</i>) radīts 1979. gadā. Izraēlas parlaments un ASV Kongress katrs ieguldīja 65 miljonus dolāru, lai investētu Izraēlas tehnoloģiju kompānijās. Kopumā vairāk nekā 100 miljonu dolāru investēti 393 projektos, kas atmaksājās 3 miljardos dolāru	Aikins, & White, 2011
Viena iestāde, kas sniedz konsultācijas un informāciju tiem, kas vēlētos atgriezties izcelsmes valstī	Ir	<i>The Ministry of Aliyah and Immigrant Absorption</i> ar plašu darbības spektru. Sākot ar finansiālas un sociālas palīdzības sniegšanu, kultūras un izglītības jomas attīstīšanu un beidzot ar mājokļu politikas un ar uzņēmējdarbību saistītiem jautājumiem	Ministry of Aliyah and Immigrant Absorption, 2016
Citi pasākumi		Programma <i>Taglit-Birthright Israel</i>, kas izveidota 2000. gadā. Programma aicina ebreju jauniešus vecumā no 18 līdz 26 gadiem doties 10 dienu ceļojumā uz Izraēlu, lai mācītos par tās kultūru, tradīcijām un vēsturi (ceļojuma izdevumi tiek atmaksāti). Kopš programmas sākuma tajā ir piedalījušies 260 tūkstoši jauniešu. Programma palīdz jauniešiem izjust ciešāku saikni ar Izraēlu. MASA – starptautiska programma, kas iesaista diasporas studentus. Izraēlas programma, kas ik gadu aicina 9000 ebreju vecumā no 18 līdz 30 gadiem studēt 1 gadu Izraēlā. Tā piedāvā arī brīvprātīgo programmas un prakses iespējas. Programmu ilgums ir 5–12 mēneši. Galvenie MASA dalībnieki ir Izraēlas valdība un ebreju kopienas ārvalstīs, kā arī ar tām kopā esošie sadarbības partneri	Aikins, & White, 2011

KAZAHSTĀNA

Politikas institucionālā organizācija un budžets		
Atbildīgā iestāde Pasaules kazaku asociācija (<i>World Association of Kazakhs</i>), Kazahstānas Republikas Iekšlietu ministrija, Kazahstānas Ārlietu ministrija	Asociācija koordinē Kazahstānas kopienas pasaulē. Tā pēta vēsturiskos, kultūras un valodas jautājumus. Sniedz informāciju par aktualitātēm Kazahstānā un lietām, kas attiecas uz diasporu. Kazahstānas Republikas Iekšlietu ministrija nodarbojas ar imigrantu reģistrēšanu, pārraudzību un nelegālas migrācijas novēršanu. Kazahstānas Ārlietu ministrija nodarbojas ar pilsonības anulēšanas un izsniegšanas jautājumiem, kā arī informē imigrantus, kuri vēlas atgriezties Kazahstānā, par ieceļošanas, uzņemšanas un uzturēšanās nosacījumiem valstī	International Center for Migration Policy Development, 2015
Politikas plānošanas dokumenti <i>A State Program of Support for Compatriots Living Abroad, 2005–2007</i> (2005); Kazahstānas migrācijas likums (2011)	Dokuments paredzēts, lai izveidotu valsts sistēmu, sociālo, ekonomisko, tiesisko aizsardzību un atbalstu tautiešiem, kuri dzīvo ārzemēs. Kazahstānas prezidents bija noteicis vairākus galvenos stratēģijas mērķus: 1) uzlabot tiesisko atbalstu ārzemēs dzīvojošajiem kazahiem; 2) veidot intensīvus ekonomiskos kontaktus ar ārvalstīs esošajiem kazahiem; 3) veidot regulāras kultūras-humānās attiecības ar tiem; 4) nodrošināt viņus ar informācijas atbalstu; 5) nodrošināt apstākļus mācībām Kazahstānas izglītības iestādēs un 6) palīdzēt nostiprināt Kazahstānas diasporu. Kazahstāna izstrādājusi kvotu sistēmu, kas pēc iepriekš noteiktām kategorijām nosaka, kuriem migrantiem tiek piešķirts finansiāls atbalsts. Kategorijas: (1) cilvēki ar izglītību, pieredzi un kvalifikāciju noteiktā jomā; (2) ģimenes ar bērniem; (3) jaunieši, kuri var studēt augstākās izglītības iestādēs; un (4) imigranti no valstīm, kurās ir nestabila politiskā, sociālā un ekonomiskā situācija	Mendikulova, 2014; Natsuko, 2013
Piešķirtais budžets	Nav informācijas	
Politikas efektivitātes vērtējums (1 – pavisam nenožīmīgs, 5 – ļoti nozīmīgs, 9 – grūti pateikt) 1 2 3 4 5 9	Kazahstānas politika ir vērsta uz sociālas un ekonomiskas palīdzības sniegšanu tiem, kuri vēlas atgriezties dzimtenē. Izstrādājot valsts kvotu sistēmu, Kazahstāna kontrolē migrācijas plūsmu, lai ar remigrantu atgriešanos varētu uzlabot arī valsts vispārējo migrācijas, darba tirgus, ekonomisko un sociālo situāciju	

Politika kultūras un valodas saglabāšanai			
Aktivitāte	Ir/Nav/Daļēji	Apraksts	Avoti
Atbalsts diasporas pasākumu organizēšanai		Kazahi ir viena no lielākajām diasporas grupām Ķīnā, kur līdzās literatūrai ķīniešu valodā izdod literatūru arī diasporas grupu valodās. Izglītības un sociālās aktivitātes lielākoties notiek diasporas mītnes zemē, aktualizējot jautājumus par diasporas integrāciju, nevis remigrāciju uz izcelsmes valsti	Капкызы, 2008; Посольство Республики Казахстан в Федеративной Республике Германия, 2016
Atbalsts valodas apguvei: nedēļas nogales skolas		Diasporas kopienas sadarbībā ar vēstniecībām organizē valodas apguves kursus	Пименов, 2016.
Atbalsts valodas apguvei, izmantojot tālmācības pieeju		Kazahu valodas apguves programma sadarbības veidošanai ar Eiropas valstīm, t.sk. Latviju	Смагулов, 2008

Sadarbība ar diasporas organizācijām: iesaiste to lēmumu pieņemšanas procesā		Politikas stratēģijas plānā diasporas jautājumi netiek izcelti. Publiski nav pieejama informācija par sadarbību ar diasporu	Министерство иностранных дел Республики Казахстан, 2014
Citi		Londonas kazahu kopiena cenšas klusi integrēties, vienlaikus saglabājot savu nacionālās kultūras piederību un tai raksturīgās izpausmes	NUR.KZ, 2012

Politika remigrācijas veicināšanai

Dubultpilsonība	Nav	Dubultpilsonība Kazahstānā nav atļauta (Kazahstānas konstitūcijas 10. nodaļa)	Constitution of the Republic of Kazakhstan, 1995
Ārvalstīs iegūtās izglītības atzīšana	Ir	Par to ir atbildīga Kazahstānas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas Izglītības un zinātnes kontroles komiteja (<i>The Education and Science Control Committee of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan</i>) un Nacionālais akreditācijas centrs (<i>ENIC-Kazakhstan</i>), un tas ir maksas pakalpojums	Bolonga process and Academic mobility center, 2016
Informācijas un konsultāciju sniegšana jautājumos par personas pārcelšanos uz izcelsmes valsti un uzturēšanos tajā pēc atgriešanās	Ir	Kazahstānas Republikas Iekšlietu ministrija un Kazahstānas Ārlietu ministrija ir galvenie informācijas sniedzēji sociālajos, juridiskajos un ekonomikas jautājumos, kas saistīti ar atgriešanos Kazahstānā. Ministrijas atbild par valsts piešķirto kvotu sadalīšanu starp remigrantiem un pilsonības jautājumu kārtošānu	International Center for Migration Policy Development, 2015
Augstas kvalifikācijas speciālistu atgriešanās veicināšana	Daļēji	2008. gada programma <i>Nurly Kosh (Bright Move)</i> Kazahstānas etniskajiem migrantiem, kā arī bijušajiem pilsoņiem, kuriem ir noteikts izglītības un profesionālās pieredzes līmenis. Programma paredzēta tādu problēmu risināšanai, kuras saistītas ar nodarbinātību un mājokļiem un ar kurām saskaras remigranti, atgriežoties Kazahstānā. Kazahstānas reģionos tika izveidoti vairāki Adaptācijas un integrācijas centri (<i>Centres for adaptation and integration of oralmans</i>), kas palīdz remigrantiem nodrošināt pagaidu mājokļus un sniedz dažāda veida palīdzību migrantu ģimenēm, kuras atgriežas valstī	Natsuko, 2013; International Center for Migration Policy Development, 2015
Atbalsts skolēniem, kas atgriežas un/vai iekļaujas izcelsmes valsts izglītības sistēmā, kā arī šo skolēnu vecākiem	Daļēji	Atbalsts studentiem: Kazahstānā tiek īstenota kampaņa, kas aicina studentus studēt Kazahstānā. 2005. gadā Pasaules kazaku asociācija izveidoja Studentu centru, lai apspriestu jautājumus par Kazahstānas diasporas studentu mācību un dzīvošanas apstākļiem	Mendikulova, 2014
Materiāls atbalsts, remigrantiem atgriežoties	Ir	Sociālā pakalpojumu kopums <i>Oralmandal</i> , kura uzdevums ir mudināt remigrantus atgriezties Kazahstānā. Tas piedāvā vairākas priekšrocības, piemēram, (1) pilsonības iegūšanas periods samazināts no četriem līdz vienam gadam, (2) atmaksāti ceļa izdevumi atgriežoties, atbalsts mājokļa īrei un tā privatizēšanai pēc 5 gadu perioda. Noteikums ir 5 gadus uzturēties vienā no norādītajiem Kazahstānas 14 reģioniem, un šo lēmumu pieņem valdība. Pārvākšanās gadījumā šie pakalpojumi tiek anulēti un pilsonība tiek atteikta. Tas tiek veikts tāpēc, lai varētu kontrolēt remigrācijas plūsmu un vienmērīgu izplatīšanos pa Kazahstānu	Zhanaltay, 2015

EKVADORA

Politikas institucionālā organizācija un budžets		
Atbildīgā iestāde Valsts sekretariāts migrantiem (<i>Secretaría Nacional del Migrante</i> (SENAMI)), Ekvadoras Ārlietu ministrija	Sekretariāts ir kā atsevišķa ministrija, kas Ekvadorā atbild par migrantiem un ar to saistītiem jautājumiem un darbojas Ekvadoras Ārlietu ministrijas pārraudzībā	
Politikas plānošanas dokumenti Ekvadoras Republikas konstitūcija (2008)	40. pants noteic, ka Ekvadoras valsts rūpēsies un palīdzēs saviem pilsoņiem ārvalstīs neatkarīgi no viņu migrācijas statusa, aizsargās viņu tiesības, veicinās brīvprātīgu atgriešanos un ģimeņu atkalapvienošanos	Constitution of the Republic of Ecuador, 2008
Piešķirtais budžets Nav informācijas	Nav informācijas	
Politikas efektivitātes vērtējums (1 – pavisam nenozīmīgs, 5 – ļoti nozīmīgs, 9 – grūti pateikt) 1 2 3 4 5 9	Tā kā vispopulārākā valsts, uz kuru emigrē Ekvadoras pilsoņi, ir Spānija, atkarībā no Spānijas ekonomiskās un sociālās situācijas tiek ietekmēta remigrācijas intensitāte uz Ekvadoru. Daļa Ekvadorā esošo remigrācijas programmu tiek veidotas sadarbībā ar Spāniju	

Politika kultūras un valodas saglabāšanai			
Politika	Ir/Nav/Daļēji	Politikas būtība/rezultāts	Avoti
Sadarbība ar diasporas organizācijām: pieejams valsts finansējums NVO darbības nodrošināšanai		Šobrīd tikai prognozē iespējamās sadarbības formas ar diasporas pārstāvjiem, bet noteikta ricibpolitika vai citi instrumenti aktuālo jautājumu risināšanai vēl nav izveidoti vai ir neefektīvi. Ekvadoras emigranti lielākoties ir ekonomiskie migranti, un aktuālāks ir integrācijas jautājums, nevis nacionālās piederības un valodas saglabāšana	Jokisch, 2014; Bertoli, Fernández-Huertas Moraga, 2010
Citi		Programmu <i>Bienvenid@ A Casa: Por un regreso voluntario, digno y sostenible</i> (Welcome Home: for a voluntary, dignified and sustainable return) īstenoja SENAMI, iedrošinot ģimenes atgriezties un palīdzot pārcelšanās procesā. Pēc <i>Cucayo</i> plāna remigrantiem nodrošina nodokļu atvieglojumus pārceloties un viņus kvalificē par asistentiem darba devējiem un noteiktiem <i>start-up</i> fondiem. Spānija valdība 2009. gadā īstenoja vairākas programmas, lai veicinātu migrantu atgriešanos Ekvadorā. <i>De Abono Anticipado de Presentación a Extranjeros</i> (APRE) programmu izveidoja, lai segtu pārcelšanās izdevumus un izsniegtu bezdarbnieka pabalstu legālā statusa migrantiem. 45% programmas izmantotāju bija Ekvadoras pilsoņi. <i>De Retorno Social</i> plāns nodrošināja bezmaksas transportu un minimālu pabalstu remigrācijai. Laika posmā no 2009. līdz 2013. gadam 6406 Ekvadoras iedzīvotāji (kopējais programmas izmantotāju skaits 23 970) izmantoja programmas piedāvājumu	Jokisch, 2014

Politika remigrācijas veicināšanai			
Dubultpilsonība	Ir	Kopš 1994. gada dubultpilsonība Ekvadorā ir atļauta, ja vecāki ir ekvadorieši, vai arī to var iegūt naturalizācijas procesā, ja indivīds ir dzīvojis Ekvadorā vismaz trīs gadus vai ir precējies ar Ekvadoras pilsoni vismaz trīs gadus. Pirms tam dubultpilsonība Ekvadorā bija atļauta tikai ar Spāniju	Boccagni, P. 2014; Life in Ecuador, 2014
Ārvalstīs iegūtās izglītības atzīšana	Ir	Augstākās izglītības, zinātnes, tehnoloģiju un inovāciju sekretariāts (<i>Secretaría de Educación Superior, Ciencia, Tecnología e Innovación</i>) (SENESCYT) ir atbildīgs par ārvalstīs iegūtās izglītības atzīšanu un pielīdzināšanu Ekvadoras izglītības sistēmas standartiem	Secretaría de Educación Superior, Ciencia, Tecnología e Innovación, 2016
Viena iestāde, kas sniedz konsultācijas un informāciju tiem, kas vēlētos atgriezties izcelsmes valstī	Ir	Valsts sekretariāta migrantiem (<i>Secretaría Nacional del Migrante</i>) (SENAMI) pārziņā ir migrantu pārraudzība, aizsardzība un attīstība gan Ekvadorā, gan ārpus tās. SENAMI galvenās trīs iniciatīvas: (1) juridiskas un psihosociālas palīdzības sniegšana emigrantiem un viņu ģimenes locekļiem, kas palikuši mājās, (2) komunikācijas uzlabošana starptautiskā līmenī starp valstīm, kurās emigranti pašreiz uzturas, un Ekvadoru un (3) brīvprātīgas atgriešanās politikas programmu veidošana, kas piedāvā nodokļu atlaides, atbalstu uzņēmumu veidošanai un īpašas kredītu līnijas izstrādi tieši emigrantiem, kuri atgriežas dzimtenē	Boccagni, 2011
Materiāls atbalsts remigrantiem, kas atgriežas	Ir	Programma "Sveicināti mājās: brīvprātīga, cienīga un pastāvīga atgriešanās" (<i>Plan Bienvenid@ A Casa: Por un regreso voluntario, digno y sostenible</i>) (<i>Welcome Home: for a voluntary, dignified and sustainable return</i>) (2008). Remigrantiem tiek dota iespēja pārvest savas mantas bez papildu nodokļiem, iegūt atbalstu nodarbinātībai un <i>start-up</i> projektiem. Programma sniedz remigrantiem palīdzību, lai viņiem būtu vieglāk sociāli un ekonomiski reintegrēties valstī. 2009. gadā Spānija izstrādāja divas programmas migrantiem, lai veicinātu atgriešanos dzimtajā zemē (<i>Programa de Abono Anticipado de Presentación a Extranjeros</i> (APRE) un <i>Plan de Retorno Social</i>). Lielākā daļa cilvēku, kas izmantoja programmu piedāvājumus, bija ekvadorieši. Pasākumā migrantiem piedāvāts atmaksāt ceļu un piešķirts finansiāls atbalsts pārejas posmā. Materiālā atbalsta fonds <i>The Fondo concursable "El Cucayo"</i> , lai palīdzētu remigrantiem veidot un attīstīt savus uzņēmumus, atgriežoties Ekvadorā. Fonda iespējas ir atbalstīt biznesa projektu 25–75% apmērā ar maksimālo summu 50 tūkstoši ASV dolāru	Jokisch, 2014; Schurr, Stolz, 2010; Boccagni, 2011; Smart Practices, 2016
Citi pasākumi		Sadarbība ar Spāniju. Abpusējs līgums (2007) ar Spāniju saistībā ar migrācijas politikas kopīgu plānu izpildi. Spānijas interesēs bija mazināt ekvadoriešu migrantu pieplūdumu Spānijā, un Ekvadoras interesēs bija novērst cilvēkkapitāla aizplūšanu un ģimeņu izšķiršanu. Krīzes dēļ 2008. un 2009. gadā migrēšana uz Spāniju ekvadoriešiem kļuva par neizdevīgu galamērķi. 2008. gada Spānijas programma <i>Plan de Retorno Voluntario</i> , kurā iesaistījās arī liels daudzums Ekvadoras pilsoņu. Programma paredzēta tam, lai Spānija varētu mazināt pārāk lielo imigrantu skaitu savā valstī, vienlaikus palīdzot tādām valstīm kā Ekvadora un Maroka atgūt savus iedzīvotājus. Migranti ir aicināti brīvprātīgi atgriezties savā dzimtenē, par ko viņš iegūst bezdarbnieka pabalstu vidēji 9600 EUR apmērā. Pieņemot šādu piedāvājumu, migrantiem ir jāpamet Spānija 30 dienu laikā un tajā nedrīkst atgriezties kā pastāvīgais iedzīvotājs vai nodarboties ar ekonomiskām aktivitātēm 3 gadus	Schurr, Stolz, 2010

DIASPORAS UN REMIGRĀCIJAS VEICINĀŠANAS POLITIKA EIROPAS PADOMES VALSTĪS

Nr. p. k.	Valsts nosaukums	Diasporas politika	Remigrācijas veicināšanas politika
		✓ – dažas aktivitātes, ✓✓ – daudzas un daudzveidīgas aktivitātes, ✓✓✓ – izstrādāta un efektīva programma, n/i – nav publiski pieejamas informācijas	
1.	Albānija	✓✓	✓
2.	Andora	n/i	n/i
3.	Armēnija	✓✓	n/i
4.	Austrija	✓✓	✓✓
5.	Azerbaidžāna	✓	–
6.	Beļģija	✓✓ (flāmu diasporai)	✓✓
7.	Bosnija un Hercegovina	–	n/i
8.	Bulgārija	✓✓	✓✓
9.	Čehijas Republika	✓✓	n/i
10.	Dānija	–	n/i
11.	Francija	✓	✓
12.	Grieķija	✓	n/i
13.	Gruzija	✓	✓
14.	Horvātija	✓	n/i
15.	Igaunija	✓✓	✓✓
16.	Itālija	✓✓	n/i
17.	Īrija	✓✓✓	✓✓
18.	Īslande	n/i	n/i
19.	Kipra	✓	n/i
20.	Krievija	✓✓	✓
21.	Latvija	✓✓	✓✓
22.	Lielbritānija	✓ izņēmums ir Skotija, kas aktīvi īsteno diasporas politiku	– izņēmums ir Skotija, kas īsteno aktivitātes remigrācijas veicināšanai

Nr. p. k.	Valsts nosaukums	Diasporas politika	Remigrācijas veicināšanas politika
23.	Lietuva	✓✓✓✓	✓✓
24.	Lihtenšteina	n/i	n/i
25.	Luksemburga	–	–
26.	Maķedonija	✓	n/i
27.	Malta	✓✓	–
28.	Melnkalne	✓	n/i
29.	Moldova	–	n/i
30.	Monako	n/i	n/i
31.	Nīderlande	–	–
32.	Norvēģija	n/i	n/i
33.	Polija	✓✓✓✓	✓✓
34.	Portugāle	✓	n/i
35.	Rumānija	✓	n/i
36.	Sanmarīno	n/i	n/i
37.	Serbija	✓	n/i
38.	Slovākija	✓	✓
39.	Slovēnija	n/i	✓
40.	Somija	✓	n/i
41.	Spānija	–	–
42.	Šveice	✓	n/i
43.	Turcija	✓✓	✓
44.	Ukraina	✓	–
45.	Ungārija	✓✓	✓
46.	Vācija	✓	n/i
47.	Zviedrija	✓	–

* Vērtējuma pamatā daļēji ir informācijas (par konkrēto valsti) pieejamība, ne vienmēr konkrētās politikas intensitāte.

¹ World Development Indicators database, World Bank, 11 October 2016.
Pieejams: <http://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf>

BĀZES RĀDĪTĀJI PAR VALSTĪM

Nr. p. k.	Valsts nosaukums	Iedzīvotāju skaits	Diasporas lielums	Diasporas lielums (%)	IKP (\$)	Gads
1.	Albānija	2,889167 miljoni	1 122 910	27,94	11,456 miljardi	2015
2.	Andora	70,473 tūkstoši	n/i	n/i	3,249 miljardi (2013); 3,249 (2015) ¹	2015
3.	Armēnija	3,018 miljoni	937 299	23,70	10,56 miljardi	2015
4.	Austrija	8,611 miljoni	575 828	6,31	374,1 miljards	2015
5.	Azerbaidžāna	9,651 miljoni	1 146 769	10,52	53,05 miljardi	2015
6.	Beļģija	11,29 miljoni	530 054	4,48	454,039 miljardi	2015
7.	Bosnija un Hercegovina	3,810 miljoni	1 650 772	30,23	16,00 miljardi	2015
8.	Bulgārija	7,178 miljoni	1 176 390	14,13	48,95 miljardi	2015
9.	Čehijas Republika	10,551219 miljoni	932 582	8,13	181,811 miljardi	2015
10.	Dānija	5,676 miljoni	250 570	4,23	295,2 miljardi	2015
11.	Francija	66,81 miljoni	1 932 754	2,91	2,422 miljardi	2015
12.	Grieķija	10,82 miljoni	871 643	7,37	195,2 miljardi	2015
13.	Gruzija	3,679 miljoni	838 430	17,33	13,97 miljardi	2015
14.	Horvātija	4,224 miljoni	865 147	16,95	48,73 miljardi	2015
15.	Igaunija	1,313988 miljoni	198 042	13,11	22,691 miljards	2015
16.	Itālija	60,80 miljoni	2 899 506	4,62	1,815 triljoni	2015
17.	Īrija	4,640703 miljoni	882 022	15,83	238,02 miljardi	2015
18.	Īslande	330,823 tūkstoši	38 496	10,46	16,598 miljardi	2015
19.	Kipra	1,165300 miljoni	177 185	13,20	19,32 miljardi	2015
20.	Krievija	144,1 miljons	10 576 068	6,87	1,326 miljardi	2015
21.	Latvija	1,978440 miljoni	337 678	14,63	27,035 miljardi	2015
22.	Lielbritānija	65,14 miljoni	4 911 334	7,05	2,849 triljoni	2015
23.	Lietuva	2,910199 miljoni	544 120	15,90	41,244 miljardi	2015

² World Development Indicators database, World Bank, 11 October 2016. Pieejams: <http://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf>

Nr. p. k.	Valsts nosaukums	Iedzīvotāju skaits	Diasporas lielums	Diasporas lielums (%)	IKP (\$)	Gads
24.	Lihtenšteina	37,531 tūkstoši	3870	9,35	5,488 miljardi (2012)	2015
25.	Luksemburga	569,700 tūkstoši	61 054	9,72	57,79 miljardi	2015
26.	Maķedonija	2,078 miljoni	516 024	19,89	10,09 miljardi	2015
27.	Malta	431,333 tūkstoši	103 392	19,80	9,643 miljardi (2013); 9,643 miljardi (2015) ²	2015
28.	Melnkalne	622,400 tūkstoši	138 356	18,11	3,993 miljardi	2015
29.	Moldova	3,554 miljoni	888 610	17,92	6,551 miljards	2015
30.	Monako	37,731 tūkstotis	n/i	n/i	6,075 miljardi (2011)	
31.	Nīderlande	16,94 miljoni	980 328	5,48	752,5 miljardi	2015
32.	Norvēģija	5,196 miljoni	193 477	3,58	388,3 miljardi	2015
33.	Polija	38,00 miljoni	4 449 789	10,33	474,8 miljardi	2015
34.	Portugāle	10,35 miljoni	2 293 683	18,14	198,9 miljardi	2015
35.	Rumānija	19,83 miljoni	3 408 118	14,87	178,0 miljardi	2015
36.	Sanmarīno	31,781 tūkstotis	n/i	n/i	1,9 miljardi (2008)	2015
37.	Serbija	7,098 miljoni	964 585	9,83	36,51 miljards	2015
38.	Slovākija	5,424050 miljoni	341 620	5,92	86,582 miljardi	2015
39.	Slovēnija	2,063768 miljoni	140 490	6,36	42,747 miljardi	2015
40.	Somija	5,482 miljoni	295 077	5,09	229,8 miljardi	2015
41.	Spānija	46,418269 miljoni	1 230 415	2,60	1,199 triljoni	2015
42.	Šveice	8,287 miljoni	664 246	7,41	664,7 miljardi	2015
43.	Turcija	78,67 miljoni	3 114 471	3,81	718,2 miljardi	2015
44.	Ukraina	45,20 miljoni	5 825 723	11,50	90,62 miljardi	2015
45.	Ungārija	9,844686 miljoni	595 937	5,70	120,687 miljardi	2015
46.	Vācija	81,41 miljons	4 044 580	4,77	3,356 triljoni	2015
47.	Zviedrija	9,799 miljoni	333 382	3,30	492,6 miljardi	2015

LITERATŪRAS SARAKSTS

- 2nd Baltic Inter-ministerial Round Table on Migrant Education Policy Partnership (2014). Thematic focus: Inclusive education policy for children of returning nationals and nationals living abroad, 3-4/11/2014. Pieejams: <http://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2015/08/Minutes-of-the-2nd-Baltic-round-table.pdf>
- Aikins, K. and White, N. (2011). *Global Diaspora Strategies Toolkit*. Dublin: Diaspora Matters.
- Akadēmiskās informācijas centrs (2016). *Mājaslapa. Informācija par Ārvalstīs iegūtu izglītības dokumentu akadēmisko atzīšanu Latvijā*. Pieejams: <http://www.aic.lv/portal/arvalstu-diplomu-atzisana/arvalstis-iegutu-izglitibas-dokumentu-akademiska-atzisana-latvija>
- Alexander, S. (2016). As the tree, so the fruit. *The Csoma Sándor Program*. Pieejams: <http://bit.ly/2fS3kfD>
- Alumni Challenge Fund (2016). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/2gNjy7E>
- Ārlietu ministrija [ĀM] (2014). *Rīcības plāns "Par sadarbību ar Latvijas diasporu 2015.–2017. gadam"* (izsludināts VSS 17.07.2014. Pieejams: http://www.mfa.gov.lv/data/file/AMPlans_150714_Diaspora.662.pdf
- ASPEN Romania (2016). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/2h63P4y>
- Aydın, Y. (2016). *The Germany-Turkey Migration Corridor: Refitting Policies for a Transnational Age*, Transatlantic Council of Migration, Migration Policy Institute. Pieejams: <http://bit.ly/2h7pyZH>
- Bertoli, S., Fernández-Huertas Moraga, J., Ortega, F. (2010). *Immigration Policies and the Ecuadorian Exodus*, IZA DP No. 4737. Pieejams: <http://bit.ly/2gFQz5V>
- Bilgili, Ö. and Siegel, M. (2010). *Understanding the changing role of the Turkish diaspora*, Maastricht Graduate School of Governance.
- Boccagni, P. (2011). The framing of return from above and below in Ecuadorian migration: a project, a myth, or a political device? *Global Networks*, 11(4), 461–80.
- Boccagni, P. (2014). Making the 'Fifth Region' a real place? Emigrant policies and the emigration-nation nexus in Ecuador, *National Identities*, 16(2), 117–137.
- Bolonga process and Academic mobility center (2016). *Recognition of foreign documents on education*. Pieejams: <http://enic-kazakhstan.kz/en/priznanie/priznanie>
- Borschel-Dan, A. (2014). *Online soapbox aims to foster stronger Diaspora ties*. Pieejams: <http://bit.ly/2ghUxnU>
- Bureau, T. (2011). Political Participation by the Romanian Diaspora. In: Paul E. Sum and Ronald F. King (eds.). *Romania under Băsescu: Aspirations, Achievements, and Frustrations during His First Presidential Term*. Lanham: Lexington Books, 83–105.
- Centre for Quality Assessment in Higher Education. Lithuania (2016). *Qualification Recognition*. Pieejams: http://www.skvc.lt/default/en/60/recognition_lithuania
- Chabad. edu Staff (2016). *Israel Diaspora Affairs Minister Lauds Mosaic United Campus Program*. Pieejams: <http://bit.ly/2gf85Nf>
- Chaloff, J. (2008). *Albania and Italy Migration policies and their development relevance. A Survey of Innovative and "Development-Friendly" Practices in Albania and Italy*. Roma: Centro Studi di Politica Internazionale.
- Citizens Information (2016). *Becoming an Irish citizen*. Pieejams: http://www.citizensinformation.ie/en/moving_country/irish_citizenship/your_right_to_irish_citizenship.html
- Conference on the Economic Impact of Emigration (2012). *Mobilising migrants' skills and resources – Romania*. Riga.
- Constitution of Hungary (2011). Pieejams: https://www.constituteproject.org/constitution/Hungary_2011.pdf
- Constitution of Ireland (1937). Pieejams: http://www.taoiseach.gov.ie/eng/Historical_Information/The_Constitution/February_2015_-_Constitution_of_Ireland_.pdf

- Constitution of the Republic of Ecuador (2008). Pieejams: <http://pdba.georgetown.edu/Constitutions/Ecuador/english08.html>
- Constitution of the Republic of Kazakhstan (1995). Pieejams: http://www.legislationline.org/download/action/download/id/5962/file/Kazakh_Constitution_am_2011_en.pdf
- Constitution of the Republic of Turkey (1982). Pieejams: https://global.tbmm.gov.tr/docs/constitution_en.pdf
- Council of Higher Education International Relations Unit (2016). *ENIC-NARIC*. Pieejams: <http://www.yok.gov.tr/web/uluslararası-iliskiler/enic-naric>
- Council of Ministers of Poland (2015). *Government Programme of Cooperation with Polish Community abroad for 2015–2020*.
- Csoma Sándor Program (2016). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/2glSoru>
- Damušis, G. (2012). *Global Lithuania: From challenge to opportunity*. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Lithuania. Conference co-organized by the Latvian MFA and OECD, December 17, 2012. Pieejams: http://www.mfa.gov.lv/data/file/4_4%20Damusis%202012%2012%2017-oecd%20riga.ppt
- Damušis, G. (2014). *Diaspora policy in Lithuania: building bridges and new connections*. 2nd Baltic Round Table. Pieejams: http://www.sirius-migrationeducation.org/wp-content/uploads/2014/12/Ginte-Damusis_Global-Lithuania-Strategy_2nd-Baltic-Round-Table_03-11-14.pdf
- Damušis, G. (2015). *Diaspora policy in Lithuania: Building bridges and new connections. How to Improve Intra-European Mobility and Circular Migration? Fostering Diaspora Engagement*. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Lithuania. Riga, May 12, 2015. Pieejams: https://eu2015.lv/images/Kalendars/MFA/Ginte_Damusis_Presentation_2015_05_12_Riga.pdf
- Department of Foreign Affairs and Trade (2015). *Global Irish Ireland's Diaspora Policy*.
- Development Plan 'Compatriots Program 2014-2020' (2013). Pieejams: https://www.hm.ee/sites/default/files/rahvuskaslaste_programm_2014_2020.pdf
- Dimitrova, T., Kahl, T. (eds.). (2013) *Migration from and towards Bulgaria 1989–2011*, Frank & Timme GmbH. Pieejams: <http://bit.ly/2gsdG73>
- Distancelearningportal.com.(2016). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/1r9Uivu>
- Dual and Multiple Citizenship (2007). Pieejams: http://www.multiplecitizenship.com/wscl/ws_ESTONIA.html
- Duna World radio (2016). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/2gjPYsY>
- Ekonomikas ministrija (2016). *Pārskats par reemigrācijas atbalsta pasākumu īstenošanas gaitu*. Pieejams: https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/reemigrācijas_atbalsta_pasakumi/
- Estonian Language Foundation (2011). *Development Plan of the Estonian Language 2011–2017*. Tallin. Pieejams: https://www.hm.ee/sites/default/files/eestikeelearengukavainglise.indd_.pdf
- E-Teacher Hebrew (2016). *About eTeacher Group*. Pieejams: <http://bit.ly/2hoVnN2>
- European exchange programme for Entrepreneurs (2016). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/1iyzcSp>
- European Youth Portal (2013). *Recognition of foreign higher education in Bulgaria*. Pieejams: http://europa.eu/youth/bg/article/37/6604_en
- Felvi.hu (2011). *In Hungary with a Foreign Degree or Certificate? First Steps of Recognition*. Pieejams: https://www.felvi.hu/for_foreigners/useful_cues/in_hungary_with_foreign_certificate
- Fiałkowska, K. and Szczepański, M. in cooperation with Anacka, M. (2012). *Labour mobility within the EU: The impact of return migration*. Pieejams: http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1243en.pdf
- Filipi, G., Galanxhi, E., Nesturi, M., Grazhdani, T. (2013). *Return Migration and Reintegration in Albania*. Tiranë: International Organization for Migration.
- Focus Migration (2016). *Romania*. Pieejams: <http://bit.ly/2gy6lQI>
- Gamlen, Alan (2006). *Diaspora Engagement Policies: What are They, and What Kind of States Use Them?*, University of Oxford, COMPAS (Centre on Migration, Policy and Society), *Working Paper No. 32*.
- Gazsó, D. (2016). *Scientific approach to the Diaspora*. Csoma Sandor Program. Pieejams: <http://bit.ly/2gjsdkM>

- Geldner, J. (2016). *Mosaic United Announces Official Launch, First Major Project*. Pieejams: <http://bit.ly/2he1AfK>
- General Directorate of Migration (2014). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/2ghwzc2>
- Global Irish Network (2016). *Home page*. Pieejams: <https://www.dfa.ie/global-irish/>
- Global Irish Summer Camp (2016). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/22OtJyO>
- Governments of Israel (2016). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/2fJRBwz>
- Grabowska-Lusinska, I. (2012). *Post-accession Return Migration to Poland: Trends, Strategies and Support Mechanisms*. Centre of Migration Research, University of Warsaw National Expert of MOBILITY LAB of European Commission, IOM Seminar, Skopje.
- Grushetsky, B. P. (2015). *Bulgarian Diaspora in the Foreign Policy of the Republic of Bulgaria (1992–2013)*. Taurida National V. I. Vernadsky University (Simferopol). Pieejams: <http://fip.dp.ua/index.php/FIP/article/viewFile/397/679>
- Gulyas, V. (2010). *Hungary Citizenship Bill Irks Neighbor*. Pieejams: <http://blogs.wsj.com/emerging-europe/2010/05/26/hungary-angers-neighbor-with-citizenship-bill/>
- Henderson, A. (2014). *How to get second citizenship under Israel's Law of Return*. Pieejams: <http://nomad-capitalist.com/2014/03/11/how-to-get-second-citizenship-israel-law-of-return/>
- Herner-Kovács, E. (2014). *Nation Building Extended: Hungarian Diaspora Politics*. i24news (2016). *Israel to target students abroad in major outreach project via religious groups*. Pieejams: <http://bit.ly/2b8obJQ>
- Integration and Migration Foundation “Our People” (MISA) (2016). *Home page*. Pieejams: <http://www.meis.ee/about-the-foundation>.
- International Academy of Language Centers (I.A.L.C. Group) (2007). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/2gUbge4>
- International Center for Migration Policy Development (2015). *Republic of Kazakhstan*, Migration Profile Light, Prague Process.
- International Organization for Migration (2001). *The Return and Reintegration of Rejected Asylum Seekers and Irregular Migrants*. Pieejams: https://www.iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/microsites/IDM/workshops/managing_return_migration_042108/return_reintegration_mrs4.pdf
- International Organization for Migration (2015). *Assisted Voluntary Return and Reintegration at a Glance 2015*. Geneva: International Organization for Migration.
- International Organization for Migration (2016a). *Dual Citizenship in Poland*. Pieejams: <http://www.migrant.info.pl/home.html>
- International Organization for Migration (2016b). *Information to returning Lithuanians*. Pieejams: <http://www.iom.lt/en/home.html>
- Ireland Funds (2014). *The Ireland Funds in Ireland Young Leaders*. Pieejams: <https://www.theirelandfunds.org/young-leaders-ireland>
- Irish Abroad (2016). *Home page*. Pieejams: <http://www.irishabroad.com/ireland/>
- Irish Studies Review (2016). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/2geYkUr>
- Irish Technology Leadership Group (2016). *Home page*. Pieejams: <http://www.itlg.org/>
- Israel Ministry of Diaspora Affairs (2016). *HAPPY PASSOVER – Israel Ministry of Diaspora Affairs* (video). Pieejams: <http://bit.ly/2hkhvw0>
- Ivanova, V. (2008). *Return Migration: Existing Policies and Practices in Bulgaria*. In: Zwania-Rössler, I. and Ivanova, V. (ed.). *Welcome home? Challenges and Chances of Return Migration*, Transatlantic Forum on Migration and Integration.
- Ivanova, V. (2015). *Return policies and (r)emigration of Bulgarians in the pre- and post-accession period*. University of National and World Economy Sofia. Pieejams: <http://problemypolitykispolecznej.pl/images/czasopisma/31/PPS-31-119-136.pdf>
- Izglitības un zinātnes ministrija [IZM] (2014). *Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2015.–2020. gadam*. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=5022>
- Jewish Language Research Website (2016). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/2hk5s1R>
- Jewish Women's Renaissance Project (2016). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/2goCmgc>

- Jokisch, B. D. (2014). *Ecuador: From Mass Emigration to Return Migration?*, Migration Policy Institute. Pieejams: <http://www.migrationpolicy.org/article/ecuador-mass-emigration-return-migration>
- Kaczmarczyk, P. (2012). *Matching return migrants' competencies and labour market needs – the case of Polish returnees*. The Economic Impact of Emigration in Latvia and the Other Baltic Countries: Challenges and Policy Implications. Centre of Migration Research University of Warsaw, Riga.
- Kaczmarczyk, P., Lesińska, M. (2008). Return Migration, State Policy and Integration of Returnees – the Case of Poland. In: Zwania-Rößler, I. and Ivanova, V. (ed.). *Welcome home? Challenges and Chances of Return Migration*, Transatlantic Forum on Migration and Integration.
- Kántor, Z. (2014). *Hungary's Kin-State Politics, 2010–2014*. Pieejams: http://bgazrt.hu/_dbfiles/blog_files/2/0000009482/Minority%20Studies_17.23-32.pdf
- Kirss, L., Kuusk, K. (2014). *National Policies for International Talent Attraction and Retention in Estonia*. Tallin: Praxis Center for Policy Studies. Pieejams: <http://mottehomik.praxis.ee/wp-content/uploads/2014/09/Talent-Attraction-and-Retention-in-Estonia.pdf>
- Kļave, E., Lulle, A. (red.). (2015). *Radot iespējas attīstībai. Diasporas bērnu un jauniešu izglītība*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
- Kļave, E., Šūpule, I. (2015). Reemigrācijas politika Latvijā: politika un prakse. Grām.: *Latvijas emigrantu kopienas: cerību diaspora* (zin. red. Inta Mieriņa). Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts.
- Kovacs, Z. (2013). Challenges of brain drain and obstacles of return migration in Hungary: an empirical perspective, *Berichte zur deutschen Landeskunde*, 87(4), 441–458. Pieejams: <http://bit.ly/2hg3mjs>
- Krasniqi, D. (2013). *Albania to grant citizenship to Ethnic Albanians in the neighbourhood and diaspora*. Pieejams: <http://eudo-citizenship.eu/news/citizenship-news/921-albania-to-grant-citizenship-to-ethnic-albanians-in-the-neighbourhood-and-diaspora>
- Krasteva, A. (2014). Bulgarian migration profile. In: Medved, Felicita. *Proliferation of migration transition. Selected new EU member states*. European liberal Forum. 189–211. Pieejams: <https://annakrasteva.wordpress.com/2013/03/21/bulgarian-migration-profile/>
- Kultūras ministrija [KM] (2012). *Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.–2018. gadam*. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3782>
- Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.–2020. gadam [NAP] (2012). Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4247>
- Lazaroiu, S., Alexandru, M. (2005). *Controlling Exits to gain Accession. Romanian Migration Policy in the Making. MigraCtion Programme 2004–2005*. Pieejams: www.cespi.it
- Lesińska, M. (2013). *The Dilemmas of Policy Towards Return Migration. The Case of Poland after the EU Accession*. Pieejams: <http://www.ceemr.uw.edu.pl/vol-2-no-1-june-2013/articles/dilemmas-policy-towards-return-migration-case-poland-after-eu>
- Life in Ecuador (2014). *Ecuador Citizenship*. Pieejams: <http://www.life-in-ecuador.com/ecuador-citizenship.html>
- Lithuanian Migration Policy Guidelines (In English) (2016). Pieejams: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/bd8492b038ac11e4a343f25bd52b4862>
- Lulle, A., Kļave, E., Reire, G., Birka, I., Ungure, E. (2015). *Diasporas politiskā pārstāvniecība Latvijā un Eiropas Savienībā: parlamentārā dimensija*. Rīga: Latvijas Universitāte.
- Magyarórá (2016). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/2gBKk2X>
- Mägi, E. and Nestor, M. (2014). *Students with different mother tongue and cultural backgrounds in Estonian schools: attention, awareness and support at school level*. Tallin: Praxi Center for Policy Studies. Pieejams: <http://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2014/03/2014-Students-with-different-mother-tongue-and-cultural-backgrounds.pdf>
- McKenzie, D., Yang, D. (2014). Evidence on Policies to Increase the Development Impacts of International Migration. The Institute for the Study of Labor (IZA), *Discussion Paper No. 8523*. Pieejams: <http://ftp.iza.org/dp8523.pdf>
- Mendikulova, G. (2014). The Diaspora Policy of the Republic of Kazakhstan in Comparative Studies on Regional Powers, *Comparative Studies on Regional Powers*, 14, 77–83.
- Mieriņa, I. (red.) (2015). *Latvijas emigrantu kopienas: cerību diaspora*. Rīga: Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts.

- Migration Law Centre. Lithuania (2016). *Dual citizenship in Lithuania*. Pieejams: <http://www.migration.lt/en/migration-services/dual-citizenship-in-lithuania>
- Ministria e Arsimit dhe Sportit (2016). *Njehsimi i Diplomave të Huaja*. Pieejams: <http://arsimi.gov.al/al/arsimi/universiteti/njehsimi-i-diplomave-te-huaja>
- Ministria e Punëve të Jashtme – Republika e Shqipërisë (2016a). *Albanians in the world*. Pieejams: <http://bit.ly/2h9NTPf>
- Ministria e Punëve të Jashtme – Republika e Shqipërisë (2016b). *Colours of Albania – Digital Diplomacy in Action*. Pieejams: <http://bit.ly/2h1EWdp>
- Ministria e Punëve të Jashtme – Republika e Shqipërisë (2016c). *Priorities*. Pieejams: <http://bit.ly/2fSeL3Y>
- Ministry of Aliyah and Immigrant Absorption (2016). *Fields of activity*. Pieejams: <http://www.moia.gov.il/English/About/Pages/AreasOfActivity.aspx>
- Ministry of Foreign Affairs. Estonia (2016). *Estonia, Ireland set to intensify cultural cooperation*. Pieejams: <http://www.vm.ee/en/newsletter/estonia-ireland-set-intensify-cultural-cooperation>
- Ministry of Foreign Affairs. Poland (2012). *Polish Foreign Policy Priorities 2012–2016*. Pieejams: <http://www.msz.gov.pl/resource/d31571cf-d24f-4479-af09-c9a46cc85cf6:JCR>
- Ministry of Foreign Affairs. Poland (2015a). *Council of Ministers adopts new programme of cooperation with Polish diaspora*. Pieejams: http://www.msz.gov.pl/en/news/council_of_ministers_adopts_new_programme_of_cooperation_with_polish_diaspora;jsessionid=0EF96F02BC782E0DC23C41F91FBD8230.cmsap5p
- Ministry of Foreign Affairs. Poland (2015b). *2 May celebrates Polish Diaspora and Poles Abroad Day*. Pieejams: <http://bit.ly/2gDdi5R>
- Ministry of Foreign Affairs. Poland (2015c). *Results of the competition “Cooperation with the Polonia and Poles abroad in 2015”*. Pieejams: <http://bit.ly/2gSPQCn>
- Ministry of Foreign Affairs. Poland (2016a). *Competition for the realization of a public task: “Additional support Polish education in Lithuania and Latvia in 2016”*. Pieejams: <http://bit.ly/2ggKi39>
- Ministry of Foreign Affairs. Poland (2016b). *Polish Card*. Pieejams: http://www.msz.gov.pl/en/foreign_policy/polish_diaspora/card_of_the_pole/
- Ministry of Foreign Affairs. Romania (2016). *Diaspora Start-Up Programmes: launching the call for proposals for grant schemes*. Pieejams: <https://www.mae.ro/en/node/38798#null>
- Ministry of Public Administration and Justice (2013). *Policy For Hungarian Communities Abroad – Strategic Framework for Hungarian Communities Abroad*. Pieejams: http://bgazrt.hu/_files/NPKI/Jogszab%C3%A1ly/policy_2013.pdf
- Ministry of Science and Higher Education. Poland (2016). *Recognition of Foreign Qualifications*. Pieejams: <http://www.nauka.gov.pl/en/recognition-of-foreign-qualifications/>
- MISA (2012). *The young of the Estonian Diaspora are yearning to get back to Estonia*. Press release. Pieejams: http://www.meis.ee/news?news_id=669
- Momentum 2015 Annual Report (2016). *Jewish Women’s Renaissance Project 6101*. Pieejams: <http://bit.ly/2gjYWIn>
- Mosaic United (2016). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/2grxWoM>
- My Jewish Learning (2016). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/2gg44gp>
- Namzeti Register (2016a). *Julianus Program*. Pieejams: <http://bit.ly/2gk2pVJ>
- Namzeti Register (2016b). *Kőrösi Csoma Program*. Pieejams: <http://bit.ly/2gaoqmA>
- Nationality Law (1952). Pieejams: <http://www.israellawresourcecenter.org/israelaws/fulltext/nationality680807.htm>
- National Policy Secretariat of State (Prime Minister) (2016). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/2fETakk>
- National Qualifications Authority. Romania (2011). *Verification of compatibility of the Romanian National Qualifications Framework for Higher Education with the Framework for Qualifications of the European Higher Education Area*. Bucharest.
- Natsuko, O. (2013). *A Note on Ethnic Return Migration Policy in Kazakhstan: Changing Priorities and a Growing Dilemma*. Institute of Developing Economies.

- Nefesh B'Nefesh (2016). *Recognition of Bachelor's and Master's Degrees*. Pieejams: <http://www.nbn.org.il/aliyahpedia/education-ulpan/higher-education/recognition-of-bachelors-and-masters-degrees/>
- NUR.KZ (2012). *Казахская диаспора в Лондоне живет тихо и роскошно*. Pieejams: <http://bit.ly/2htof73>
- OECD (2013). *Coping with Emigration in Baltic and East European Countries*, OECD Publishing. Pieejams: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264204928-en>
- Open School (2016). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/2h5BcVg>
- Öktem, K. (2014). *Turkey's New Diaspora Policy: The Challenge of Inclusivity, Outreach and Capacity*, Istanbul Policy Center.
- Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (2016). *Mājaslapa. Informācija par dubultpilsonības pieļaujamību*. Pieejams: <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/pakalpojumi/pilsoniba/dubultpilsonibas-pielaujamiba.html>
- Polska Szkoła (2016). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/2gdizln>
- Praxis (2014). *Estonian Talent Policy Analysis*. Pieejams: <http://www.praxis.ee/en/works/onebsr/diaspora/>
- Purgaru, D. (2016). *President Iohannis deplores Diaspora's unwillingness to return, proposes partnership*. Pieejams: <http://bit.ly/2hmkMa6>
- Quality and Qualifications Ireland (2016). *Home page*. Pieejams: <http://www.qqi.ie/>
- Quality and Qualifications Ireland (2016). *NARIC Ireland: Understanding the Irish education and training system*. Pieejams: <http://www.qqi.ie/Pages/Recognition-of-Irish-qualifications-abroad-.aspx>
- Rannveig, A. D. and Newland, K. (2012). *Developing a Road Map for Engaging Diasporas in Development. A Handbook for Policymakers and Practitioners in Home and Host Countries*. International Organization for Migration. Pieejams: http://publications.iom.int/system/files/pdf/diaspora_handbook_en_for_web_28may2013.pdf
- ReConnect Hungary (2016). *A Quick Overview*. Pieejams: <http://reconnecthungary.org/index.php?action=AP>
- Republic of Albania (2010). *Strategy on Reintegration of Returned Albanian citizens 2010–2015*. Pieejams: http://www.esiweb.org/pdf/schengen_whitelist_project_Strategy%20on%20Reintegration%20of%20Returned%20Albanian%20Citizens%202010-2015.pdf
- Republic of Turkey Ministry of Development (2014). *The Tenth Development Plan 2014–2018*. Pieejams: <http://bit.ly/2gdR2fO>
- Romanian Citizenship (2006). *Home page*. Pieejams: <http://www.romanianpassport.co.il/english/>
- Romanian Government (2015). *National Immigration Strategy for the period 2015-2018, and the Action Plan for 2015, approved by the Government*. Pieejams: <http://gov.ro/en/government/cabinet-meeting/national-immigration-strategy-for-the-period-2015-2018-and-the-action-plan-for-2015-approved-by-the-government>
- Schurr, C. and Stolz, M. (2010). “Bienvenid@s a casa” – Return Schemes and the Remigration Process of Ecuadorian Female Migrants, *Iberoamericana*, 10(39), 55–76.
- Secretaría de Educación Superior, Ciencia, Tecnología e Innovación (2016). *Reconocimiento de Titulos*. Pieejams: www.educacionsuperior.gob.ec/reconocimiento-de-titulos
- Șerban, M. (2015). Migration Policies from Origin Perspective in the Case of Romania. Testing a Definition, *Journal of Community Positive Practices*, 15(1), 72–93.
- Siar, E. (ed.) (2008). *Migration in Romania Country profile 2008*. International Organization for Migration (IOM). Pieejams: <http://bit.ly/2hdoHHo>
- Smart Practices (2016). *Fondo concursable 'El Cucayo', Ecuador*. Pieejams: <https://media.ifrc.org/global-review-on-migration/smart-practice/fondo-concursable-el-cucayo-ecuador/>
- Smilov, D., Jileva, E. (2013). *EUDO Citizenship Observatory Country Report: Bulgaria*. European University Institute, Florence Robert Schuman Centre for Advanced Studies. Pieejams: <http://eudo-citizenship.eu/admin/?p=file&appl=countryProfiles&f=2013-22-Bulgaria.pdf>
- Sofia News Agency (2008). *PM Stanishiev: Bulgaria to Spend More on Diaspora Policy*. Pieejams: <http://www.novinite.com/articles/90452/PM+Stanishiev%3A+Bulgaria+to+Spend+More+on+Diaspora+Policy>

- State Agency for Bulgarians Abroad (2016) *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/2gYC2p9>
- Study Estonia (2016). *Strategy for the internationalisation of Estonian higher education over the years 2006–2015*. Pieejams: www.studyinestonia.ee/images/tekstid/esthestrategy.doc
- Study in Romania (2016). *Admission Requirement and Procedure in Romania*. Pieejams: <http://www.studyinromania.com/admission-requirements.html>
- Tatar, M., Käger, M., Aruoja, K. (2015). Impact evaluation of the Compatriots' programme 2009–2013. *Institute of Baltics Studies*. Pieejams: <https://www.ibs.ee/en/publications/impact-evaluation-of-the-compatriots-programme-2009-13/>
- Toren, N. (1978). Return migration to Israel, *Int Migr Rev.*, 12(1), 39–54.
- Un proiect Romanian Business Leaders (2016). *Home page*. Pieejams: <http://bit.ly/2h8KmmG>
- Vebraitė, L.; Kasnauskienė, G. (2014). The Impact of Migration on Lithuanian Economy in an Ageing Society Context, *International Journal of Business and Management*, 2(4), 31. Pieejams: http://www.iises.net/download/Soubory/IJOBM/V2N4/pp31-42_ijobm_V2N4.pdf
- Work in Estonia (2016). *Home page*. Pieejams: <http://www.workinestonia.com/working-in-estonia/>
- Zhanaltay, Z. (2015). New Social Package For Oralmandar, Eurasian Research Institute. *Weekly e-bulletin*, No. 6. Pieejams: http://eurasian-research.org/sites/default/files/aae_bulten_en_6.pdf
- Žibās, K. (2015). *Migration Policies: Lithuania. Population Europe. Resource finder and archive*. Vytautas Magnus University, Demographic Research Centre. Pieejams: <http://www.perfar.eu/policy/migration/lithuania>
- Капкызы, Е. (2008). *Пять этносов Китая, в том числе и казахи, имеют “статус государственного уровня”*. Pieejams: <http://rus.azattyq.org/a/1358321.html>
- Министерство иностранных дел Республики Казахстан (2014). *Казахская диаспора за рубежом*. Pieejams: <http://bit.ly/2gkBJWA>
- Пименов, А. (2016). *Казахская диаспора США: традиции и перспективы*. Pieejams: <http://bit.ly/2hn27Pw>
- Посольство Республики Казахстан в Федеративной Республике Германия (2016). *Диаспора*. Pieejams: <http://bit.ly/2gkNOuG>
- Смагулов, Е. (2008). *Латыши обещают помочь казахам сблизиться с Европой и освоить казахский язык*. Pieejams: <http://bit.ly/2heFuKt>

Baltic
Institute
of Social
Sciences

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE
ANNO 1919

Latvijas Universitātes
Diasporas un migrācijas
pētījumu centrs

Ārlietu ministrija

ISBN 978-9934-18-203-7

9 789934 182037 >